

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Роменської міської ради Сумської області**

**МАТЕРІАЛИ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР –
ДОСВІД, ПОШУК, РЕЗУЛЬТАТ»**

29 СЕРПНЯ 2023 РОКУ

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка
(протокол № 2 від 25.09.2023)*

Редакційна колегія:

Литвин Оксана Іванівна – в.о. директора КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

Киях Зоя Миколаївна – консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

Заглада Моніка Миколаївна – психолог КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

Хрокало Геннадій Анатолійович – консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

Шкурська Наталія Миронівна – консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

Глушенко Павлина Олексіївна – консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

C91 Сучасний освітній простір – досвід, пошук, результат: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (29 серпня 2023 року). – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2023. – 142 с.

У збірнику матеріалів конференції представлені тези доповідей науковців, керівників та педагогічних працівників коледжів, закладів загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти. Збірник містить дослідження, досвід і досягнення в галузі освіти та буде корисним джерелом інформації всім, кого цікавлять інноваційні підходи до організації освітнього процесу, стратегії та практики ефективного лідерства в освітньому закладі, психологічний супровід, цифрова та медіаграмотність, питання дошкільної освіти в сучасному педагогічному просторі.

УДК 37.09:001.89[(477)

© Колектив авторів, 2023

© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Бартош Л. П.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС
УРОКІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 7

Бикова М.М., Проценко І.І.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНИХ МАСОВИХ
ФОРМ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ЗПО 10

Гайдук Т. О.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ
ДОСВІД..... 13

Герасименко А. М.

ВИКОРИСТАННЯ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ХІМІЇ... 16

Глушенко П. О.

ПРОГРАМИ І ЗАСТОСУНКИ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ НАВЧАННЯ
НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ 20

Кравчук Н. М.

ЗБАГАЧЕННЯ ОСВІТИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ІНСТРУМЕНТИ
АКТИВІЗАЦІЇ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ
НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 22

Лиска О. Г.

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ГУРТКАХ НАУКОВО-
ТЕХНІЧНОГО НАПРЯМУ 24

Науменко О. М.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ..... 27

Нікон В. М.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. ОЗНАЙОМЛЕННЯ
З ПЛАТФОРМОЮ «WORDWALL» 29

Скрипка Д. С.

РЕГБІ-5 НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ 31

Холод В. П.

СУЧАСНІ ТА ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ І ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ
ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ..... 33

Хрокало Г. А.

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАУКИ В СЕРЕДОВИЩІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ..... 36

Чала О. М.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ТА
ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....38

**СЕКЦІЯ 2. ЕФЕКТИВНЕ ЛІДЕРСТВО В ОСВІТНЬОМУ
ЗАКЛАДІ: СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИКИ**

Бєлкіна О. Г., Демчук-Маригіна Д. П., Марченко М. А.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗМІШАНОГО
ФОРМАТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПРИКЛАДІ
СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ШКОЛИ № 207 МІСТА КИЄВА.....41

Киях З. М.

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: ВІД ПЛАНУВАННЯ
ДО УЗАГАЛЬНЕННЯ43

Кузьмін Д. В., Весперіс С. З.

ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ
СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ46

**СЕКЦІЯ 3. ТЕОРЕТИЧНА І ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ –
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ**

Гаценко О. В.

ДИХАЛЬНІ ТЕХНІКИ ДЛЯ ЗНЯТТЯ СТРЕСУ ТА ПАНІЧНИХ
АТАК.....49

Дмитренко М. О.

УВАГА ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....51

Заглада М. М.

РОЗВИТОК РЕЗИЛІЄНТНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА
ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ТА ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я53

Зубко Н. М.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ
МОВЛЕННЯ55

Кулібаба Л. В.

МОТИВАЦІЯ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.
КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ДО УСПІХУ58

Нємцева С. М.

ОСВІТНІ ОРІЄНТИРИ СЬОГОДЕННЯ: ПСИХОЛОГІЧНІ
ВЕКТОРИ60

Сокол А. О.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (З ДОСВІДУ
РОБОТИ).....63

Сторчака Г. М.

ВПЛИВ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУКИ НА ЗДАТНІСТЬ ДИТИНИ
ВЧИТИСЯ.....65

СЕКЦІЯ 4. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ

Борган Т. М.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-
ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ
В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ68

Бутенко В. Г.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МОДУЛІВ СПЕЦКУРСУ «НАВЧАННЯ
ЧЕРЕЗ ГРУ» В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО
(БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА.....71

Гордієнко І. В.

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ В РОБОТІ
МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА75

Заворотько Л. А.

СУЧАСНІ ДІТИ ТА КНИЖКИ: НОВІ ПІДХОДИ.....77

Зінченко Н. Б.

АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
СЬОГОДЕННЯ80

Луговик А. Ю.

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ПІД ЧАС
ОРГАНІЗАЦІЇ ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ДНЗ83

Мірошниченко О. О.

ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА В ЗАКЛАДІ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....86

Нестеренко О. І.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ89

Оксьом О. І.

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ
ДИСТАНЦІЙНОГО ФОРМАТУ92

Плахтій О. М.	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ГРУП РАННЬОГО ВІКУ – ІННОВАЦІЯ В ДІЇ	95
Топчій С. М.	
ІННОВАЦІЙНА КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЗДО – ДЖЕРЕЛО НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	98
Харькова Є. Д.	
ВТІЛЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ПРАКТИКУ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	101
Черненко Т. П.	
ГУРТКОВА РОБОТА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКО- ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ	104
Чорнобук Л. О.	
РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	107
Швидько О. В.	
ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ (MENTIMETER) РЕАЛІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ ОНЛАЙН ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІВ	110

СЕКЦІЯ 5. ЦИФРОВА ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Бережна Т. Г.	
ЦИФРОВА ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	113
Дегтярьова Н. В., Макарова В. В.	
ДИНАМІКА ЗМІНИ СТАВЛЕННЯ ДО МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН КУРСІВ У СКЛАДНИХ УМОВАХ	117
Івко С. В.	
СУЧАСНИЙ ПЕДАГОГ – ЦЕ ЦИФРОВА ОСОБИСТІСТЬ ТА ОДИН ІЗ ТВОРЦІВ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	119
Каленська О. А.	
ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕДІАГРАМОТНОСТІ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	122
Карпенко А. Б.	
ЦИФРОВА ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: НЕОБХІДНІ НАВИЧКИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	125
Кот В. В.	
ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ WORDWALL.NET У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	127

Лобода О. П.	
МЕДІАГРАМОТНИЙ УЧИТЕЛЬ – МЕДІАГРАМОТНА ШКОЛА	129
Назарова Н. О.	
ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ WAAMBOOZLE ДЛЯ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВІКТОРИН З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИЧНІ ПЕРЕВАГИ.....	132
Шкурська Н. М.	
ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ChatGPT В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	134
Шульга Ю. Г.	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ГРУПОВИХ ЗАНЯТЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ РОБОЧИХ АРКУШІВ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В ГАЛУЗІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	136
Батура В. М.	
ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ І ПРИЙОМІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ.....	139

СЕКЦІЯ 1.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Бартош Лариса Павлівна

учитель початкових класів

Роменського ліцею № 1 ім. П.І. Калнишевського

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС УРОКІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сьогодні питання освіти є пріоритетом у всьому світі, оскільки вони визначають майбутнє не лише кожної країни, а й усього людства загалом. Розвиток освіти без освоєння нових ідей неможливий. Тому, на мій погляд, інноваційні підходи до викладання пов'язані насамперед із зміною ролі вчителя. Інновації – це новий вчитель, з новими поглядами та завданнями, який не тільки знає сучасні технології, методи, підходи, але й відчуває необхідність їх використання у швидко змінюваному світі. Тепер завдання вчителя – не повчати, а спонукати, не оцінити, а проаналізувати. Вчитель перестає бути постачальником інформації, а стає організатором отримання інформації, основою інтелектуального заохочення, що спонукає до дії. На перший план виходить особистість учня, готовність його до самостійної діяльності зі збирання, обробки, аналізу та організації інформації, вміння приймати рішення та доводити їх до виконання освіта і сучасні завдання [4].

Свої уроки починаю із спільної з учнями постановки цілей і завдань уроку, що дозволяє зрозуміти чого треба прагнути, щоб порівняти отриманий результат. Уроки вибудовую таким чином, щоб усі учні мали змогу проявити себе, розкрити свої здібності, досягти результатів.

У зв'язку з цим на уроках я часто використовую такі сучасні технології, як технологія співпраці (робота у групах) та метод проєктів.

Метод проєктів

Проєктна діяльність дозволяє розвивати пізнавальний інтерес учнів, розширювати їхній кругозір, формувати комунікативні, навчально-пізнавальні компетенції. Завдання цього навчання полягає в тому, щоб створити умови, за яких учні:

- а) самостійно і охоче набувають знання з різних джерел;
- б) вчать ся користуватися набутими знаннями для вирішення пізнавальних та практичних завдань;

- в) набувають комунікативних умінь, працюючи в групах;
- г) розвивають у себе дослідницькі вміння (виявлення проблеми, збирання інформації, спостереження, аналіз, побудова гіпотез, узагальнення);
- д) розвивають системне мислення [3].

Проектний метод включає до навчального процесу найважливіше: активність, інтерес та свідому самореалізацію учня. Вся діяльність здобувача освіти орієнтується на формування його мислення, основою якого є особистий досвід. Він сам поділяє відповідальність за розвиток, рівень підготовки до самостійної діяльності у майбутньому [2].

Технологія співробітництва (робота у групах). Проектна діяльність та технологія співробітництва у навчальному процесі тісно пов'язані.

Методику групової роботи я намагаюся запровадити вже з перших днів навчання у школі. Поки що діти погано знають одне одного, пропоную їм розділитися на групи по 5 – 6 учнів за бажанням. Пізніше, коли діти добре познайомилися, починаю роботу з формування груп на тиждень, місяць. Формування груп відбувається за такими принципами: вміння спілкуватися, особиста симпатія, тощо.

Метод групової роботи складається з наступних дій

1. Підготовка до виконання групового завдання:
 - а) постановка пізнавальної задачі (проблемної ситуації);
 - б) інструктаж про послідовність роботи;
 - в) розподіл дидактичного матеріалу за групами.
2. Групова робота:
 - а) знайомство з матеріалом, планування роботи у групі;
 - б) розподіл завдань у середині групи;
 - в) індивідуальне виконання завдання;
 - г) обговорення індивідуальних результатів роботи у групі;
 - д) обговорення загального завдання групи (зауваження, доповнення, уточнення, узагальнення);
 - е) підбиття підсумків групового завдання.
3. Заключна частина:
 - а) повідомлення про результати роботи у групах;
 - б) аналіз пізнавальної задачі, рефлексія;
 - в) загальний висновок про групову роботу та досягненні поставленого завдання [1].

Робота в групах дуже цікава дітям, тому що вони ближче впізнають один одного, навчаються спілкуватися з огляду на інтереси товариша. Спостерігаючи за учнями, проводжу міні-моніторинг на вміння спілкуватися в мікроколективі, узагальнювати сказане, вислов-

лювати свою думку, визначити рівень працездатності, тощо. На таких уроках жодна дитина не залишається осторонь. Навіть діти з низьким рівнем працездатності, які на уроці вважають за краще мовчати, роблять спроби включитися в роботу групи. Не можна думати, що ця робота дає результати з перших уроків. Для цього потрібен системний підхід і кропітка праця вчителя [1].

Таким чином, спираючись на особистий досвід, хочу наголосити на наступному: в умовах реалізації реформи «Нова українська школа» неможлива робота вчителя без використання інноваційних технологій, тому що їх впровадження сприяє підвищенню мотивації учнів до здобуття знань впродовж всього життя, розвитку пізнавального інтересу. Використання інноваційних технологій дозволяє вчителю організувати освітній процес таким чином, щоб кожен учень став його частиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраїмова О.А. Організація парної та групової роботи на уроках в початковій школі. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/6630/>
2. Жила А.В. Проєктна діяльність в початковій школі. URL: <https://naurok.com.ua/proektna-diyalnist-u-pochatkoviy-shkoli-263109.html>
3. Копаниця О.І. Проєктна технологія як особливий компонент сучасної методики викладання. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-dopovid-proektna-tehnologiya-yak-osobliviy-komponent-suchasno-metodiki-vikladannya-107372.html>
4. Освіта і сучасні завдання. URL: http://ni.biz.ua/1/1_5/1_52417_obrazovanie-i-sovremennye-zadachi.html

Бикова М.М.

кандидат педагогічних наук,
СумДПУ імені А.С. Макаренка, м.Суми

Проценко І.І.

кандидат педагогічних наук, доцент
СумДПУ імені А.С. Макаренка, м.Суми

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНИХ МАСОВИХ ФОРМ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ЗПО

У сьогоденні все більш поширюються запити на використання у ЗПО інноваційних масових форм виховної роботи. Сучасна педагогічна практика закладів ПЗО щодо організації діяльності дітей та молоді має бути зорієнтована на максимальне розкриття та

використання педагогічного потенціалу новітніх технологій, позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду з метою виховання та розвитку особистості.

Форми виховання (виховної роботи) – це варіанти організації конкретного виховного процесу; композиційна побудова виховного заходу. Масовий захід – це заздалегідь сплановані і визначені за місцем, часом, кількістю учасників і причин збори людей, що носять характер свята, культурного, виховного або рекламного заходу, або ділової зустрічі.

У сьогоденні все більш поширюються запити на використання у ЗПО такого напрямку, як event – організація унікальних подій на основі особистісних запитів та бажань. В основі організації event-заходів лежить event-технологія, яка трактується як перетворення заходу шляхом допоміжних ефектів у щось абсолютно виняткове з погляду відвідувачів [1, с. 7]. Поняття івента включає подію, захід, церемонію та шоу [1, с. 6]. Також у івентів є й інші цілі та завдання, включаючи формування суспільства, відродження міст, культурний розвиток, заохочення національних особливостей. Заплановані події чи івенти – це просторово-часовий феномен, кожен із них унікальний внаслідок взаємодії навколишнього оточення, учасників, систем управління, включаючи розробку окремих елементів та програми. Привабливість івентів полягає в тому, що вони завжди різні, ніколи не повторюються. І для того, щоб отримати виняткові враження, потрібно побувати саме там, в певному місці, в певний час. В цьому полягає мотиваційний ефект івенту.

Івент як різновид масових заходів – це ефективний інструмент для вирішення виховних завдань, які виникають у дитячому колективі та пов'язані з внутрішніми комунікаціями, нематеріальною мотивацією команди, позиціонуванням групи, діалогом та вибудовуванням взаємин між партнерами.

Ми виходимо з припущення, що «event-технології» мають педагогічний потенціал в якості технології організації діяльності дітей та молоді у ЗПО, що полягає у реалізації особистісних запитів дітей та молоді у проведенні культурного дозвілля, у розкритті якостей та властивостей особистості, у формуванні та розвитку комунікативної культури учасників event-заходу; у прояві його навчальної функції, у пізнанні навколишньої дійсності, в естетико-психолого-релаксаційному ефекті «event-заходів».

Теоретико-методологічними підставами застосування «event-технології» у практиці закладів ПЗО виступають спрямованості на

задоволення особистісних запитів у культурі дозвілля, на формування Я-концепції; на психотерапевтичну допомогу у вирішенні особистісних проблем; на соціалізацію особистості. Базовим поняттям виступає «event-захід» як технологія ЗПО, що характеризується видовою різноманітністю та необмеженим використанням людських, технічних та матеріальних ресурсів.

Івент-технологія як особистісно орієнтована технологія виконує ряд функцій: інформаційну (поширення знань про культуру дозвілля, транслявання інформації про різноманітні види та форми дозвілля); виховну (передача зразків життєдіяльності, відтворення моделей поведінки, пропаганда цінностей унікальності людини, здорового способу життя, свободи особистісного вибору; формування ставлення до світу, себе; залучення до національної та регіональної культури); дидактичну (формування знань, умінь та навичок у сфері організації культурного дозвілля та використання їх в особистісному досвіді); релаксаційну (зняття напруги, тривожності, незадоволеності через форми дозвілля); соціалізації (реалізація внутрішньо властивих людині задатків і властивостей, зміна особистості конкретної ситуації, зокрема як члена спільноти).

Івент-технологія має різні форми, що представляє очевидну різницю в їх цілях та програмах. Розроблено диференційовану багатовимірну систему класифікації івентів. Основою класифікації є такі ознаки: цільова аудиторія, концепція івента, організація івента. Звідси розрізняють: культурні урочистості (фестивалі, карнавали); пам'ятні церемонії; релігійні та державні свята; саміти; політичні події; візити VIP-персон; бізнес та торгівля (зустрічі, наради, ярмарки, виставки); мистецтво та розваги (концерти, церемонії); освітні та наукові (конференції, семінари, практичні заняття); спортивні змагання; розважальні; приватні івенти (вечірки, зустрічі тощо). Не дивлячись на відмінності, всі вони фокусуються на диференціації цільової аудиторії. А заклади позашкільної освіти мають широкий потенціал для використання івент-технології у своїй діяльності.

Отже, масовий захід – складова частина професійної діяльності педагога ЗПО з аналізу освітньо-виховного процесу, організації виховної роботи, його методичної діяльності, проведених ним соціально-виховних заходів, підготовки учнів до конкурсів та отриманих взагалі результатів навчання та виховання, роботи з батьками. Масові заходи є ефективними формами роботи: завдяки їм педагог проявляє себе як творча особистість, професіонал своєї справи, що розвиває комунікативні та конструктивні вміння та

навички, відточує майстерність, підвищує творчий потенціал та професійну самосвідомість. Відкритий масовий захід – це невід’ємна частина представлення досвіду та професійної майстерності педагога у ході кваліфікаційних випробувань (атестації), узагальнення досвіду роботи на педагогічних заходах, професійних семінарах та курсах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Радіонова О. Івент-технології : навч. Посібник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 168 с.

Гайдук Тетяна Олексіївна

педагог-організатор Великобубнівського
закладу загальної середньої освіти I-III ступенів

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ДОСВІД

Хочу представити кілька ідей і методик для активної роботи з дітьми та поділитися досвідом, що охоплює різні види активностей, занять просто неба, які заохочують дітей до пізнання світу.

Діяльність має такі складові:

- пригодницька освіта включає спортивні активності, рекреаційні розваги, квести, експедиції; розвиває знання та критичне мислення, відкритість до інших культур, переконань та практик, віру у свої сили та здібності;

- взаємозв’язки розглядаються міжособистісні та соціальні, що сприяє формуванню навичок співпраці, вирішення конфліктів, емпатії, гнучкості, відповідальності; допомагають усвідомлювати цінності та поважати культурне розмаїття;

- терапія допомагає дбати про себе та свої почуття, зняти психологічну напругу; розвиває творчість і розуміння самого себе, критичну самооцінку сприяє конструктивній самооцінці в неоднозначних ситуаціях;

- персональний розвиток передбачає, що активності формують у дітей навички самоосвіти, аналітичного та критичного мислення, а також розвивають лінгвістичні та комунікативні навички; використання дидактичних і рольових ігор, мотивує дітей експериментувати й досліджувати світ;

- навколишнє середовище: освітній процес зосереджується на розумінні світу, що нас оточує, і на зменшенні негативних наслідків екологічних проблем.

У центрі діяльності – навчання через досвід. Це навчання через роздуми, аналіз і рефлексію особистого досвіду [3]. Навчання через досвід розвиває основні компетентності: незалежність, відповідальність за власні результати навчання, міжособистісне порозуміння [1].

Навчання через досвід, згідно з теорією Д Колба, складається з 4 етапів:

На першому етапі саме досвід є відправною точкою для навчання. Тож під час підготовки до заняття варто планувати активності, які враховуватимуть досвід дітей і створюватимуть можливості для отримання нового досвіду.

Етап другий – це рефлексія й осмислення досвіду. Адже для того, щоб досвід сприяв навчанню, його необхідно обмірковувати.

Третій етап – узагальнення досвіду, під час якого людина робить висновки. Основним результатом цього етапу є рішення наступного разу в схожій ситуації діяти в інший спосіб.

На четвертому завершальному етапі йдеться про застосування висновків та прийнятого попереднього рішення на практиці.

Ключовим моментом навчання через досвід є дебрифінг, або обговорення. Нехтувати обговоренням пережитого досвіду, навіть якщо він був короткотривалий, не можна. Інакше просто ризикуємо втратити сенс навчання. Дебрифінг варто проводити відразу після отримання досвіду.

До того ж, плануючи активності для своїх учнів, звертаємо увагу на компетентності, які можна розвивати не лише на уроках, а й під час фізичних активностей та розваг [2]. Пропоную декілька активностей.

Гра «Павутина». Мета: сформувати в команди почуття відповідальності заради досягнення спільного результату. Розвивати навички співпраці, планування, стратегічного мислення. Матеріали: мотузки різних розмірів та щільності, рибальські дзвіночки та скотч. Напередодні необхідно зробити спеціальну мотузкову систему, сітку на кшталт «павутини» із прив'язаними до неї мотузками і дзвіночками. Інструкція: фасилітатор дає завдання всією командою пролізти з одного боку павутини на інший, не торкаючись при цьому жодної її частини. Якщо дзвенить дзвіночок чи хтось торкнеться мотузки, вся команда повернеться і вправа починається спочатку. Час: 30-60 хвилин.

Ця гра розвиває такі компетентності: відповідальність; уміння співпрацювати; уміння вирішувати конфлікт. Спонукає учасників до командної роботи. Розвиває відповідальність, уміння співпрацювати,

знаходити нестандартні рішення. Команда спільно обирає тактику, вибудовує алгоритм дій і визначає лідера групи. Група розвиває навички планування, ухвалення спільних рішень і, оцінивши ситуацію, переходить до дій. Завдання можна змінювати, доповнювати та робити простішими чи складнішими залежно від віку учасників. Дебрифінг: як ви себе відчуваєте після закінчення гри? (Попросіть кожного учасника сказати по одному слову). Як ви організували роботу у групі? Що було для вас складно? Чи задоволені результатом? Якщо так, чим саме ви задоволені? Якщо ні, то чим саме не задоволені?

Гра «Колаж з природних матеріалів». Мета: створити ситуацію успіху, показати унікальність кожної дитини. Матеріали: папір, клей, різноманітні природні матеріали, які можна зібрати по околиці. Інструкція: запропонуйте виготовити колаж з природних матеріалів. Діти виконують роботу самостійно або в партнерстві з іншими.

Ця гра розвиває такі компетентності: уміння співпрацювати; уміння слухати і спостерігати; визнання цінності культурного різноманіття; відкритість до інших культур, переконань і світогляду інших людей; впевненість у собі.

Гра спрямована на підтримку впевненості в собі, розуміння своєї унікальності. Цікаво буде запропонувати дітям зібрати матеріали для колажу всією сім'єю, залучаючи батьків. Так вся родина якісно проведе час на свіжому повітрі, фантазуючи та спілкуючись разом. Крім індивідуального виконання завдання, можна також запропонувати роботу в парі чи групі. Це хороша гра для формування партнерських стосунків, розуміння та прийняття думки інших.

Дебрифінг: які емоції ви відчували, коли збирали матеріал для колажу? Чи вдавалося взаємодіяти в групі у ході гри, чи кожен діяв на власний розсуд? Чому? Що найбільше сподобалося в роботі, а, можливо, щось хотілося б змінити?

Гра «Парашут». Мета: спонукати розвиток творчої уяви, кмітливості та спритності. Створити атмосферу для інтеграції групи. Матеріали: парашут з кольорових сегментів тканини діаметром 2-4 м. Інструкція: запросіть дітей стати в коло, тримаючись за парашут. Запропонуйте різноманітні варіанти активностей.

Ця гра розвиває такі компетентності: повага; гнучкість та вміння адаптуватися; уміння співпрацювати, емпатія.

Парашут своєю яскравістю мимоволі створює гарний настрій і спонукає дітей до спільної забави. З його допомогою можна створювати різні динамічні фігури або використовувати його для

рухливих ігор і танців. Парашут може бути корисний під час занять із драматизацією, для програвання ролей, проведення рефлексій, підбиття підсумку тематичних занять. Інколи парашут використовують як певний реквізит: як захист від сонця, замість килимка для зустрічі у колі. Під час танцю парашут може допомагати виконувати звичні танцювальні рухи.

Дебрифінг: що вам найбільше сподобалося у роботі? Що заважало, створювало труднощі? Що зробили б по-іншому, якби довелося грати знову? Вдавалося взаємодіяти в групі чи кожен діяв на власний розсуд? Чому?

У стресових умовах війни та вимушеної зміни оточення такі активності допомагають відволіктися, відновити психоемоційний стан та впоратися з тривожністю, крім того заняття мають ще й додану вартість, адже в невимушений спосіб і без додаткового навантаження допомагають в ігровій формі розвивати компетентності. Спробуйте робити такі активності не лише під час кризових ситуацій, а й для урізноманітнення навчальної діяльності, для подолання втоми, налагодження групової взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Лист МОН № 4.5/2303-21 від 06.08.21
2. Дженіфер М. Зош, Емілі Дж. Хопкінз, Ханне Дженсен, Клер Лю, Дейв Ніл, Кетрін Хірш-Пасек, С. Ліннет Соліс, Девід Вайтбрейд. Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів. Біллунд, Данія. 2017. 39 с.
3. Успішне вчителювання – прості рецепти на щодень: курс. Європейський центр ім. Вергеланда. URL: <https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1>

Герасименко Алла Миколаївна
учитель хімії Роменського ліцею №1
ім. П.І. Калнишевського

ВИКОРИСТАННЯ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ХІМІЇ

Реформи в освіті та потреба у модернізації суспільства ставлять перед педагогами вимогу постійно вдосконалювати свої знання, переглядати свої підходи і шукати нові форми, прийоми та технології

для організації освітнього процесу. Широке та ефективне впровадження інноваційних методик в освітній процес сприяє підвищенню якості навчання та зацікавленості учнів.

У сучасному освітньому просторі все частіше використовуються ігрові технології. Згідно М.П. Щербаня гра використовується, як ефективний інструмент для розвитку уваги, спостережливості та кмітливості. Вона також сприяє збільшенню зацікавленості до матеріалу, що вивчається та стимулює пізнавальну активність учнів [4].

Однією з таких методик, яка навчає учнів знаходити необхідну інформацію, аналізувати її, систематизувати та вирішувати поставлені задачі, є використання квест-технологій. Наприклад, в роботах І.М. Сокол розглядається поняття квесту як ігрової технології, що має чіткі дидактичні завдання, правила та сюжет [2, с.17].

Квести допомагають учителю урізноманітнити освітній процес, зробити його незвичайним та захоплюючим, покращує запам'ятовування матеріалу, зацікавлює учнів. Освітній квест на уроках хімії є цікавим та ефективним методом активного навчання. Їх можна використовувати як на різних етапах уроку так і на різних типах уроків, залежно від поставлених цілей уроку [1].

Способи використання квестів на уроках хімії:

1. Введення нового матеріалу: розпочати урок, можна із загадки або завдання, що зацікавить учнів і спонукатиме їх міркувати, стимулюватиме їхню активність та підготовленість до сприйняття нової інформації. Для розв'язання завдань можна використати квест.

2. Відпрацювання понять: використання квестів дозволяє учням відпрацювати та закріпити хімічні поняття через вирішення завдань та розв'язування головоломок. Наприклад, можна створити квест, де учні повинні розгадати різні хімічні формули, брати участь у хімічних експериментах або розв'язувати хімічні рівняння.

3. Колективна робота: квести також можуть бути організовані як групова робота, де учні співпрацюють, обмінюються інформацією та взаємодіють один з одним. Це сприяє розвитку комунікаційних навичок та співпраці учнів.

4. Використання технологій: квести можна організувати з використанням сучасних технологій. Наприклад, за допомогою комп'ютерних програм, веб-додатків або інтерактивних дошок робити процес навчання більш захопливим та привабливим для учнів.

Науковці та педагоги практики, залежно від домінуючої діяльності учасників квесту, виділяють велику кількість їх різновидів.

За формою проведення виділяють такі різновиди квестів: в реальному режимі, віртуальному та комбінованому режимі [5].

Останнім часом, з розвитком дистанційного навчання в Україні, все більше використовуються інформаційно-комунікативні технології, які сприяють проведенню квестів у віртуальному режимі. Квести в реальному режимі є не менш ефективними. Живий квест не лише дозволяє кожному учаснику заявити про себе, про свої здібності, а й сприяє розвитку комунікаційних взаємодій між гравцями, що стимулює спілкування і служить гарним способом згуртувати учасників квесту. У квестах присутній елемент змагання. Вони сприяють розвитку аналітичних здібностей, розвивають фантазію і творчість [3].

Важливо пам'ятати, що квести на уроках хімії мають бути добре структуровані та орієнтовані на досягнення конкретних навчальних цілей. Також варто враховувати рівень знань та інтереси учнів, щоб забезпечити їхню активну участь.

Розглянемо приклад структури квесту до теми «Оксиди»:

1. Введення:

Повторення основних правил, умов проходження, оцінювання квесту та основні поняття. Вчитель роздає кожній групі квест-карту, на якій будуть записані етапи та завдання.

2. Завдання:

Етап 1: «Формули оксидів»:

Учасники мають розгадати загадки або вирішити завдання, щоб знайти правильні формули оксидів, які вказані в карті.

Етап 2: «Хімічні властивості»:

Учасники повинні пройти через різні станції, де вони здійснюють практичні досліди, щоб вивчити хімічні властивості оксидів.

Етап 3: «Класифікація оксидів»:

Учасники мають скласти схему або таблицю, де вони класифікують оксиди за різними ознаками, такими як типи хімічних зв'язків, хімічна формула або властивості. Вони повинні визначити, до якої категорії належить кожен оксид, який пропонується в карті.

3. Порядок виконання:

Додати бонуси (додаткові бали) за правильність відповідей та успішне виконання завдань.

Встановити штрафи (зняття балів) за неправильні відповіді або невиконання завдань.

4. Оцінка:

Підводяться підсумки квесту, де учасники можуть поділитися своїми враженнями та висловити свої думки щодо теми. Оголо-

шуються результати та проводиться нагородження за успішне виконання квесту.

Критерії оцінювання залежать від типу навчальних завдань, які вирішуються на квесті.

Цей приклад демонструє, як квест на тему «Оксиди» може поєднувати загадки, практичні досліди та класифікаційні завдання. Квест дозволяє учням активно досліджувати матеріал та застосовувати свої знання про оксиди в практичних ситуаціях.

Отже, квест-технології дозволяють учням активно залучатись до самостійного здобуття знань та виконання завдань за певним алгоритмом. Вони отримують навички, використовуючи різні види діяльності. Квест допомагає учням навчитися користуватися різноманітними джерелами інформації. Сприяє пошуку різних способів для розв'язків проблеми, а раціональний вибір та обґрунтування розвивають критичне мислення, а також вміння порівнювати, аналізувати, узагальнювати та мислити абстрактно. Вони вчаться долати перешкоди та розв'язувати поставлені завдання. Мотивація учнів зростає, оскільки вони сприймають завдання як реальні та корисні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веб-квест як педагогічна технологія: посібник для формування нових знань і навичок щодо використання сучасних ІТ-технологій [Електронний ресурс] / укладач І.М. Блідар. – Режим доступу: http://licey.kr.ua/images/metod_rob/Публікації/Посібник%20Веб-квести.pdf
2. Сокол І.М. Впровадження квест-технології в освітній процес: навчальний посібник / І.М. Сокол. Запоріжжя: Акцент Інвесттрейд, 2013. 87 с.
3. Мішагіна О.Д.: Використання квесту як засобу активізації навчальної діяльності учнів / О.Д. Мішагіна // Форум «На урок». – [Електронний ресурс]. https://osvita.ua/school/lessons_summary/-edu_tehnology/34730
4. Кадемія М. Ю. Інноваційні технології навчання: словник-глосарій: навчальний посібник для студентів, викладачів / М. Ю. Кадемія, Л. С. Євсюкова, Т. В. Ткаченко. Львів : Вид-во «СПЛОМ», 2011. 196 с.
5. Гриневич М.С. Медіаосвітні квести // Вища освіта України. 2009. № 3. Дод. 1. Тем. вип. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. К.: Гнозис, 2009. С. 153–155.

ПРОГРАМИ І ЗАСТОСУНКИ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Застосування «цифрових» технологій в освіті – наразі одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Вони дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань. За допомогою медіа – та інтерактивних засобів педагогічним працівникам освіти легше використовувати підхід до викладання на основі впровадження інноваційних підходів, включаючи використання «кейсів», дослідницько-пошукової роботи, методу проєктів, розвивальних навчальних ігор тощо. Як результат – здобувачі освіти набагато краще засвоюють інформацію, перебуваючи в емоційно-комфортному середовищі, не втрачають бажання навчатись, створювати нові знання та інновації. «Цифрові» технології дозволяють зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. При цьому технології не замінюють викладача, а доповнюють його. Таким заняттям властиві адаптивність, керованість, інтерактивність, поєднання індивідуальної та групової роботи, часова необмеженість навчання. Сьогодні вчителям і учням доступні різні інноваційні інструменти та ресурси, які можуть значно полегшити процес навчання історії України.

У даній статті розглянемо ресурси, які допоможуть як вчителям, так і учням зробити уроки історії України більш захопливими та продуктивними:

1. Онлайн-ресурси, сервіси, освітні платформи та сайти для створення інтерактивних уроків історії України з використанням анімацій, відеоматеріалів та віртуальних екскурсій. Наприклад: LearningApps, Learningsnacks, Wordwall, Quizizz, Mentimeter, Kahoot, Padlet, Linoit, сайт для вивчення громадянської освіти «3D демократії думаємо дбаємо діємо», онлайн-ігри: «Обираєш ти», «Непідкупність», «Пригоди Літератуса», «Медіазнайко», «Classtime», «На урок», «Всеосвіта».

2. Мобільні застосунки для навчання історії України. Застосунки, такі як «Історія України: від найдавніших часів до сьогодення» або «Українська історія в деталях», надають можливість вчитися в будь-якому місці і в будь-який час, роблячи навчання більш

доступним та цікавим. Проєкт «Вчися вухами» від ГО «СМАРТ ОСВІТА», що дозволяє навчатись не лише за столом чи партою, а й в потязі чи автобусі, під час прогулянки чи лежачи у ліжку. Можна навіть в укритті – для цього потрібно лише слухати. Тут можна знайти аудіоуроки для 7–11 класів з історії України, громадянської освіти, української мови та літератури [2].

3. Історичні документи та джерела до навчання. Використання онлайн-архівів, таких як «Документи України» або «Електронний архів історичних документів», дозволяє учням побачити оригінальні джерела історії України та розуміти їх контекст. Цифрові копії унікальних документів Національного архівного фонду з'явилися у вільному доступі онлайн. Переглянути їх можна у спеціальній рубриці на сайті Державної архівної служби України [4]. Сайт «Сумського історичного порталу» містить базу ресурсів історичних, архівних, краєзнавчих, бібліотечних та інших документів області [3].

4. Онлайн-спільноти для обговорення та обміну інформацією про історію України. Групи у соціальних мережах або форуми можуть стати місцем для спілкування, обміну досвідом та питань до вчителя. Наприклад: телеграм-канали «Підготовка до НМТ», «TURBO ZNO HISTORY», «ЗНО/НМТ з історії України»; інстаграм-сторінка «ЗНО та НМТ Історія України», ТікТок-канал «Svitlana.history».

5. Географічні сервіси для вивчення історії України на мапах. Застосунки «Історична карта України» або «Віртуальний музей України» дозволяють візуалізувати події та місця подій, що допомагає учням краще зрозуміти історію країни. Інтерактивні навчальні карти «Історія становлення території України» даний ресурс допоможе учням орієнтуватись у періодизації історії та важливих фактах: датах, періодах, походах, битвах, історичних знахідках [1].

Навчання історії України може бути захопливим та ефективним завдяки використанню сучасних технологій, програм і ресурсів. Вони допоможуть вчителям та учням зробити уроки більш цікавими і продуктивними, сприяючи кращому розумінню історії України та підвищенню навчальних результатів. Учні з більшим задоволенням відвідують ті уроки, де викладач застосовує «трендові» цифрові технології. Адже використання сучасних цифрових технологій у світі стало не просто трендом, а й необхідністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інтерактивні навчальні карти «Історія становлення території України». URL: <http://surl.li/kuyit> (дата звернення: 30.08.2023)
2. Проєкт «Вчися вухами». URL: <https://audiolessons.nus.org.ua/> (дата звернення: 30.08.2023)

3. Сумський історичний портал. URL: <https://history.sumy.ua/> (дата звернення: 30.08.2023)
4. Унікальні документи Національного архівного фонду. URL: <https://archives.gov.ua/?s=&uniq=1> (дата звернення: 30.08.2023)

Кравчук Наталія Михайлівна
учитель зарубіжної літератури Тернівської
загальноосвітньої школи I-III ступенів

ЗБАГАЧЕННЯ ОСВІТИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ІНСТРУМЕНТИ АКТИВІЗАЦІЇ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Сучасний світ динамічно розвивається та змінюється, відкриваючи нові горизонти для освіти, яка має забезпечити готовність учнів до зустрічі з викликами нового століття. Уроки зарубіжної літератури не стали винятком у цьому процесі, адже вони є не лише джерелом знань, але й місцем формування креативного мислення та розвитку культурної компетенції.

Упровадження інноваційних методів та прийомів на сучасних уроках зарубіжної літератури може значно покращити якість навчання та підготувати майбутнє покоління до суспільних викликів. Сучасний учитель повинен бути готовим до постійного самовдосконалення, вивчення нових підходів та технологій [3, с.65]. Розглянемо, які переваги надає використання інтерактивних технологій та електронних засобів навчання на уроках зарубіжної літератури та як це сприяє розвитку креативних здібностей учнів.

Один із головних аспектів використання інтерактивних технологій та електронних засобів – це залучення учнів до активної участі в навчальному процесі. За допомогою інтерактивних дошок, онлайн-голосувань та інших електронних інструментів вчителі можуть створювати змістовні завдання, які вимагають не лише знань, а й творчого мислення та уміння розв'язувати проблеми. Тоді учні стають активними учасниками уроку, спілкуються один з одним, аналізують та обговорюють літературні твори, що стимулює розвиток їхнього креативного потенціалу [2, с. 56].

Одним із способів покращення навчання на уроках зарубіжної літератури є використання мультимедійних матеріалів. Презентації, відеоматеріали та аудіозаписи літературних творів допомагають учням краще зрозуміти зміст та атмосферу текстів, відчувати емоції героїв, а також здійснити віртуальну подорож у часі та просторі.

Використання медіаресурсів робить уроки більш цікавими та змістовними, а також сприяє розвитку візуальної та аудіальної пам'яті учнів [1, с. 60].

Також варто використовувати інноваційні педагогічні підходи, такі як «перевернутий клас» (flipped classroom) та «проектне навчання» (project-based learning). Перевернутий клас передбачає перенесення частини матеріалу для самостійного вивчення вдома, а на уроці проводиться практична робота, дискусії та взаємодія з учителем. Цей підхід дозволяє більше часу приділити аналізу та обговоренню літературних творів і виконанню практичних завдань [4]. Проектне навчання сприяє розвитку творчого потенціалу учнів, оскільки вони самостійно обирають теми, готують проекти та презентують їх результати. Цей підхід сприяє формуванню дослідницьких навичок та підвищенню інтересу до вивчення зарубіжної літератури [5].

Використання електронних засобів навчання також дозволяє зберігати та обробляти велику кількість інформації про літературні твори. За допомогою цифрових бібліотек, віртуальних баз даних учні можуть швидко знаходити інформацію про твори, авторів та літературні епохи. Такий підхід сприяє розвитку навичок роботи з інформацією та вмінню орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі.

Сучасні інтернет-сервіси пропонують вчителям та учням широкий спектр можливостей, які допомагають розкрити глибини літературних творів та підвищити якість знань учнів. Наведемо кілька прикладів інтерактивних платформ, які можна використовувати на уроках зарубіжної літератури, щоб залучити учнів до вивчення художніх творів та сприяти їхньому розвитку.

1. Quizlet – це сервіс, який дозволяє створювати навчальні картки з питаннями та відповідями. Учні можуть використовувати його для повторення матеріалу, вивчення літературних термінів, характеристики персонажів творів.

2. Хмарні платформи Google Docs та Microsoft Office 365 надають можливість спільно працювати над текстами, що дозволяє учням спільно аналізувати твори, складати літературні есе, здійснювати колективні проекти та дискутувати. Ці сервіси сприяють залученню всього класу до активної співпраці та збагачують процес вивчення літературних шедеврів.

3. Storybird – сервіс, який дозволяє учням створювати свої власні цифрові казки та історії. Вчителі можуть запропонувати учням створити власний твір, інспірований зарубіжною літературою, про пригоди літературних героїв. Це може бути казка, оповідання, новела, вірш тощо.

4. Socrative – це сервіс для створення квізів та віртуальних уроків з питаннями та відповідями. Вчителі можуть використовувати його для перевірки знань учнів про прочитані твори та для підтримки активної співпраці у класі.

5. Padlet – це віртуальна дошка, на якій учні можуть додавати свої коментарі, думки, рефлексії та ілюстрації щодо літературних творів, що були вивчені. Це дозволяє сприяти обміну думками та розвиває креативні здібності учнів.

Отже, інтерактивні технології та електронні сервіси стимулюють бажання учнів досліджувати літературні твори та активно брати участь у навчанні, допомагають учителю зробити урок зарубіжної літератури захопливим та урізноманітнюють його. Важливо пам'ятати, що ці інструменти слід використовувати як доповнення до традиційних методів викладання, щоб забезпечити максимальний позитивний вплив на навчання учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богдан Л. Впровадження мультимедійних технологій у навчання: крок у майбутнє – це наше теперішнє / Л. Богдан // *Зарубіжна література*. 2005. № 21–24 (421–424). С. 60–62.
2. Ляшенко І. М. Методичні родзинки на уроках зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школі*. 2019. №13/14. С. 53 – 61.
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. – метод. Посібник. К.: Вид. А.С.К., 2004. 192 с.
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/Перевернутий_клас
5. [https://www.google.com/search?client=opera&q=project-based+learning\)&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8](https://www.google.com/search?client=opera&q=project-based+learning)&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8)

Лиска Ольга Григорівна

методист науково-технічного напрямку
Охтирського міського центру позашкільної
освіти – Мала академія наук учнівської молоді

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ГУРТКАХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО НАПРЯМУ

Проектна діяльність одна з форм інноваційних технологій навчання. Під час освітнього процесу метод проєктів у гуртках технічної творчості забезпечує раціональний зв'язок між теорією та практикою і сприяє формуванню життєвих компетенцій. Сьогодні

метод проєктів є одним із перспективних видів навчання, він створює умови для творчої самореалізації вихованців, підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей, набуття досвіду, вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя, які проєктують у навчанні [3].

Активна взаємодія, підвищення ефективності освітнього процесу відбувається під час інтерактивного навчання у поєднанні з ІКТ. Тому, використовуючи на заняттях метод проєктів, дозволяє керівнику гуртка реалізувати особистісно-діяльнісний і особистісно-орієнтований підходи до навчання, а також забезпечити позитивну мотивацію і диференціацію занять, активізувати самостійну творчу діяльність вихованців [1, с. 90].

У гуртках науково-технічної напрями проєктна діяльність передбачає розроблення конструкцій технічних моделей, технології виготовлення і створенням запланованого об'єкту. Саме цей метод є тим середовищем, де вихованці набувають життєвий досвід. Він допомагає самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти знаннями з відповідної теми. Метод проєктів дозволяє побудувати навчальні заняття через доцільну діяльність вихованця, узгоджуючись з його особистим інтересом і особистими цілями [4, с.45].

Метод проєктів є одним з поширених видів роботи вихованців науково-технічного напрями ОМЦПО-МАН. Гуртківцям під час занять пропонується створити моделі різного рівня складності та обговорити їх принцип роботи. Творчий проєкт складається з декількох етапів. Перший етап організаційний, на якому відбувається знайомство і аналіз технологічних характеристик певної моделі. Одним з головних завдань цього етапу є визначення мети, завдань, розподілу часу на виконання кожного етапу. Наступний етап - конструкторський збір і обробка необхідної інформації з різних інформаційних джерел. Керівник гуртка консультує та здійснює контроль запропонованих схем, креслень, деталей, шаблонів даної моделі, а вихованці досліджують різні якості майбутньої моделі, вивчають досвід інших провідних виконавців та разом з педагогом вирішують шляхи з удосконалення технічних параметрів певної моделі. [5, с.154-156]. На технологічному етапі вихованці за допомогою здобутих попередньо знань створюють модель з використанням схем, ескізів, шаблонів. Результатом такого методу роботи у гуртках «Авіамоделювання» є участь вихованців у

спортивних змаганнях з авіамодельного спорту різних моделей класів, де досягаються вагомі результати. У гуртках спроектовані моделі: F1G, F1P, F1H, F1A, A1B. Такі технічні проекти дають змогу гуртківцям проявити себе, спробувати власні сили використовуючи свої знання. Так, під час дистанційного навчання був впроваджений (короткотривалий) проект з виготовлення «Інвертора». Даний проект цікавий і доречний, вихованці створили прилад, який могли застосувати під час «блекаута», що нажаль, був у нашій країні та представити розробку на виставці – конкурсі «Наш пошук і творчість, тобі Україно!».

Створюються творчі проекти з використанням 3D технологій і на заняттях з початкового технічного та художньо-технічного моделювання під час виготовлення об'ємних іграшок у техніці паперкрафт, розробленні технічних моделей транспорту, макетів будівель. Створені експонати презентують на виставках та конкурсах різних рівнів.

Головним і важливим результатом кожного проекту є визначення кінцевого результату створеної моделі чи експонату та її запуск чи презентація. Інтегрована форма роботи застосовується майже на кожному занятті у гуртках технічної творчості і спрямована на втілення ідей, конструкцій, фантазій під час моделювання та конструювання моделей літаків, планерів, виготовлення деталей, ескізів, шаблонів, креслень іграшок, виробів, різних технічних об'єктів [2, с.1-12].

Отже, проектна діяльність є ефективним засобом для розвитку ініціативи, досвіду самостійної діяльності і реалізації кожного учасника освітнього процесу. Виконання проектів сприяє особистісному та соціальному розвитку вихованців гуртків науково-технічного спрямування. Проектування допомагає застосовувати знання і вміння у житті і навчанні та змінити форму, зміст, активність вихованців під час навчання. Інноваційна технологія методу проектів дозволяє гуртківцям бути творцем та розвивати пізнавальну діяльність, інтерес, ініціативу, творчі здібності, мислення, комунікативні якості, самодисципліну. Тому інноваційна технологія, метод проектів, буде застосовуватися у освітній діяльності гуртків науково-технічного спрямування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання: підручн. для педагогів. К: Укр. видавнича спілка, 1997. 90 с.

2. Волгіна Л. Метод проєктів як освітня технологія. Завуч. 2007. № 4. С.1-12.
3. Ісаєва Г. Метод проєктів – ефективна технологія навчання. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/1415/>.
4. Лаврентьева О. Застосування методу проєктів на заняттях гуртка закладу позашкільної освіти технічного спрямування. Кривий Ріг, 2010. 45 с.
5. Пехота О.М. Освітні технології . К. : АСК, 2001. С.154-156.

Науменко Оксана Михайлівна
учитель української мови та літератури
Роменського ліцею №1 ім. П. І. Калнишевського

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Зміни в житті сучасного світу вимагають зміни цілей і завдань сучасної освіти. Зменшується функціональна значущість і привабливість традиційної організації навчання, передача «готових» знань від учителя до здобувача освіти перестає бути основною функцією навчального процесу. Мовна освіта сьогодні спрямована на виховання мислячої людини, яка володіє системою знань і розвиненими комунікативними здібностями. Саме впровадження новітніх технологій у навчання сприяють цьому.

Інноваційні методи – це методи, які передбачають підвищення ролі учня в навчально-виховному процесі, переміщення центру (фокусу) навчального процесу з учителя на учня; посилити функцію супроводу учня, допомоги йому в організації індивідуального освітнього процесу; можливість зворотного зв'язку вчителя з кожним учнем у процесі використання освітніх технологій та ІКТ [2]. Педагоги виступають за інновації та вдосконалення існуючих методів навчання, а також за експерименти з новими стилями навчання. Адже темп змін у кожному аспекті життя потребує від дітей нових навичок та знань.

Сьогодні вчитель має у своєму арсеналі багато технологій для розвитку інтелектуальних, креативних, комунікативних здібностей учнів. Доцільно використовувати такі інноваційні технології на уроках української мови та літератури [3]:

- технологія розвитку критичного мислення;
- технологія інтерактивного навчання;

- ігрові технології;
- технологія особистісно орієнтованого навчання;
- проектна технологія;
- технологія проблемного навчання;
- інформаційно-комп'ютерні технології.

Сьогодення вносить свої корективи і в навчальний процес. З впровадженням дистанційного навчання вчителі почали використовувати технологію «вебінар» [1]. За допомогою Інтернет-технологій вебінар зберігає основну особливість уроку – інтерактивність, тобто функцію імітації доповідача та слухача, які працюватимуть в інтерактивному режимі, спілкуючись відповідно до завдань проведення зазначеного уроку. Цьому сприяє використання наступних стратегій: «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Дерево рішень», «Незакінчене речення», «Вчимося – вчимося», «Вибір статусу», «Зміна статусу», «Аргумент».

У сучасну цифрову епоху інноваційні технології та їх методи є найпотужнішим способом спілкування з учнями. Багато вчителів ефективно використовують комбінацію різних типів цифрових медіа, таких як текст, зображення, аудіо та відео, і це виявляється досить ефективним підходом для передачі знань. На сучасному етапі проблемне навчання добре підтримується мультимедійними засобами, що має ефективний вплив на навчальне середовище. При плануванні навчально-виховного процесу вчитель повинен враховувати особливості психічного розвитку учнів, їх прагнення до самовираження. [1].

Слід зазначити, що використання інноваційних прийомів таких як «Обертальні трійки», «Робота в малих групах» «Два – чотири – всі разом», «Акваріум», метод «ПРЕС», «Вибір позиції», «Зміна позиції», «Дебати», «Ток-шоу» – сприяє розвитку комунікативних навичок, самосвідомості, рефлексії, інтелекту та уяви.

Наприклад, метод «Два – чотири – всі разом» одночасно розвиває в учнів різні сфери мислення та спілкування. Методика «Обери позицію» допомагає самостійно обґрунтувати обрану позицію щодо вирішення реальної проблеми та під час дискусії визначити, яка з них правильна. Метод «Ток-шоу» розвиває вміння публічного виступу та відстоювання власної думки, дотримуючись правил мовного етикету.

Отже, оскільки стало зрозуміло, що інновації та креативність є суттю навчання, учителі також схильні приймати нові методи

навчання. Багато дослідників дійшли висновку, що застосування інноваційних методів викладання та навчання значно підвищило результативність здобувачів освіти. Інновації – це безперервний процес, і вчителі застосовують інноваційні методи для підвищення якості освіти, щоб розвивати креативність і розширювати можливості учнів у навчанні української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kutbiddinovaa R.A. The Use of Interactive Methods in the Educational Process of the Higher Education Institution / R.A. Kutbiddinovaa, A.A. Eromasovaa, M.A. Romanovaa // International journal of environmental & science education. 2016.
2. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / За заг. редакцією Г.Л. Єфремової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с.
3. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2014. 95 с.
4. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоєва С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. К.: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.

Нікон Віта Миколаївна

учитель початкових класів

Роменського ліцею №4 імені Героя України Тетяни Маркус

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПЛАТФОРМОЮ «WORDWALL»

Сучасний вчитель повинен постійно працювати над удосконаленням свого рівня володіння цифровою компетентністю. Зокрема він має вміти створювати та використовувати цифрові навчальні ресурси, щоб зацікавити своїх учнів. Допомогу в цій ситуації можуть надати різноманітні онлайн-сервіси, які створені для підтримки освітнього процесу.

Протягом декількох років працюю над проблемним питанням «Використання інтерактивних технологій в початковій школі». У своїй роботі використовую дуже багато різних інтерактивних технологій, методів та вправ: робота в парах та групах; вправи «Мікрофон», «6 капелюхів», «Асоціативний кущ», «Кубування»,

«Сенкан», «Ромашка Блума»; технології «DAILY 5», «Інтелект-карти». Активно використовую інтернет-платформи: «Kahoot», «learningapps», «Padlet», «На Урок», «Всеосвіта», (створюю та використовую тести та ігри для учнів), «Вчи.ком.юа», «Microsoft Teams», «Google Classroom», «Zoom», «Google форми». Але коли я познайомилася з платформою «Wordwall», я закохалася. Цей ресурс не йде в порівняння з жодним вище перерахованим. Тому, сьогодні хочу познайомити вас саме з цим інтернет-інструментом. Wordwall – сайт для створення інтерактивних ігор. <https://wordwall.net/uk>

Wordwall – в перекладі – Стіна слів, є багатфункціональним інструментом для створення як інтерактивних, так і друкованих матеріалів. Дуже важливим для мене є те, що даний сервіс україномовний [1, с. 230]. Інтерактивні ігри дуже легко створюються, з уже готових шаблонів. Вони представляють собою знайомі всім дидактичні ігри, які часто використовуються у педагогічній практиці (вікторини, співставлення, лабіринти, випадкове колесо, анаграми, пошук слів, тощо). Вагомим є те, що сайт підключений до пошукової системи Bing, що дозволяє швидко знайти потрібне зображення, а це значно економить час при створенні вправи [2, с. 73].

Створивши ігрову вправу, надаємо посилання учням, вбудовуємо на свій сайт, ділимося з колегами в соціальних мережах. Є можливість відслідковувати результати діяльності учнів, якщо задати гру, як завдання. Що дуже зручно при дистанційному навчанні.

Інтерактивні вправи відтворюються на будь-якому пристрої, у якого є доступ до мережі Internet: на комп'ютері, планшеті, телефоні чи на інтерактивній дошці.

Перевага даного інструменту в тому, що він дозволяє створювати друковані версії інтерактивних ігор. Вправи можна завантажити у форматі PDF та використовувати, як самостійні навчальні завдання.

Вправи можна використовувати як тренажер при повторенні, закріпленні знань. Також як діагностичні роботи чи домашнє завдання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи //Тема. 2004. № 3/4. С. 229–232.
2. Єльнікова О. В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій // Імідж сучасного педагога. 2001. № 3–4 (14–15). С. 71–74.

РЕГБІ-5 НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасний стан розвитку системи освіти в середній школі вимагає застосування фізичних навантажень та ігрових середовищ відповідно стану здоров'я учнів. Вимоги до побудови навчального плану з фізичної культури в школі вже є застарілими та вимагають перегляду не лише нормативних тестів та фізичних навантажень, але й підходу до вибору виду спортивної діяльності. По перше – традиційні форми занять не всім подобаються, по друге – одноманітність швидко виснажує та напружує. Нова українська школа дає можливість вибору, адже в навчальній програмі з фізичної культури для учнів 5-6 класів Нової української школи було представлено на вибір 60 варіативних модулів [1].

При впровадженні видів спортивних ігор в навчальний процес з фізичної культури в середній школі можна спиратися на види діяльності, які мають спрощену структуру, адаптовану до дитячого сприйняття світу, мислення та фізичного стану. Таким видом спорту є регбі-5, або дитячий регбі.

Регбі 5 – це спортивна командна гра з овальним м'ячем, в якій гравці кожної команди передають один одному руками, причому пас руками здійснюється тільки назад, це найбезпечніший різновид регбі [4].

Основні правила гри в регбі-5.

Початок гри. Гру починають з вільного удару з центру поля на початку кожного тайму матчу, а також після того, як одна з команд приземлила м'яч в заліковому полі. У момент розіграшу вільного удару гравці суперника знаходяться на відстані не менше 5 метрів від розігруючого гравця, і починають рух вперед тільки тоді, як він розіграв м'яч.

Пас. Передача м'яча. Націлена передача м'яча від одного гравця іншому гравцеві тієї ж команди. Дозволені бічні передачі (паралельні лінії залікового поля) і передачі назад. В регбі-5 заборонено передавати м'яч з рук в руки. Передачі м'яча вперед заборонені. У разі порушень цих правил суддя призначає вільний удар. Команда суперників повинна залишатися в 5 метрах від того місця де розігрується вільний чи штрафний удар. Гравці команди суперників не можуть бігти вперед, поки м'яч не буде розіграний.

Розігрування ауту. М'яч слід віднести перпендикулярно від лінії ауту в ігрове поле на 2 метри, в тому місці, де м'яч або гравець з м'ячем торкнувся бічної лінії, або покриття за бічною лінією. Для введення м'яча в гру після ауту, в регбі-5 призначається вільний удар.

Штрафний удар. Призначається в разі грубого порушення правил: повторне порушення правил гри в регбі-5, удар суперника, неспортивну поведінку під час гри.

Гра вперед. Гра вперед відбувається, тоді коли гравець втрачає м'яч в результаті невдалої спроби прийняти пас, упускає м'яч вперед під час руху або передає пас вперед.

Спроба. Спроба зараховується при першому приземленні м'яча гравцем нападу в заліковому полі суперника. Гравець фіксує м'яч руками з тиском вниз до покриття в заліковій зоні.

Дії гравця без стрічки. Гравець, що втратив стрічку, повинен, по можливості, відразу зупинитися (допускається зробити за інерцією не більше 3 кроків) повернутися до гравця, який здійснив «тег» (зрив стрічки) і протягом 3 секунд віддати пас товаришеві по команді. Гравець без стрічки, перш ніж знову приєднатися до гри, повинен отримати свою стрічку з рук суперника, прикріпити її на пояс і тільки після цих дій приєднатися до своєї команди.

Дії гравця, який зірвав стрічку. Якщо гравцеві вдалося зірвати стрічку, то він повинен негайно підняти руку зі стрічкою. Гравець, який зірвав стрічку, повертає її супернику (передає в руки, а не кидає на спортивний майданчик).

Порушення правил у нападі. Суддя призначає штрафний удар, якщо порушення правил відбувається в наступних обставинах:

- гравець з м'ячем не повинен для просування вперед входити в контакт із захисником;
- гравець з м'ячем не повинен намагатися відштовхувати захисника в його спробах зірвати стрічку;
- гравець з м'ячем не повинен захищати свою стрічку руками, ліктями, м'ячем і т.д .

Особливі порушення. Гравець буде покараний видаленням на 2 хвилини, якщо він:

- не дотримується правил гри (повторне і систематичне порушення правил);
- веде грубу гру, проявляючи некоректну поведінку.

За рішенням судді гравець може бути видалений до кінця матчу, без права заміни [2,3].

На початку знайомства дітей з грою РЕГБІ-5 діти неохоче ставилися до вивчення нової гри. Адже більшість учнів вважає

достатнім свій запас знань, умінь і навичок до занять фізичною культурою. Але з появою регбійного м'яча учні почали більше цікавитися цією грою, правилами. Овальний м'яч був незвичним, цікавим для дітей, адже він непередбачуваний. Дітям також дуже подобаються вправи з залучення поясів зі стрічками. Сьогодні учні в захваті в цієї гри. Після занять регбі-5 школярі втрачають значно менше часу на повне відновлення і приступають до наступного уроку без фізичної втоми та перенавантаження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Педан О.С., Коломєць Г.А, Боляк А. А., Ребрина А. А., Дерев'янко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші) <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Fiz.kult.5-6.kl.Pedan.ta.in.22.08.2022.pdf>
2. «Нова українська школа: сучасні підходи до викладання «Регбі-5» та «Регбі-7» на уроках фізичної культури». <https://www.youtube.com/watch?v=zewnmrOF4ck>
3. Федерація регбі України <http://rugby.org.ua/ukr/>
4. Філенко Л.В., Філенко І.Ю., Мартирисян А.А. Дослідження показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості та функціонального стану учнів 10-11 років під впливом занять регбі
5. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2013. С. 53-58.

Холод Валентина Павлівна

учитель початкових класів

Бацманівського НВК: ЗЗСО І-ІІІ ступенів –ЗДО

СУЧАСНІ ТА ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ І ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Навчити дітей правильно та виразно, свідомо та швидко читати – одне із найважливіших завдань кожного вчителя початкової школи.

В.О. Сухомлинський зазначив, що без високої культури читання немає ні школи, ні справжньої розумової праці, що погане читання – ніби брудне вікно, крізь яке нічого не видно.

Літературне читання в початкових класах – важливий навчальний предмет і водночас – засіб навчання. Формування читацької культури

молодших школярів, емоційно-ціннісного ставлення дитини засобами художнього твору можливе за правильної, доцільної організації навчально-виховного процесу учителем.

Зацікавити дитину читанням книги сьогодні нелегко. Сучасні діти оточені величезним потоком інформації. Вони можуть слухати радіо, дивитись телевізор, працювати в Інтернеті – і все це допомагає орієнтуватися у сучасному світі. Але пізнання через технічні здобутки людства ніколи не замінять спілкування з книгою. Тому вчителеві необхідно постійно працювати над розвитком зацікавленості учнів до читання. Адже читання – один із основних компонентів розвитку мовленнєвої діяльності та інтелекту молодших школярів. Тому особливу увагу необхідно звертати на формування у дитини інтересу до книги, уміння працювати з різними жанрами творів, забезпечуючи цим максимальний вплив книг на учня.

Сучасний педагог на уроках літературного читання використовує різноманітні методи, а саме: метод творчого читання, евристичний, дослідницький, акровербальний, ланцюговий.

Для методу творчого читання характерні такі види навчальної діяльності: читання учнями художнього твору в класі і вдома, виразне читання, прослуховування твору, художня розповідь, переказування, ілюстрування прочитаного малюнками, театралізація.

Під час евристичної бесіди вчитель організовує не повідомлення чи виклад знань, а їх пошук за допомогою різних засобів. Учні самостійно роблять висновки під контролем учителя.

Дослідницький метод стимулює пошукову діяльність школярів, привчає їх до постійного пошуку додаткової інформації та самостійного аналізу творів, передбачених програмою.

Ланцюговий метод будується на ланцюгових асоціативних зв'язках. Збереженню матеріалу в пам'яті дитини допомагає впорядкована мережа асоціацій. Пошук асоціацій швидко перетворюється в захоплюючу гру.

Акровербальний метод полягає в роботі над придумуванням віршиків, жартівливих фраз, у яких зашифрована певна інформація.

Творчий метод «Місяць» пов'язаний із зоровими асоціаціями: дитині необхідно чітко уявити предмет, який передбачається запам'ятати та поєднати його образ із образом певного місяця, який легко запам'ятати. Цей вид роботи не потребує пошуку логічних асоціацій, адже процес запам'ятовування заснований на асоціаціях, що визначаються послідовністю предметів і місць [2, с.44-45].

У шкільній практиці на уроках читання учні не тільки читають, а й інсценізують всі твори, які придатні для цього. Цікавим є те, що кожен учень може змінювати вчинки персонажів твору. Від цього змушені змінювати свою поведінку й інші герої. Це спонукає дітей приймати рішення, висловлювати своє ставлення до того чи іншого вчинку [1, с.14-15].

Головна мета кожного вчителя полягає у тому, щоб створити ситуацію успіху для кожного школяра, адже від цього залежить і досягнення успіху в житті учня, допомогти йому повірити у власні сили. Створення ситуації успіху неможливе без урахування індивідуальних особливостей учнів.

Цікавими та актуальними у сучасній методиці є акмеологічні прийоми навчання літературного читання.

На творчому прийомі «Повір у себе» учитель використовує ланцюжок заздалегідь продуманих завдань для кожного учня, а також різнорівневі картки – завдання, частина з яких містить прихований інструктаж про способи виконання завдань.

Використовуючи прийом «Особисте відкриття», учитель заздалегідь готує навчальну ситуацію, яка спрямовується на вивільнення в дитині внутрішньої енергії, що проявляється в усвідомленні нею власних здібностей та формуванню творчого потенціалу. На уроках літературного читання можна запропонувати учням самостійно скласти вірші за поданими римами.

Під час використання прийому «Констатація успіху» учитель фіксує успіхи дитини і надихає на нові досягнення. Ця позитивна обстановка допомагає дитині емоційно пережити успіх не результату всієї роботи в цілому, а окремої її частинки. [3, с.17]. Головними елементами у створенні ситуації успіху виступають, звичайно, любов до учнів, а також їхня незгасаюча віра у свої можливості. Адже надія на успіх живе у кожній дитині.

Аналіз ефективних методів і прийомів показав, що їх використання необхідне на кожному уроці літературного читання, адже такі заняття проходять цікаво та продуктивно. Діти проявляють свої таланти, а також творчі здібності, досягають успіху у своїй діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. 2016. №7. С.14-15.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. 2016. №5. С.44-45.

3. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкове навчання. квітень 2016. №10-11(446-447). С.17-18.
4. Сучасні методи та прийоми навчання літературного читання у початковій школі. Реферати, курсові, дисертації, дипломи. URL: <https://ua-referat.com/uploaded/suchasni-metodi-ta-prijomi-navchannya-literaturnogo-chitannya/index1.html>.

Хрокало Геннадій Анатолійович
керівник секції «Основи робототехніки на базі Arduino»
КЗ «Роменська міська Мала академія наук учнівської молоді»
Роменської міської ради Сумської області

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАУКИ В СЕРЕДОВИЩІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сьогодення вимагає від шкільної та позашкільної освіти формування та зміцнення цілісного наукового світогляду, пізнавальної, культурної, технологічної, комунікативної і соціальної компетенцій особистості. У великій мірі, саме науковий світогляд виступає однією з важливих передумов економічної та соціальної успішності особистості. Тому, формування і зміцнення сучасного наукового світогляду серед школярів набуває великої актуальності. Зрозуміло, що не всі громадяни мають бути науковцями, але не можливо виділити дитину, яку зацікавить наука в майбутньому, якщо не популяризувати наукові знання в шкільному середовищі. Зарубіжний досвід популяризації науки розглянуто в багатьох статтях та презентаціях, як приклад можна привести досвід Чеської республіки, який висвітлює Ірина Савченко [3]. В Україні запроваджується велика кількість проектів спрямованих на популяризацію науки, так у січні 2020 року між МОН України та громадською організацією INSCIENCE було підписано меморандум про популяризацію науки серед школярів [1].

Як стверджує вільна енциклопедія «Популяризація науки – процес розповсюдження наукових знань у сучасній і доступній формі для широкого кола людей, що мають певний рівень підготовленості для отримання інформації...» [2]. Враховуючи, що не завжди, через ряд об'єктивних і суб'єктивних причин, школяреві цікаво отримувати нові знання під час шкільного навчання, потрібно розповсюджувати нові знання і в позаурочний час, в формі яка кардинально відрізняється від «сухого» навчання. Сьогодні існує велика кількість способів донести наукові знання до дитини в позаурочний час. Під час

проведення гуртка чи секції для слухачів можна показувати цікаві відеоролики, запрошувати науковців на гостини, відвідувати музеї науки. Наукові знання можна популяризувати не лише рідною мовою, але і іноземними мовами, цим самим сприяти не лише засвоєнню знань в певній галузі, а також розвивати мовні компетентності дитини.

Існує цілий ряд каналів на сервісі YouTube, які в доступній формі (як говорять діти через відоси) доносять глядачам нові наукові знання: «Цікава наука» – проєкт вчителя фізики та астрономії Віталія Шевчука, «Довколаботаніка» – автором проєкту є Олексій Коваленко, працівник ботанічного відділу Національного науково-природничого музею НАН України та багато інших.

Мало кому відомі українські популяризатори науки, здебільшого ми чуємо і бачимо зарубіжних науковців, таких як Мічіо Кайку (Michio Kaku) – американський науковець японського походження у галузі теоретичної фізики та екології, Адам Севідж (Adam Whitney Savage) – американський інженер і педагог, спеціаліст зі спецефектів, ведучий передачі «Руйнівники міфів», та інші.

Для популяризації науки сьогодні існує багато музеїв науки, в яких можна не просто подивитися експонати і послухати екскурсовода, а і самому прийняти участь в експериментах. Варто під час засідання гуртка відвідати: Ландау-центр (м. Харків), який було створено в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, за ініціативи університетської громадськості та Асоціації випускників, викладачів та друзів університету, Експериментаріум (м. Київ), Музей науки Малої академії наук України (м. Київ), Музей науки Львів (м. Львів) та інші.

Керівник гуртка чи секції самостійно може популяризувати науку, якщо під час заняття буде демонструвати «фокуси» в основі яких лежать наукові знання. До найпростіших таких дослідів можна віднести швидке множення на 11, хімічний дослід «дим без вогню», фізичний дослід на статику (столові вилки звисають з краю столу і не падають), біологічний експеримент зі скорочення м'язів під дією електричного струму, та багато інших.

Іноді для підняття рівня цікавості до науки у відвідувача гуртка не потрібно мати складні пристрої чи прилади, або оперувати великим бюджетом, достатньо лише бажання керівника гуртка.

В закладах позашкільної освіти, з метою популяризації науки, проводяться різноманітні заходи, це і дні (тижні) науки, наукові пікніки, марафони та інше.

Отже популяризація науки серед учнівської молоді в позаурочний час має важливе значення. Для деякого з гуртківців це може стати просто джерелом нових знань, а для деякого – першим кроком до майбутньої кар'єри науковця. Тому потрібно якомога частіше проводити засідання гуртків і секцій на яких популяризувати наукові знання і залучати слухачів до активної участі у підготовці до таких занять.

ЛІТЕРАТУРА

1. Популяризація STEM-освіти і наукових знань серед учнівської молоді засобами виставкової та музейної діяльності: досвід Чеської Республіки. Презентація Савченко Ірини. URL: <http://ikpt.uipa.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/Savchenko-STEM.pdf> (дата звернення: 31.07.2023)
2. Популяризація науки URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Популяризація_науки (дата звернення: 31.07.2023)
3. Популяризація науки та розвиток культури інновацій серед школярів і студентів URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/populyarizaciya-nauki-ta-rozvitok-kulturi-innovacij-sered-shkolyariv-i-studentiv-mon-ta-inscience-pidpisali-memorandum-pro-spivpracyu> (дата звернення: 31.07.2023)

Чала Оксана Миколаївна

учитель української мови та літератури, зарубіжної літератури
Роменського закладу загальної середньої освіти I-II ступенів №8

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Використання інноваційних підходів та інтерактивних технологій на уроках української мови та літератури дозволяє максимально залучити учнів до активної роботи, забезпечує більш індивідуалізований підхід до навчання та створює сприятливе середовище для розвитку їхніх здібностей та навичок [1]. Крім того, використання новітніх технологій дозволяє підготувати учнів до життя в сучасному цифровому світі, де комп'ютерні знання та навички є обов'язковими.

Проте важливо знати, що інновації мають бути використані з розумінням і в межах педагогічних цілей, доповнювати традиційні методи навчання й служити засобом підтримки та вдосконалення процесу навчання, а не замінювати його повністю [6].

На уроках української мови та літератури можна впроваджувати різноманітні новітні технології, які максимально зроблять навчання більш цікавим, ефективним і зручним для учнів. Можуть бути використані такі сучасні засоби навчання:

1. Віртуальні екскурсії.

Під час віртуальних турів учні мають можливість побачити різні культурні та історичні пам'ятки, пов'язані з нашим минулим, можуть досліджувати місця, що знаходяться на інших континентах. Вони допомагають учням розширити свій світогляд і розуміння культурної різноманітності, створюють інтерактивне та захоплююче навчальне середовище [3].

2. Відеоуроки.

Записані короткі відеоуроки дозволяють учням повторити матеріал у зручний для них час. Зробити їх цікавими та привабливими можна за допомогою використання анімації, графіки, ілюстрації, відео- та аудіоелементів. Це додатково приверне увагу учнів і зробить навчання більш захопливим.

3. Інтерактивні завдання, квести.

Використовуйте інтерактивні вправи для учнів та ігри, які залучають до активної участі в процесі навчання. Наприклад, створіть інтерактивний кросворд або використовуйте онлайн-генератори вправ з мови та літератури (LearningApps, Kahoot, Wordwall, Quizizz, ClassMarker, Triventi, Quizalize.com, Online Test Pad, Mindmeister, онлайн-тести «НаУрок», «Всеосвіта», «Генератор кросвордів українською», Rebus, Canva, Mycollages).

4. Використання QR-кодів.

Розміщуйте QR-коди в інформаційних куточках класу, так учні зможуть сканувати їх, щоб отримати додаткову інформацію, корисні матеріали або посилання на різні джерела (WordArt).

5. Вебінари й лекції.

Зустрічі з письменниками, лінгвістами, літературознавцями або іншими освітніми експертами під час проведення вебінарів або гостьових лекцій, розширяють кругозір учнів та роблять ефективним навчальний процес.

6. Використання мобільних застосунків.

Існує багато додатків, які допомагають учням вивчати мову, виконувати вправи, прослуховувати аудіо (Мова, «Р.І.Д», «Тренажер з правопису», «Є-мова», «Вчимо і граємо. Українська», «Слова зі слова», «Вивчайте лексику» та ін.) Їх можна використовувати як додатковий матеріал для самостійного навчання поза класом. Вони

забезпечують швидкий збір інформації з різних джерел. Це також зробить уроки більш різноманітними й доступними.

7. Віртуальна реальність.

Вона може бути використана для імерсивного вивчення літературних творів або історичних подій, де учні можуть телепортуватися в різні світи. Це дає можливість виконувати завдання в межах однієї навчальної платформи та повністю реалізувати можливість інтерактиву та спільного навчання [2].

8. Використання блогів та відеоблогів.

Створення учнями особистого блогу або відеоблогу для вивчення української мови та літератури дасть їм змогу публікувати свої творчі роботи, рецензії на літературні твори, аналізувати мовні явища [4].

Необхідно зауважити, що впровадження інноваційних технологій на уроках української мови та літератури має бути збалансованим та адаптованим до потреб і можливостей учнів, а також спрямовано на досягнення педагогічних цілей [5]. Проведення уроків за допомогою новітніх технологій допоможе максимально залучити учнів, підвищити їхні результати та зробити процес навчання цікавим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бортник А.В. Використання сучасних форм і методів навчання на різних етапах уроків української мови та літератури в закладах загальної середньої освіти. URL: <http://surl.li/jxcbr> (дата звернення: 04.08.2023)
2. Віртуальна та доповнена реальність: як нові технології надихають вчитися. URL: <http://surl.li/gvre> (дата звернення: 06.08.2023)
3. Музейний портал. URL: https://museum-portal.com/ua/muzeyi/13_nacionalniy-muzey-tarasa-shevchenka (дата звернення: 06.08.2023)
4. На всі двісті. URL: <https://navsi200.com/> (дата звернення: 08.08.2023)
5. Пентилюк М.І. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / М.І. Пентилюк, С. О. Карман. – К.: Ленвіт, 2004. – 91 с.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко; за ред. О.І. Пометун. – К.: Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.

СЕКЦІЯ 2.
ЕФЕКТИВНЕ ЛІДЕРСТВО В ОСВІТНЬОМУ ЗАКЛАДІ:
СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИКИ

Белкіна Оксана Григорівна
директор спеціалізованої школи № 207 міста Києва

Демчук-Маригіна Дар'я Павлівна
заступник директора з навчальної роботи
спеціалізованої школи № 207 міста Києва

Марченко Марія Анатоліївна
заступник директора з навчальної роботи
спеціалізованої школи № 207 міста Києва

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗМІШАНОГО
ФОРМАТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПРИКЛАДІ
СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ШКОЛИ № 207 МІСТА КИЄВА**

Навчальний рік 2022-2023 став роком випробування для всіх. Адже окрім звичайної підготовки закладу освіти до роботи протягом року, важливим є питання безпеки та наявності укриття в школі.

У спеціалізованій школі № 207 на 1 вересня 2022 року місткість укриття було лише на половину учнівського контингенту. За попередніми опитуваннями батьків щодо формату навчання та з урахуванням бажання більшості навчатися очно, потреби учнів та вчителів у живому спілкуванні, було прийнято рішення про навчання у дві зміни. Для максимального використання світлового дня було перенесено час початку та закінчення уроків, тривалість перерв, формат проведення уроків. Таким чином, учні 1- 6 класів виходили очно на першу зміну, а учні 7-11 класів – на другу зміну. При цьому були враховані методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні: наказ Міністерства освіти і науки від 15 травня 2023 року № 563 [3].

Впроваджуючи Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, з метою реалізації системи змішаного навчання частина уроків була винесена на дистанційне навчання в синхронному та асинхронному режимах за окремим розкладом. Для охоплення всіх тем програмового матеріалу вчителі проводили бінарні уроки та практикували виконання спільних інтегрованих домашніх завдань, для виконання яких необхідні знання з різних предметів [1].

Враховуючи інформацію Міністерства освіти і науки України щодо особливостей організації 2022/23 навчального року та

рекомендації першочергових кроків із підготовки до нього, зважаючи на велику кількість учнів у закладі, котрі тимчасово виїхали за межі свого проживання та навчалися дистанційно, всі офлайн уроки супроводжувалися синхронною трансляцією ZOOM та спільною роботою вчителя з учнями класу та учнями в конференціях [2]. Але були труднощі щодо різниці в часових поясах з дітьми, що перебувають за кордоном, та учнями, що перебувають за кордоном і відвідують місцеві школи. Для вирішення цього питання протягом всього навчального року вчителі проводили вечірні консультативні зустрічі, щоб окремо пояснити найскладніший матеріал шкільної програми та підтримувати постійну комунікацію з родинами.

Платформою для організації дистанційного навчання в школі є платформа HUMAN. До електронного журналу приєднані всі учні та вчителі закладу, а також батьки. Система дозволяє публікувати теми, матеріали заняття, домашні завдання, оцінки, кожен клас має закриту спільноту для комунікації з класним керівником. У матеріалах до уроків вчителі прикріплюють додаткове відео пояснення з теми, доступ до якого є в учнів, що хочуть повторити тему після уроку, учнів, що не змогли прийти у школу, учнів дистанційного навчання. До матеріалів завжди можна повернутися перед уроками узагальнення та повторити після опрацювання теми.

Учні, що навчаються в школах Європи та світу діляться своїми враженнями про моделі навчання у своїх містах, разом з учителями порівнюють завдання, діляться досвідом різних систем оцінювання.

Під час тривалих повітряних тривог та відключень світла освітній процес не зупиняється. Уроки, практичні роботи, виховні заходи. В укритті школи організовані зони для окремих класів, що дає можливість продовжувати навчання. Під звуки сирени пройшов фестиваль української пісні, вистава від учнів 8 класів «Сто тисяч», змагання з настільних ігор, заняття групи подовженого дня, проведено практичні роботи, профорієнтаційні зустрічі та репетиції до шкільних концертів. Заклад освіти відвідало японське телебачення, щоб показати всьому світові, як навчаються українські школярі.

Невід'ємною частиною освітнього процесу спеціалізованої школи № 207 міста Києва є організація благодійних заходів. На уроках технологій та трудового навчання плели сітки та килимки, під час роботи гуртка малювання та на уроках арт-технологій і мистецтва – створювалися листівки для військових, під час зустрічей гуртківців «Сокіл «Джура» – виготовлялися окопні свічки, проведено виховні години та благодійні збори для військовослужбовців, зібрана допомога притулкам для тварин, ємкості для води для передачі

постраждалим після аварії на Каховській ГЕС. Благодійні ярмарки, аукціони, вистави та зустрічі – учні не по чутках знають, як бути волонтерами. Постійно в закладі здійснюється психологічний супровід: уроки психології, тренінги для учасників освітнього процесу, творчі зустрічі для релаксації та консультації у шкільних психологів.

Партнерами в організації освітнього процесу є спецпідрозділи ДСНС та громадські організації. Уроки мінної безпеки, відвідування пожежної частини, заняття з парамедицини та тактичної медицини, зустрічі з представниками патрульної поліції, участь в майстер-класах та іграх – це той спектр співпраці, який має надзвичайно важливе значення. Організація «Support Azov» допомогла в підготовці команди старшої вікової категорії до участі в грі «Сокіл «Джура».

Незважаючи на всі випробування, освітній процес організовано на належному рівні, з урахуванням нормативної бази, методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України та створені можливості, щоб всі учні й вчителі навчалися та працювали, робили свій внесок у наближення довгоочікуваної перемоги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п>
2. Особливості організації 2022/23 навчального року [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/osoblivosti-organizaciyi-202223-navchalnogo-roku>
3. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні: наказ Міністерства освіти і науки від 15 травня 2023 року № 563. [Електронний ресурс]. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/89142/

Киях Зоя Миколаївна

консультант КУ «Центр професійного
розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: ВІД ПЛАНУВАННЯ ДО УЗАГАЛЬНЕННЯ

Освіта є рушієм успішного розвитку суспільства, вона впливає на формування молодого покоління, а педагогічні працівники відіграють у цьому ключову роль. Тому важливе місце в освітній

діяльності педагога посідає підвищення кваліфікації, його постійний професійний розвиток.

З прийняттям Закону «Про освіту» було запроваджено нову систему підвищення кваліфікації, що передбачає збільшення та розширення можливостей педагогічних працівників для вдосконалення власної майстерності та професійного зростання впродовж усього життя. У Порядку підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, що був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (зі змінами) та в Законі України «Про повну загальну середню освіту» деталізовано нові підходи до підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Першим важливим кроком є планування. Воно здійснюється двома етапами: перший – «перспективне планування у поточному році на наступний календарний рік шляхом затвердження педагогічною радою орієнтовного плану підвищення кваліфікації...Другий етап планування розпочинається після затвердження в установленому порядку кошторису закладу освіти на відповідний рік...» [1]. Під час подання керівникові пропозицій до плану підвищення кваліфікації на відповідний рік педагогічний працівник подає інформацію: «тему (напряму, найменування) відповідної програми (курсу, лекції, модуля тощо), форми, обсягу (тривалість), суб'єкта (суб'єктів) підвищення кваліфікації..., вартість підвищення кваліфікації (у разі встановлення) або про безоплатний характер надання такої освітньої послуги [1]. Педагоги отримали свободу у виборі суб'єктів підвищення кваліфікації, форм, видів, але зіткнулися з певними проблемами. Механізм фінансування підвищення кваліфікації приватними суб'єктами законодавчо врегульовано, але насправді він не функціонує та не є ефективним. Адже через те, що процедура закладання коштів на підвищення кваліфікації підпрацівниками ускладнена, вона не працює в належний спосіб та не є гарантією компенсації коштів. Тому частина педагогів змушені проходити підвищення кваліфікації власним коштом або, як і раніше, в інститутах післядипломної педагогічної освіти.

Серед безлічі пропозицій різних суб'єктів підвищення кваліфікації у педагогів можуть виникати труднощі. Як їх уникнути й не допустити, допомогти педагогу зробити вибір, підтримати, зрозуміти, на якому рівні він перебуває, яких цілей прагне досягти і як він це може зробити – такі завдання ставить і реалізовує центр професійного розвитку педагогічних працівників м. Ромни. Центр надає корисну й достовірну інформацію, створює і підтримує базу даних суб'єктів підвищення кваліфікації, допомагає зорієнтуватися серед безлічі

пропозицій, узагальнює та поширює інформацію про можливості професійного розвитку освітян: програми підвищення кваліфікації, вебресурси та інші інструменти, які можуть стати в пригоді для їхнього професійного зростання. Офіційний вебсайт центру слугує своєрідним орієнтиром і помічником для педагогічної спільноти Роменщини, зокрема розділи «Професійний розвиток/підвищення кваліфікації», та група «Центр професійного розвитку педагогічних працівників м. Ромни» у фейсбуці. Консультації онлайн та офлайн з питань підвищення кваліфікації, які проводять працівники центру, містять як теоретичну, так і практичну складову.

На етапі завершення підвищення кваліфікації постає питання про визнання її результатів. Результати підвищення кваліфікації у суб'єктів підвищення кваліфікації, що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або провадять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою, не потребують окремого визнання чи підтвердження. Результати підвищення кваліфікації у інших суб'єктів підвищення кваліфікації визнаються рішенням педагогічної (вченої) ради відповідного закладу освіти [1]. Також вона встановлює Порядок визнання результатів підвищення кваліфікації педагогічного працівника. Не пізніше 25 грудня працівник повинен поінформувати керівника закладу освіти про стан проходження ним підвищення кваліфікації у поточному році з додаванням копій отриманих документів про підвищення кваліфікації. Відповідна інформація зберігається в особовій справі працівника відповідно до законодавства [1].

Виникає питання у педагогів закладів загальної середньої освіти, які щорічно підвищують кваліфікацію шляхом участі у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо, стосовно обліку годин. На допомогу вчителям консультантами центру розроблено облікові картки підвищення кваліфікації, де у вигляді таблиці зазначається: суб'єкт підвищення кваліфікації, вид/напрямок, тема, дата та номер документа, кількість годин. Заповнювати її можна впродовж року, а наприкінці року узагальнити кількість годин підвищення кваліфікації. Таким чином, маючи щорічний облік годин, буде чітко простежуватися професійний розвиток педагога в між-атестаційний період з дотриманням нормативних вимог та розвиток компетентнісного потенціалу відповідно до професійного стандарту вчителя, який за бажанням і потребами може варіювати напрямки свого зростання.

Отже, підвищення кваліфікації педагогічних працівників є важливою складовою розвитку освіти. Цей процес вимагає чіткого

планування, організації навчання, практики і рефлексії, а також поширення знань і досвіду серед колег. Сучасний світ постійно змінюється, і педагоги повинні бути готові до навчання впродовж свого професійного життя. Тільки так вони зможуть надавати найкращу освіту для молодого покоління й відповідати викликам часу. Постійна підтримка та інвестиції в підвищення кваліфікації педагогічних працівників допоможуть забезпечити якість сучасної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова КМУ України від 21.08.2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Кузьмін Дмитро Володимирович

к.ю.н., викладач

Класичного фахового коледжу

Сумського державного університету

Весперіс Світлана Зієдонисівна

к.е.н., доцент, викладач

Класичного фахового коледжу

Сумського державного університету

ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Для гармонійного розвитку сучасного суспільства потрібно забезпечити певні напрямки розвитку, які дозволять всім без винятку громадянам у подальшому реалізувати свій інтелектуальний та творчий потенціал. Одним із вагомих складових при реалізації цих завдань для суспільства є напрямок розвитку сучасної безбар'єрної та загальнодоступної освіти у закладах освіти для усіх людей. Здобувачі освіти мають право на отримання якісної освіти, що і викликає потребу у висвітленні проблем, пов'язаних з впровадженням стратегії інклюзивної освіти в сучасних закладах освіти.

Конституція України як вищий нормативно-правовий акт держави статтею 53 прямо встановлює право кожного на освіту та покладає на державу обов'язок забезпечити доступність освіти [1]. Для реалізації цілей, які поставлені державою у напрямку створення «безперешкодного доступу для всіх груп населення» [2], передбачається інтеграція до сучасного освітнього середовища процесів інклюзивності та диференціації [3, с. 139]. Для цього перед закладами освіти висувуються проблеми вирішення питань щодо створення освітніх середовищ, які здатні забезпечити потреби здобувачів освіти при реалізації їх конституційного права на освіту, у тому числі й для учнів з особливими освітніми потребами, обмеженими можливостями, різними талантами й здібностями та з різними майновими, соціальними, культурними, расовими, релігійними відмінностями. За таких умов заклади освіти мають ефективно впроваджувати диференціацію навчання, що дозволяє адаптивно пристосовувати зміст навчальної програми, методи та темп викладання її компонентів з урахуванням індивідуальних потреб кожного здобувача освіти.

На нашу думку, одним із пріоритетних напрямків розвитку сучасного закладу освіти може стати впровадження менеджментом установи інклюзивної стратегії [4], яка повинна базуватися на ідеї цілеспрямованого поєднання інклюзивної та диференціальних основ розвитку потенціалу закладу освіти, його викладацького складу та їх відношення до потреб здобувачів освіти. Першим етапом у цьому напрямку, без сумніву, є сучасна (соціальна) потреба й бажання менеджменту та викладацького складу закладів освіти розвивати та підтримувати працівників у розвитку їх професійних компетенцій через проведення роз'яснювальної та навчальної роботи, проведення курсів, семінарів, тренінгів та отримання доступу та аналізу до практичних матеріалів із світової практики реалізації завдань, направлених на створення безпечного, доступного та інклюзивного освітнього середовища. Більше того, стратегія закладу освіти повинна базуватися на тісній взаємодії менеджменту та викладацького складу закладу освіти з батьками та опікунами дітей, психологами, соціальними педагогами, громадськими активістами та волонтерами із залученням їх до аналізу та впровадження змін в освітній процес, пов'язаних із потребами людей у безбар'єрності як закладу освіти, так і готовності викладачів враховувати індивідуальні потреби здобувачів освіти. Фактично реалізація завдань по впровадженню інклюзивності та диференціації в навчання вимагає системного підходу та співпраці між усіма учасниками освітнього процесу, що у свою чергу вимагає

процесу моніторингу прогресу учнів та впровадження дієвих механізмів внесення адаптивних коректив у освітній процес.

Стратегія інклюзивного лідерства також повинна орієнтувати свої цілі на створення дружнього до здобувачів освіти освітнього середовища. Основними компонентами реалізації цієї стратегії повинні стати вміння та навички учасників освітнього процесу співпрацювати, вміти реалізовувати колективні проекти та виконувати завдання, які направлені на професійне зростання майбутніх фахівців та вміння здійснювати із іншими учасниками соціальну комунікацію за допомогою динамічних цифрових технологій. Все це у майбутньому дозволить здобувачам освіти реалізовувати свій професійний потенціал та сформувати в соціумі (в уяві випускників, здобувачів освіти, абітурієнтів та їх батьків й опікунів) позитивний імідж закладу як освітнього центру, орієнтованого на індивідуальні потреби учнів. Саме завдяки зазначеному підходу заклад освіти в подальшому зможе реалізовувати навчання не тільки за формальним способом навчання, але й через реалізацію неформальних (курси, вебінари, семінари, обговорення, форуми, конференції) та інформальних (самоосвіта та допомога в її реалізації) способів.

Впровадження у менеджмент закладу освіти стратегії інклюзивної освіти є важливим напрямком державної, громадської та професійної діяльності для створення рівних можливостей для усіх учасників освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: -<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.08.2023).
2. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.08.2023).
3. Павліха Н., Цимбалюк І. Науковий базис формування теорії інклюзивного розвитку регіону. Економічний часопис Східно-європейського національного університету імені Лесі Українки. 2020. № 3. с.136-142.
4. Опанасенко Л., Захарова Л. Актуальні питання розбудови інклюзивного простору. Наукові перспективи. 2023. № 5(35). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/4928/4955> (дата звернення: 01.08.2023).

СЕКЦІЯ 3.

ТЕОРЕТИЧНА І ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ – ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Гаценко Оксана Володимирівна

практичний психолог

Бацманівського НВК: заклад загальної середньої
освіти I-III ступенів – заклад дошкільної освіти

ДИХАЛЬНІ ТЕХНІКИ ДЛЯ ЗНЯТТЯ СТРЕСУ ТА ПАНІЧНИХ АТАК

Стрес є невід'ємною частиною життя кожної людини. З одного боку він допомагає мобілізувати фізичні та психічні ресурси, щоб адаптуватися до екстрених умов, а з іншого – досить часто виснажує та заважає діяти розсудливо.

Тривожний стан шкідливо впливає на фізичне та психічне здоров'я: погіршує сон, апетит, може викликати депресію, панічну атаку, посттравматичний стресовий розлад.

Важливо навчитися регулювати рівень тривоги в межах вашої можливості витримати стрес, відновлюватися після виснаження, звертатися за допомогою до спеціалістів у разі труднощів із подолання сильного чи тривалого стресу.

У цей важкий час, коли ми перебуваємо у постійному напруженому стані через війну та її наслідки, у пригоді стануть різноманітні методи самодопомоги та самостійного регулювання психоемоційного стану: вправи на релаксацію, на зняття м'язового напруження, психогімнастика, арт-терапія, піскотерапія, музична терапія, танцювальна терапія, дихальні практики та інші.

Дихальні техніки – ефективний засіб зняття напруги і тривоги. Дихання – це важливий процес, один із найкращих способів релаксації, заспокоєння, зменшення тривожності і рівня стресу, допомагає боротися з панічними атаками та відновлює внутрішній ресурс.

Від негативних емоційних переживань серце у людини починає битися швидше, пульс підвищується, дихання стає нерівномірним, а вміння регулювати дихання дає можливість впливати на свій стан та самопочуття.

Дихальні практики для заспокоєння будуть корисними психологам, вихователям, вихованцям дитячого садочка, вчителям і учням школи, батькам. Застосовувати можна в школі на перервах чи уроках, у дитячих садках на заняттях із регуляції емоцій.

Досить простими та дієвими у використанні є такі дихальні техніки для зняття стресу та панічних атак: «Маленький зайчик», «Запах квітів», «Зігриємо метелика», «Модифіковане дихання лева», «Кулька», «Квадратне дихання», «Глибоке і повільне дихання», «Почергове дихання ніздрями» та інші [2, с. 2].

Діти й дорослі, які зазнали травматичного досвіду чи переживають стрес, можуть мати проблеми з концентрацією уваги та зосередженням. Практики уважності, майндфулнес та дихальні мають бути максимально наочними, тілесними, закріпленими в рухах. Так дитині буде легше привчатися до них та використовувати надалі. Коли дитина одночасно робить дихальну практику, торкається паперу чи столу, коли пальчик відчуває стійку поверхню, око стежить за рухом, рух пов'язаний із кордонами малюнка, це одночасно задіює низку процесів, які допомагають стабілізуватися [1, с. 2]. У нагоді стануть картки дихальних практик стабілізації «Вдих-Видих» Світлани Ройз. За інструкцією, яка додається до карток, дитина повинна поставити палець на позначку «початок» і провести пальцем по лінії стрілки. Якщо вона зелена – робити повільний вдих, якщо вона синя – повільний видих. Довга лінія стрілки показує, що вдих чи видих буде тривалішим. Потрібно зробити 2-3 таких кола дихання.

Дуже подобається дітям і дорослим техніка «Почергове дихання ніздрями». Людина закриває одну ніздрю, вдихаючи через іншу, а потім переходить на видих у зворотному напрямку.

Виконуючи техніку «Модифіковане дихання лева», потрібно попросити дитину уявити себе левом. Видихнути все повітря через широко відкритий рот та вдихнути повітря через ніс, відкрити рот якнайширше і видихнути зі звуком «А-а-а». Вправа повторюється декілька разів. Під час виконання даної вправи поєднуємо дихання та уяву.

У сучасному житті ми досить часто потрапляємо у стресові ситуації. Варто пам'ятати, що існують спеціальні вправи на зняття тривожності, дихальні техніки для подолання стресу та панічних атак.

Вчасно та ефективно скористатися вправою допоможуть вміння перетворені у навичку. Для цього потрібно обрати декілька дихальних технік, які найбільше сподобалися, та повторювати їх кожного дня по 7 разів протягом 21 дня. Уміння виконувати дихальні техніки ми маємо довести до автоматизму. Робити це можливо у будь-якому місці та у зручний для вас час.

ЛІТЕРАТУРА

1. Світлана Ройз. Картки дихальних практик стабілізації «Вдих-Видих». https://www.unicef.org/ukraine/media/26001/file/Breathe_cards_Royz.pdf

2. Лист МОН України №1/9530-22 від 19.08.2022 р. «Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 н.р.», «Психологічні аспекти організації освітнього процесу в умовах воєнного/післявоєнного стану» (додаток 1). <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/metodichni-rekomendaciyi>

Дмитренко Марина Олександрівна
вихователь Сумської спеціальної
початкової школи № 31 Сумської міської ради

УВАГА ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі розбудови Української держави в умовах євроінтеграції, подальшої індивідуалізації й гуманізації освіти велика увага вчених приділяється дослідженню проблем психічного розвитку дитини на всіх рівнях освіти. Важливим є особливості психічного розвитку дитини в дошкільному віці, який є періодом для становлення пізнавальної, емоційно-вольової й особистісної сфер психіки дитини. Особливу роль в психічному розвитку дошкільника відіграє увага, зокрема довільна, є необхідною передумовою засвоєння дитиною нового життєвого досвіду, який визначає подальшу успішність як пізнавального, так і особистісного її розвитку. Становлення довільної уваги в дошкільному віці є однією з неодмінних умов формування пізнавальної готовності дитини до школи й подальшого навчання.

Проблема уваги в психолого-педагогічній літературі не є новою. Вивченню даного феномену присвячено ряд спеціальних досліджень радянських та українських психологів.

У культурно-історичній концепції Л.С. Виготського представлено результати дослідження розвитку уваги. Згідно з автором, історія розвитку уваги дитини – це історія розвитку організованості її поведінки, що ключ до генетичного розуміння уваги слід шукати не всередині, а поза особистістю дитини [2, с. 1].

Так, згідно з С.Л. Рубінштейном, «...увага позбавлена свого змісту і є динамічною характеристикою перебігу пізнавальної діяльності» [2, с. 1].

Р.С. Немов, досліджуючи функції уваги, також зазначає, що «Вона активізує потрібні і гальмує непотрібні в даний момент психо-

логічні і фізіологічні процеси, сприяє організованому і цілеспрямованому відбору, що надходить в організм інформації, забезпечує виборчу і тривалу зосередженість психічної активності на одному і тому ж об'єкті або виді діяльності» [1, с. 206].

Здійснений аналіз літературних джерел дає можливість констатувати, що в психології під поняттям «увага» розуміється спрямованість і зосередженість психічної активності на певному об'єкті. Цей психічний процес є умовою успішного здійснення будь-якої діяльності як зовнішньої, так і внутрішньої, а її продуктом – є якісне виконання відповідної діяльності.

Важливим аспектом вивчення уваги є дослідження на різних вікових етапах, зокрема – в дошкільному віці. Здійснений аналіз джерел не виявив комплексних досліджень основних властивостей уваги в дошкільному віці. Дотепер продовжуються суперечки про природу уваги. Але практично всі дослідження підкреслюють індивідуальність уваги.

Увага дошкільника відображає його інтереси по відношенню до навколишніх предметів і виконуваних з ними дій. Дитина зосереджена на предметі або дії лише до тих пір, поки не угасає її інтерес до цього предмету або дії. Поява нового предмету викликає перемикання уваги, тому діти рідко тривалий час займаються однією справою. Протягом всього розвитку, увагу дитини приваблюють об'єкти, включені у спілкування з дорослим. Становлення спілкування між дорослим і дитиною – вирішальна умова розвитку уваги дитини. На першому році життя дорослий відкриває перед дитиною світ оточуючих предметів, організовує предметне середовище, в якому живе дитина. Всі предмети викликають у неї мимовільну увагу, у межах якої формуються стійкість, розподіл, переключення.

З розвитком предметної діяльності дитини вона самостійно та разом з дорослим діє з різноманітними предметами, спрямовуючи свою увагу на них. Завдання дорослого – забезпечити простір для дій дитини, збагатити оточуюче предметне середовище, дбаючи при цьому про безпеку життя дитини.

Значну роль у підтримці уваги в ранньому дитинстві має показ дитині предметів і нових способів дії з ними у контексті розвитку ігрової діяльності. Дорослий може підвищити стійкість уваги, підказуючи дитині новий поворот у грі, допомагаючи розгорнути сюжет. Переключення уваги дитини при переході від однієї діяльності до іншої полегшується, якщо дорослий організовує ці моменти в ігровій формі.

Протягом дошкільного дитинства малюка приваблює емоційно насичений матеріал. Дорослий, пам'ятаючи про це, створює зону позитивних переживань. Використовуються спеціальні ігри і вправи на розвиток уваги, що включають розумову і рухову активність дітей.

Важливе значення для розвитку уваги дитини має режим дня, який служить зовнішнім засобом її організації, полегшує переключення, розподіл, концентрацію уваги. Організацію режиму дня у дітей до раннього віку здійснює дорослий. Поступово дитина переходить до самоорганізації у виконанні режиму і в управлінні увагою.

Становлення довільної уваги в дошкільному віці – в стихійних умовах, без спеціально організованого навчання відбувається недостатньо, а розвиток основних властивостей уваги відбувається нерівномірно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Немов Р.С. Психологія. В 3 кн. / Немов Р.С. М.: Владос, 1999. Кн. 3. Психодіагностика. Введення в науково-психологічне дослідження з елементами математичної статистики. М.: Владос, 1999. 640 с.
2. Стаття: «Психолого-педагогічні умови розвитку уваги дошкільника»// файловий архів студентів/ Ніженський державний університет ім. М.Гоголя. URL: <https://studfile.net/preview/4495466/page:8/>

Заглада Моніка Миколаївна

психолог КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Роменської міської ради

РОЗВИТОК РЕЗИЛІЄНТНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ТА ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Українське суспільство сьогодні переживає складні часи. Найбільш руйнівною обставиною є війна. Усе частіше серед людей набувають поширення такі прояви порушення психічного здоров'я, як гострі емоційні розлади, реактивні стани, горе, переживання втрати близьких, дезорієнтація та панічні атаки. Психологічні травми можуть зумовити тимчасове відчуття дискомфорту, зниження імунітету, втрату працездатності, часті хвороби, порушення когнітивних процесів. Кожна людина справляється зі складними життєвими ситуаціями по-різному. Хтось швидко, без особливих втрат для свого фізичного та психічного здоров'я. А комусь потрібно більше часу та сил, щоб

відновитися. Усе залежить від стресостійкості, життестійкості (резилієнтності) людини.

Центр психічного здоров'я і психосоціального супроводу НаУКМА у співпраці з психологічною службою і при підтримці Представництва ЮНІСЕФ в Україні влітку 2016 року провів якісне дослідження серед дорослих і школярів, що мешкають у прифронтовій зоні, для того щоб з'ясувати, які психологічні якості допомагають їм бути здоровими в умовах активного військового конфлікту. З точки зору опитаних це: вміння спілкуватися, відчуття щастя, надання допомоги іншим, підтримка з боку родини. Одержані результати перегукуються з результатами цілої низки досліджень життестійкості, що проводились в інших країнах, де відбуваються збройні конфлікти. Життестійкість або стійкість до стресу (резилієнтність) є сучасною концепцією в закордонних школах психології та соціології і означає в найширшому розумінні здатність людини чинити опір впливові несприятливих зовнішніх факторів [1, с. 6].

Резилієнтність – це визначена сукупність особистих якостей і наявних зовнішніх ресурсів, що дозволяють переносити стресові ситуації без неприємних наслідків для психічного здоров'я. Резилієнтність – це здатність людини справлятися зі складними життєвими подіями та відновлюватися після труднощів чи стресу. Резилієнтність – це наче парасолька, яка тримає нас більш-менш сухими від дощу, у той час, коли ми продовжуємо йти вулицею. Резилієнтність – це так звані «психологічні м'язи» людини, які допомагають витримати тиск та напругу, а потім відновити попередній стан організму.

Як розвинути стресостійкість (резилієнтність)? Умовно можна виділити п'ять компонентів резилієнтності (складники резилієнтності), п'ять так званих «груп м'язів», які ми маємо постійно «тренувати». Тренувати їх потрібно лише в комплексі.

1 компонент резилієнтності – підтримка родини. Дружня, любляча родина завжди допоможе впоратися зі стресовою ситуацією. Рідні завжди вислухають, не критикуючи при цьому, допоможуть, підтримають, будуть поруч у важку хвилину. Потрібно завжди підтримувати гарні стосунки з родиною.

2 компонент резилієнтності – соціальний нетворкінг. Нетворкінг (англ. networking) – діяльність, спрямована на обмін інформацією, що зазвичай відбувається в неформальній обстановці. Здатність легко знайомитися з людьми, знаходити нових друзів, легко йти на контакт допомагає людині знаходити підтримку серед друзів, колег і долати життєві випробовування без особливих втрат для психічного та фізичного здоров'я.

3 компонент резилієнтності – оптимізм. У будь-якій, навіть складній ситуації, потрібно знайти чому порадіти. Незважаючи на труднощі, маємо любити життя, радіти всьому, часто посміхатися, бути життєрадісним.

4 компонент резилієнтності – наполегливість. Із будь-якої ситуації завжди можна знайти вихід. Коли проблеми виявляються надто важкими – пробувати до них інший підхід. Прагнучи своїх цілей, людина здатна долати труднощі.

5 компонент резилієнтності – здоров'я. У здоровому тілі – здоровий дух. Потрібно вести здоровий спосіб життя. Заняття спортом, відпочинок, прогулянки, сон, здорове харчування допоможуть відчувати себе сильним та стійким до випробовувань.

Ці п'ять компонентів резилієнтності (родина, комунікативні навички, оптимізм, наполегливість, здоров'я) потрібно розвивати протягом життя.

Отже, резилієнтність – це не про суперсили героїв, яких неможливо вразити чи збити з ніг, бо ми всі живі люди. Нам властиво падати та травмуватися. Резилієнтність – це про вміння вставати, приймати ситуацію та загоювати рани, бути гнучкими і стійкими, залежно від ситуації. Помилки, які ми допускаємо – це привід, щоб зробити необхідні висновки в житті та, за можливості, виправити ситуацію і рухатися далі, бути оптимістом і мислити позитивно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів «Безпечний простір»: навчально-методичний посібник. Київ: НаУКМА, ГЛПФ Медіа, 2017. 208 с. <http://surl.li/ckska>

Зубко Наталія Миколаївна
практичний психолог Роменської загальноосвітньої
школи І-ІІ ступенів № 6

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

У зв'язку зі зростанням числа дітей з порушеннями мовлення, стає все помітніше, наскільки складно цим дітям адаптуватися до суспільства, навчитися взаємодіяти з іншими дітьми, педагогами тощо. Саме це обґрунтовує актуальність вивчення проблеми психоло-

гічного супроводу дітей з порушеннями мовлення в загально-освітніх навчальних закладах.

Дослідження особливостей різних сфер психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення можна знайти в роботах Л.Є. Андрусишиної, Н.В. Базими, В.А. Калягіна, С.Ю. Коноплястої, О.О. Косякової, Р.Є. Левіної, І.В. Мартиненко, А.Г. Обухівської, і багатьох інших [5, с.177].

Велике значення для розвитку мовленнєвої діяльності мають перші три роки життя дитини. Поява гуління ще не гарантує подальший нормальний мовленнєвий і психічний розвиток дитини. Так, гуління спостерігається не тільки у дітей, що нормально розвиваються, але і у більшості дітей з відхиленнями в розвитку (у глухих, у дітей з інтелектуальним недорозвиненням). Для дітей з алалією характерна відсутність лепету або його бідність, більш пізні терміни його формування (на другому році життя). Також наголошується своєрідність темпів розвитку і якості лепету у дітей з ринолалією, дизартрією [1].

Р.Є. Левіна зауважує, що урахування психологічних особливостей дітей з порушеннями мовлення, компенсаторних можливостей вищих психічних функцій становить вагоме діагностичне й корекційне значення. Цю наукову позицію поділяє А.Г. Обухівська, яка застерігає, що затримка мовленнєвого розвитку, його порушення або спотворення, особливо в ранньому віці, можуть значно викривити загальний психічний розвиток дитини. Тому виникає ризик щодо помилок у диференціації мовленнєвого й інтелектуального порушення [5, с.178].

Робота дитячого психолога з дитиною здійснюється шляхом налагодження з нею теплих, довірливих, доброзичливих і цілющих контактів з метою допомогти дітям перейти з одного ступеня розвитку на інший, більш вищий і гармонійний [3, с. 176].

Завданнями психолога в процесі психологічного супроводу дітей з мовленнєвими порушеннями є: 1) з'ясування обтяженості та її міри мовленнєвої діяльності порушеннями в інтелектуальній сфері; 2) з'ясування стану сформованості когнітивної, емоційно-вольової, мотиваційної сфер і співвіднесення їх із рівнем мовленнєвого недорозвитку; 3) установлення взаємозв'язків між особливостями психічного розвитку дитини та проявами в неї мовленнєвого порушення; 4) установлення міри впливу мовленнєвих порушень на спілкування дитини з дорослими й однолітками, на прояви поведінки та формування особистості; 5) установлення співвідношення порушень із компенсаторним фоном психічного розвитку; 6) організація роботи

із сім'єю дитини, усіма учасниками команди супроводу в закладі освіти з метою формування й корекції мовлення та всіх психічних процесів, що його обслуговують [5, с. 179].

Дослідники С. Д. Забрамна, І. Ю. Левченко, С. Я. Рубінштейн та ін. пропонують використовувати під час обстеження дітей з особливими освітніми потребами такі види допомоги: 1) просте перепитування, тобто прохання повторити те чи інше слово, адже це привертає увагу дитини до сказаного чи зробленого; 2) схвалення чи стимуляція подальших дій; 3) запитання про те, чому дитина виконала ту чи іншу дію (такі запитання допомагають дошкільнику уточнити його власні думки); 4) навідні запитання; 5) підказка, порада яким способом діяти; 6) демонстрація дії та прохання самостійно повторити певну дію; 7) навчання тому, як слід виконувати завдання.

Психологічна підтримка вчителів, які працюють з дітьми цієї нозологічної групи, спрямована на формування в них психологічної готовності до роботи з цими учнями та на профілактику емоційного і професійного вигорання [3, с.176].

Мета психолого-педагогічного супроводу батьків дітей з особливими освітніми потребами – створення сприятливого психологічного клімату для взаємодії батьків із членами команди супроводу, підвищення педагогічної компетенції батьків, надання консультацій, розширення знань батьків щодо специфіки розвитку дітей з особливостями психофізичного розвитку, своєрідність протікання процесів адаптації та інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в соціумі [4, с.25].

Отже, до основних завдань психологічного супроводу дітей з порушеннями мовлення належать: аналіз ситуації розвитку дитини, сприяння особистісному розвитку учнів; подолання та профілактика вторинних відхилень в психічному та соціальному розвитку дітей; створення ситуації успіху; надання допомоги батькам та педагогам щодо навчання та виховання дітей з порушеннями мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : навч.-метод. посіб. / Ю. В. Рібцун. К., 2014. 238 с.
2. Пахомова Н.Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія. URL: <http://surl.li/jnubn>
3. Піменова К.О. Психолого-медико-педагогічний супровід дітей з ТПМ при інклюзивній формі навчання. URL: <http://surl.li/jntmw>

4. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Лисичанськ : ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.
5. Якимчук Г.В. Особливості психічного розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Габітус. Випуск 20, 2020. С. 176 – 182. <http://habitus.od.ua/journals/2020/20-2020/34.pdf>

Кулібаба Людмила Вікторівна
учитель математики Роменського ліцею №1
ім. П. І. Калнишевського

МОТИВАЦІЯ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ. КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ДО УСПІХУ

Мотивація – важливий компонент навчальної діяльності. Сьогодні це гостра проблема навчання і виховання основної маси школярів. Тому основним завданням сучасної школи є формування в школярів такої мотивації, яка б допомагала їм у навчанні.

Для організації ефективного навчання в учнів повинна бути сформована внутрішня потреба до знань, умінь і навичок. Повинно бути чітке бажання активно діяти на уроці, щоб отримати знання. Відчуття успіху від навчання – це потужний фактор розвитку мотивації учня.

Виховати у школярів пізнавальний інтерес – це головна задача вчителя. Виникнення інтересу в учнів залежить від методики викладання, від того, як вміло побудований урок. «Зробити навчальну роботу настільки можливо цікавою для дитини і не перетворити цю роботу в забаву – одна з найважчих завдань дидактики», – говорив К. Д. Ушинський [1].

У старшому шкільному віці багато в пізнавальному процесі залежить від підліткового рівня. У цьому віці інтереси учнів змінюються, коло інтересів стає ширше, тому спостерігається зниження пізнавального інтересу у старших школярів.

Математика – складний предмет. Він цікавий і зрозумілий не для всіх учнів, для багатьох – це суха наука, тому головною задачею для вчителя: зробити математику зрозумілою, привабливою і практичною. Найбільш успішно це можна реалізувати звернувшись до практичних життєвих задач. Знаючи таку особливість, можна починати викладання нового теоретичного матеріалу з прикладної задачі, що приводить до постановки питань, що розглядаються.

Учні вважають математику «сухою» наукою, відірваною від повсякденного життя, тому доречно показати взаємозв'язок математики з іншими областями людських знань.

Історичні довідки стимулюють формуванню пізнавального інтересу до предмету, тому є доречним починати нову тему з короткого історичного повідомлення. Потрібно знайомити учнів з іменами людей, які творили науку, щоб у школярів не виникало уявлення, що математика безіменна наука.

Учням цікаво тоді, коли багато наочності. Особливо це стосується уроків геометрії.

Гра на уроках математики може відігравати важливу роль у навчанні та розвитку учнів. Вона може бути ефективним інструментом, який дозволяє застосувати теоретичні знання у практичних завданнях, сприяє активності всіх учнів та розвиває їх аналітичне мислення. Це, звичайно, може бути цікавим для учнів 5- 6 класів. Для них дуже важливо зайняти гідне місце у колективі. Для цих учнів можна застосовувати різні математичні квести.

У старших учнів з'являються інші потреби: бути популярним, утвердитися у власній думці, відстоювати свою думку аргументуючи її фактами. Ось на цьому етапі необхідно переходити на рівневу систему навчання, щоб розвивати особистість. Ця система дає право дитини на самостійну роботу, на генерацію власних ідей.

Створення позитивної та підтримуючої атмосфери в класі є важливим фактором для мотивації учнів. Вчителі можуть заохочувати співпрацю та взаємодію між учнями, використовувати позитивне підсилювання, а також висловлювати підтримку та визнання до зусиль учнів. Розуміння, що помилки є частиною процесу навчання, також важливо для створення довіри та підтримки.

Сучасні технології можуть стати потужним інструментом для залучення учнів до математики. Використання комп'ютерних програм, мобільних додатків та інтерактивних дошок може зробити процес навчання більш захопливим і доступним. Візуалізація математичних концепцій та можливість виконувати експерименти на комп'ютері можуть покращити розуміння та зацікавленість учнів.

Існує багато спеціалізованих комп'ютерних програм та додатків, які допомагають вивчати математику. Відеоуроки та онлайн ресурси, які пропонують інтерактивні завдання, головоломки та ігри, можуть бути корисними для мотивації учнів. Вони дозволяють досліджувати математичні концепції у цікавий та доступний спосіб, роблять навчання більш забавним та стимулюють учнів до активної участі.

Навчання програмуванню може стати ефективним інструментом для розвитку математичних навичок та мотивації. Учні можуть використовувати мови програмування для створення ігор, розв'язування математичних задач, моделювання та аналізу даних. Це розвиває творче мислення та стимулює учнів до активного застосування математичних концепцій.

Сформулюємо ключові аспекти, які сприяють мотивації навчання на уроках математики та допомагають учням досягати успіху: створення зв'язку з реальним світом, розвиток самостійності, використання ігрових елементів, позитивна атмосфера класу, використання ІКТ.

Отже, мотивація на уроках математики є важливим елементом ефективного навчання. Вона стимулює учнів до активного залучення, допомагає розкрити їхній потенціал та досягнути успіху в математичному навчанні. Застосування різноманітних підходів, інтерактивних методів та інноваційних технологій, які підтримують мотивацію, може створити навчальну обстановку, в якій учні відчують радість та задоволення від вивчення математики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мотивація навчання на уроках математики. Вебсайт URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01008inb-b362.docx.html>

Нємцева Світлана Миколаївна

практичний психолог

Недригайлівської спеціалізованої

ЗОШ I-III ступенів (опорний заклад)

ОСВІТНІ ОРІЄНТИРИ СЬОГОДЕННЯ: ПСИХОЛОГІЧНІ ВЕКТОРИ

Що для Вас означає поняття «школа для школярів», які її функції?

Школа – це не є підготовка дітей до майбутнього життя, це вже є життя. Це – емоції, спілкування, комунікації, співставлення, копіювання, пізнання, злети, розчарування, можливість крокувати далі після гіркового досвіду тощо.

Але все це можливо за умови наявності безпечного освітнього середовища.

Поняття «Безпечне освітнє середовище» включає в себе два основних важелі – це безпечний простір (умови, наявність оргтехніки, умови приміщення, де проходить освітній процес і т.д.) і безпечний

дорослий поруч з дитиною. Поняття «безпечний дорослий поруч» – це, дорослий, котрий знає що таке стрес, особливості реагування на стрес, що таке травма і як проявляється реакція дитини на таку подію. Це дорослий, котрий може надати першу психологічну допомогу і підтримку, це дорослий, який бачить не лише поведінку дитини і констатує її, а намагається зрозуміти її причину, враховуючи емоції та почуття дитини.

Сьогодні має дещо змінити фокус навчання в закладі освіти з метою збереження ментального здоров'я всіх учасників освітнього процесу...

Школа для усіх нас сьогодні це що?

Школа на сьогодні – це місце захисту, безпеки та повсякденного життя, це стабільність, яку ми відчуваємо і яка допомагає нам відійти від переживання всього того, що відбувається навколо. Це місце, де тебе зрозуміють, підтримають та допоможуть...

На кого вплинули військові дії? Усе те, що відбувається в нашій країні вплинуло на усіх учасників освітнього процесу – учні, батьки, вчителі, адміністрація, персонал.

Навчання має тривати і під час війни. Це надає відчуття стабільності. Поруч із цим, пам'ятаймо – здоров'я учасників має пріоритет над результатом.

Освітній процес має бути цілісним та комплексним, тобто не обмежуватися так званими «основними предметами». Повинен бути простір для соціально – емоційного розвитку. На сьогодні особливу увагу ми маємо приділяти предметам, де дитина може проявити і програти емоції, зняти м'язове напруження, знайти вихід творчості, емоціям, відчути ситуацію успіху.

У кожного із нас одні і ті самі потреби під час кризи та впливу стресової ситуації: безпека; заспокоєння; самоефективність; зв'язок; надія.

Під час своєї роботи ми маємо орієнтуватися на такі вектори:

1. «Врахування потреб та побажань» учасників освіти.
 - Звертаємо увагу на твердження та поведінку учнів.
 - Аналізуємо ресурси та можливі ризики.
 - Має бути мовна підтримка або ж «картки емоцій».
 - Стандартизовані інструменти перевірки.
 - Внутрішня диференціація на основі потреб та побажань: різні пропозиції з відносно вільною можливістю вибору.

2. « Інформація та психоедукація»

Поясніть факти, дайте відповіді на запитання, а також інформацію про різні кризи (сприяти взаєморозумінню!)

3. «Підсилення самоефективності»

Розробіть правила класу та навчальні цілі (якщо можливо) з участю учнів.

Розподіліть конкретні завдання в класі (включно з завданням, щоб усі уважно доглядали один за одним, «розраджували один одного»).

Орієнтація на ресурси («мої сильні сторони», «моє хобі», «мій проект»).

4. «Зв'язок та інтеграція, зміцнення соціальних контактів».

Саме час зрозуміти кожного учня, його інтереси, сильні сторони особистості. Час для прийняття певних «ритуалів вітання», спільної справи. А ще – час поглянути на соціометрію класу і звернути увагу, чи не має «ізольованих» учнів.

Здоров'я кожного учасника має пріоритет над продуктивністю!

Загальні педагогічні ідеї застосовуються також (і особливо) під час війни та кризи!

І пам'ятайте про такі важливі наразі дидактичні елементи: враховуйте потреби та вимоги; надавайте інформацію та здійснюйте психологічну освіту. Не забувайте про те, що будь – який прояв порушення звичної поведінки – це може бути нормальною реакцією на ті події, які зараз є!; зміцнюйте досвід само ефективності; здійснюйте зв'язок та інтеграцію, зміцнюйте соціальні контакти; забезпечте захист та безпеку; заспокойте; подаруйте надію; запропонуйте допомогу!

Немає поганих дітей, є діти, яким погано і нам з вами потрібно допомогти їм!

ЛІТЕРАТУРА

1. Аносова А. В., Петушкова Л. А., Петушкова О. Д. Сьогодні заради майбутнього. Школа у воєнний і післявоєнний час: посібник для керівників та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2022. 148 с.
2. Проєкт «Допомога в подоланні: підготовка психологів до надання повномасштабної психосоціальної допомоги дітям, батькам та педагогам, в умовах військових дій в Україні». Project: «Helping to Cope: Preparation of psychologists for granting of full-scale psycho-social help to children, parents, and teachers, in conditions of the war in Ukraine».
3. Перша психологічна допомога: посібник фасилітатора з орієнтації працівників на місцях. Київ: Унів. вид.-во ПУЛЬСАРИ, 2017. 104 с. : іл.

Сокол Артем Олександрович
практичний психолог, соціальний педагог
Глухівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2
Глухівської міської ради Сумської області

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

З початку повномасштабної війни кардинально змінилося життя кожного українця. Зважаючи на постійну небезпеку і загрозу отримання фізичних травм, у час воєнного протистояння через постійні хвилювання та тривогу з'являються також і психологічні проблеми.

Одним із важливих пріоритетів в діяльності закладів освіти є забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу, які страждають від російської воєнної агресії. На даний момент усі учасники освітнього процесу більш, ніж будь-коли раніше, потребують психологічної підтримки і допомоги [2, с. 1].

Діяльність психологічної служби Глухівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2 здійснювалась відповідно до плану роботи практичного психолога, соціального педагога на 2022-2023 навчальний рік, складеного на основі чинних нормативно-правових документів.

Робота практичного психолога у закладі освіти була спрямована на збереження та зміцнення здоров'я, підвищення адаптивних можливостей учнів, на створення умов для повноцінного і гармонійного розвитку всіх учасників освітнього процесу.

В умовах реформування системи освіти та запровадження НУШ невід'ємною частиною у роботі практичного психолога є проведення ранкового кола, вправ на рефлексію, самооцінювання, релаксаційних етюдів. Також практичним психологом були проведені бесіди з учнями на тему «Я – першокласник!», «Мої однокласники», «Правила поведінки у школі».

Фахівцем психологічної служби систематично здійснювалась консультативно-просвітницька робота серед батьків та педагогів шляхом проведення індивідуальних та групових консультацій «Як полегшити адаптацію дитини до умов закладу», «Моя дитина пішла до школи», «Адаптація першокласників до навчання в умовах воєнного стану», «Допоможемо дітям здолати труднощі адаптації», надання адресних рекомендацій під час виступу на батьківських зборах «Ваша дитина першокласник».

Згідно плану у закладі систематично реалізовувалися просвітницько-профілактичні заходи для всіх учасників освітнього процесу щодо створенню безпечного освітнього середовища та протидії проявам насильства та булінгу (цькування).

З метою визначення рівня загальної обізнаності учнів про булінг як суспільне явище, алгоритм дій у разі його вчинення та способи надання допомоги потерпілим, створення безпечного освітнього простору практичним психологом було проведено моніторингове онлайн опитування серед учнів 7-11 класів «Що я знаю про булінг?».

На основі результатів анкетування можна зробити висновок, що соціально-педагогічна профілактика насильства та булінгу в освітньому середовищі є важливим напрямом діяльності закладу освіти. Вона сприяє створенню безпечного, сприятливого та розвивального середовища для учнів, розвитку їх соціальних навичок та компетентностей, а також попередженню випадків насильства та булінгу.

Проте, необхідно продовжувати працювати в цьому напрямку, оскільки деякі проблемні аспекти все ще існують. Тому проблема створення безпечного освітнього середовища, протидія булінгу (цькуванню) потребує уваги з боку педагогів та залишається актуальною у 2023-2024 навчальному році.

Практичний психолог у лютому 2023 року розпочав навчання, а протягом березня-травня здійснив впровадження корекційно-розвиткової програми «На крилах підтримки» проєкту «Безпечний простір: комплексна психосоціальна підтримка українських шкіл в умовах війни» з учнями 3-Б класу. Проєкт організований Державною службою якості освіти спільно з Міністерством освіти і науки та Громадською організацією «Асоціація фахівців з розв'язання конфліктів та соціальної і психологічної підтримки «Слова допомагають» [1, с. 2].

Важливим напрямком роботи практичного психолога є співпраця з педагогічним колективом, яка включає в себе проведення просвітницьких занять, групових та індивідуальних консультацій. З метою забезпечення своєчасної психологічної підтримки учасників освітнього процесу, зменшення проявів травматизації серед здобувачів освіти у Глухівській загальноосвітній школі I-III ступенів №2 розпочато впровадження проєкту для педагогів «Завжди поруч».

Психологічна просвіта батьків є одним із компонентів, що сприяють гармонійному розвитку особистості учня. Варто зазначити, що консультаційно-просвітницька діяльність серед педагогів та батьків протягом 2022-2023 н.р. реалізовувалась в он-лайн форматі або телефонному режимі.

З метою ефективної організації та здійснення просвітницько-профілактичної роботи серед учасників освітнього процесу фахівцем було створено та організовано роботу групи «Практичний психолог, соціальний педагог Глухівської ЗОШ I-III ступенів №2» у соціальній мережі Facebook.

В умовах війни надзвичайно важливим залишається уміння співпрацювати з іншими, підтримувати один одного, вести конструктивний діалог. Тому вчителям буде доречно організувати різноманітні форми співпраці під час онлайн-уроків та поза ними. В асинхронному режимі рекомендовано давати учням різні завдання, які діти могли б виконувати чи обговорювати в парах чи групах [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпечний простір. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів : навч. метод. посіб. / С. О. Богданов та ін. Вид. 3-тє, доп., виправ. Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2021. 368 с. <https://cutt.ly/SwfGpPs9>
2. Лист МОН України № 1/3737-22 від 29.03.2022 // URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zabezpechennya-psihologichnogo-suprovodu-uchasnikiv-osvitnogo-procesu-v-umovah-voyennogo-stanu-v-ukrayini>
3. Як організувати роботу з учнями та їх психологічну підтримку в умовах війни: рекомендації Державної служби якості освіти // URL: <https://sqe.gov.ua/yak-organizuvati-robotu-z-uchnyami-ta-ikh-p/>

Сторчака Ганна Миколаївна

практичний психолог Вільшанського
закладу дошкільної освіти
(ясла-садок) «Ромашка»
Вільшанської сільської ради

ВПЛИВ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУКИ НА ЗДАТНІСТЬ ДИТИНИ ВЧИТИСЯ

Рівень розвитку дрібної моторики – один з показників готовності дитини до шкільного навчання, адже рівень розвитку мовлення прямо залежить від ступеня сформованості тонких рухів пальців рук. Зазвичай, якщо рухи пальців розвинені відповідно до віку, то й мовленнєвий розвиток – у межах вікової норми. Якщо ж розвиток рухів пальців відстає, то затримується і розвиток моторної сторони мовлення, хоча загальна моторика при цьому може відповідати

нормі. На жаль, не всі батьки знають про таку взаємозалежність, а тому часто втрачають можливість вчасно допомогти дитині уникнути проблем у мовленнєвому розвитку. Багато батьків розуміють необхідність розвитку малюка від народження і з великим інтересом займаються з дітьми. Але щоб заняття були ефективними, а малюк отримував від них задоволення, вони завжди мають бути цікавими, веселими і обов'язково відповідати віку малюка [1, с.33-35].

Кожному з нас доводилося зустрічати дітей чотирьох – п'яти років, які не вміють правильно тримати пензлик чи олівець, користуватися ножицями, іноді не можуть застебнути гудзики, зашнурувати черевики, зав'язати шарф тощо. Не секрет, що деяким батькам простіше посадити дитину перед телевізором або за комп'ютер, включивши повнометражний мультфільм або поставивши гру на годинку, щоб дитина не відволікала від розмов по телефону з подругою або інших дорослих справ. Лише деякі батьки визнають той факт, що їм важко спокійно чекати, поки їхня дитина самостійно зашнурує черевики, застебне всі маленькі гудзики на сорочці, доїсть кашу тощо. Тому вони купують замість черевиків зі шнурками черевики на липучках, замість сорочки – светр на блискавці, самі годують дитину, щоб звільнити час для інших справ. Мало хто з батьків замислюється над тим, що така економія часу позбавляє їхню дитину змоги розвивати рухи пальців рук, а отже, і поліпшувати якість мовлення [2, с.7-8].

Результати досліджень учених, практичний досвід дефектологів, логопедів свідчать, що останнім часом у дітей помітно знизився рівень розвитку тонких рухів пальців рук і, на жаль, зросла кількість дітей із затримкою мовленнєвого та психічного розвитку. Фахівці встановили, що у більшості дітей із загальним недорозвиненням мовлення пальчики малорухливі, їхні рухи неточні, неузгоджені, нескординовані. Таким дітям складно переключитися з виконання одного руху на інший. На жаль, про проблеми з координацією рухів і дрібною моторикою у дитини батьки дізнаються лише у період підготовки дитини до школи або вже у шкільному віці, коли дитина під час навчання починає відставати від однолітків, не встигає за програмою. При цьому навантаження на дитину значно зростає, адже, крім засвоєння нової інформації, ще доводиться вчитися утримувати ручку в неслухняних пальцях. Але такі проблеми можна попередити, якщо вчасно виявити відставання у розвитку координації рухів і дрібної моторики у дитини [4, с.34].

Щоб сприяти розвитку пальців рук і тим самим розвивати дитину, можна використати у роботі з дошкільниками таке: маленьким

дітям масажувати пальчики, впливаючи тим самим на активні точки, пов'язані з корою головного мозку. Ліплення із різних матеріалів (тісто, пластилін, глина). Ванни з крупами. Нехай дитина занурює руки у крупи, перебирає перемішані горох і квасоллю, а потім і дрібніші крупи, пересипає їх з однієї посудини в іншу, розтирає в руках. Така ванна сприятиме розвитку координації пальчиків. Мозаїка: при складанні різноманітних ігор-мозаїк покращується дрібна моторика рук малюка, розвивається кмітливість і творчі здібності. Ігри з гудзиками та намистинками. Нанизування на нитку намистинок, застібання гудзиків, перебирання пальцями намиста – прості й корисні вправи для розвитку дрібної моторики рук. Катання долонькою дерев'яних і гумових м'ячиків по рівній поверхні. Таке заняття масажує долоні та покращує координацію рухів кисті. Ігри з прищіпками. Чіплення прищіпок до картонних кружечків чи інших предметів розвиває дрібну моторику трьох основних пальців руки: великого, вказівного й середнього. Малювання, розфарбовування, штрихування. Вирізання ножицями. Ігри з піском, водою. Пальчикова гімнастика [3, с. 7].

Отже, з вище сказаного, можна зробити висновок, що тренування пальців рук дітей покращує не лише рухові можливості дитини, а й розвиток психічних і мовленнєвих навичок. Рухи рук тісно пов'язані з мовленням, вони є одним з факторів його формування. Рухи пальців стимулюють розвиток центральної нервової системи і прискорюють розвиток мовлення дитини. Тому так важливо, працюючи з дітьми (особливо з тими, у яких є порушення мови), приділяти увагу розвитку функції дрібних м'язів. Систематичні тренування дрібних рухів кисті руки опосередковано впливають і на розвиток мислення, уваги, пам'яті малюка. Те, що малюкові вдалося зробити за допомогою власних пальчиків, є для нього найбільшим досягненням, що приносить задоволення, дає енергію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Н. На кінчиках пальців. Розвиток дрібної моторики дошкільнят. Дитячий садок. 2018. № 19. С. 33-35.
2. Гузій Л. Ігрові вправи для розвитку дрібної моторики. Розкажіть онуку. 2019. № 5. С. 7-8.
3. Долбенко С. В. Використання нетрадиційних засобів діяльності для розвитку дрібної моторики дітей дошкільного віку. Дошкільне виховання. 2018. № 4. С. 6-12.
4. Радиш В. Пальчикові ігри: розвиток дрібної моторики і мови дітей. Психолог дошкілля. 2012. № 9. С. 33-37.

СЕКЦІЯ 4.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ

Борган Тетяна Михайлівна
завідувач Роменського дошкільного навчального
закладу (ясла-садок) № 2 «Журавка»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Світ змінюється, змінюються покоління, але незмінно важливим залишається формування норм, принципів поведінки, людяності, милосердя, толерантності, що є основою соціально-громадянської компетентності особистості.

Проблема громадянського виховання актуальною була завжди, а в сучасних умовах вона набуває особливого значення [3, с. 46].

Державний стандарт дошкільної освіти – Базовий компонент дошкільної освіти визначає соціально-громадянську компетентність як здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення суспільного життя [1]. Ольга Косенчук наголошує, що громадянська та соціальна компетентність пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей [4, с.24].

Педагоги усвідомлюють, що діти прагнуть до соціальної взаємодії та створюють умови для набуття дитиною соціального досвіду. Саме тому і надають вихованцям можливість вибору власної участі у вирішенні питань, що стосуються групи, підтримують їх ініціативи, ідеї, дружні відносини. Цілісний погляд на дану проблему, системний підхід в роботі сприяє організації якісного освітнього процесу.

Під час освітнього процесу завдання громадянського виховання наскрізно проходять через усі форми роботи з дітьми, заснованих на партнерстві, взаємодії, інтеграції та діяльнісному підході. Саме спілкування, співдія є ключем до побудови взаємин, розвитку соціальних навичок, усвідомлення необхідності дотримання норм моралі, оволодіння знаннями про місце кожної людини і себе в соціальному середовищі, про рідний край, Україну, український народ, національні риси і якості.

Дає змогу повноцінно забезпечити реалізацію завдань громадянського виховання створення освітнього розвивального простору, планування роботи, підтримка ініціативності дитини до участі у різних видах діяльності, взаємодія з батьками щодо набуття дитиною соціально-громадянської компетентності.

Одним з основних методів громадянського виховання, безумовно, є гра. Ігрова діяльність стимулює вияв емоцій і почуттів дитини, сприяє її соціалізації, формуванню моральності та життєвої компетентності. Народні ігри, ігри-драматизації за змістом художніх творів, українських народних казок, дидактичні ігри – сприяють розширенню знань, збагаченню емоцій, досвіду дошкільнят. У грі проявляються та формуються лідерські якості та стилі поведінки дітей.

Усвідомленню вихованцями себе, своєї ролі в сім'ї, групі забезпечують такі форми роботи як ранкове коло, складання «Правил групи», бесіди про права та обов'язки дитини, використання інтерактивних вправ, аналіз конфліктних ситуацій, складання родинного дерева в групі (разом з батьками), презентація родинних історій, розповіді про свої враження від екскурсій, відтворення почуттів, переживань дітей у власній творчості (аплікації, малюванні, ліпленні, художній праці тощо).

Прояву особистісних якостей у взаємодії з іншими людьми сприяє вирішення проблемних запитань, створення освітніх ситуацій, спостереження за навколишньою дійсністю, що доцільно поєднується з читанням художніх творів, малюванням, слуханням музики, розгляданням репродукцій картин та широким використанням фольклору, народної пісенної творчості. Спостереження за тваринним та рослинним світом, явищами природи, участь вихованців у проведенні нескладних дослідів, експериментуванні формує у дошкільнят відповідальність за свої вчинки та сталу поведінку в природі. Формуванню соціально-громадянської компетентності сприяє безпосередня участь дітей у благоустрій території, природоохоронній діяльності.

Перегляд відеоматеріалів, презентацій патріотичного спрямування, розгляд ілюстративних матеріалів про конкретні факти історії, традиції, культури України, її столиці, рідного міста, онлайн-екскурсії та бесіда за їх змістом впливають на формування інтересу до національних культурних цінностей свого народу. Залученість дітей до створення міні-музеїв в групі передбачає активну участь всіх учасників освітнього процесу до організації освітнього простору, зацікавленість культурою українського народу, його історичним минулим, народними ремеслами.

Значимими для вихованців є моделювання життєвих ситуацій, в яких закріплюються та розширюються знання про права дитини, повагу до прав та свободи інших людей, толерантність, вирішення конфліктів мирним шляхом, формування дружнього, неупередженого ставлення до дітей з особливими освітніми потребами.

Реалії сьогодення вимагають нових тем та нових підходів в роботі з громадянського виховання. Серед них – залучення дітей до благодійних акцій, посилену допомогу дітей у волонтерській діяльності (малюнки, написання колективних листів для захисників у зону бойових дій). Бесіди про подвиги нашого героїчного народу, вшанування світлої пам'яті загиблих воїнів України хвилиною мовчання, посиленна трудова діяльність дошкільників в облаштуванні укриття (створення осередків активності) пробуджують у вихованців особисту причетність до подій сьогодення та власний внесок у перемогу. Важливими є пізнавальні розмови з дітьми про воїнів-героїв, волонтерів, спортсменів у становлення й розвиток, охорону та збереження країни.

Батьки, бабусі й дідусі – втілення національно-патріотичних почуттів для дитини. Саме в сім'ї у дітей пов'язуються поняття про свій будинок, родину місто, свій край, свою Батьківщину. Залучення членів сім'ї вихованців до активної участі в освітньому процесі сприяє налагоджуванню взаємодії між педагогами, батьками, дітьми. Батьки стають учасниками родинних заходів, акцій, челенджів та мають можливість поділитися власним досвідом, прикладом сімейних традицій, міжособистісної поведінки та безпосередньо впливати на формування життєвої компетентності та громадянської позиції малят.

Отже, направляти зусилля педагогів та батьків на формування соціально-громадянської компетентності дітей важливе завдання сьогодення, основа яка виховує справжній патріотизм, сприяє формуванню у дітей позитивного образу своєї країни, утверджує активну позицію громадянина своєї країни, виховує ціннісне ставлення до своєї родини як частки свого народу, його історії, традиції, культури, виявленню поваги до інших і толерантності, уміння конструктивно співпрацювати, співчувати та діяти в конфліктних ситуаціях. [2, с. 38].

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти/ під науковим керівництвом Піроженко Т.О.: веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna->

osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini (дата звертання 24.07.2023)

2. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження/ Упорядник: О.Г. Косенчук, І.М. Новик, О.А. Венгловська, Л.В. Куземко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
3. Ковтун Є.Ф., Міщенко Л.Б., Виховуємо маленьких патріотів: навчально-методичний посібник/ Частина 1/ Укладачі: Є.Ф. Ковтун, Л.Б. Міщенко. Суми: Ніко, 2015. 88 с.
4. Косенчук О. Актуальні проблеми Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти// Дошкільне виховання. 2021 № 4. С. 24.
5. Роль сім'ї у національно-патріотичному вихованні дітей дошкільного віку. Веб-сайт. URL: <http://www.garmoniya.mk.ua/articles/rol-simy-i-u-nacionalno-patriotychnomu-vyhovanni-ditey-doshkilnogo-viku.html> (дата звертання 26.07.2023)

Бутенко Віта Григорівна

кандидат педагогічних наук, доц. кафедри
дошкільної і початкової освіти
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

**ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МОДУЛІВ СПЕЦКУРСУ
«НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ГРУ» В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС
ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА**

Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нової редакції [1], ключовими засадами побудови освітнього процесу в закладах дошкільної освіти визначено компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, соціокультурний та інтегрований підходи. Це потребує ґрунтовної підготовки майбутніх педагогів як фахівців, які стимулюють процес всебічного розвитку дитини, мають широкий світогляд, вміють будувати взаємини з вихованцями та їхніми батьками на засадах партнерства, розуміють конкретну ситуацію буття кожної дитини.

Тому в 2022 році викладачі кафедри дошкільної і початкової освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка приєдналися до міжнародного проєкту «Сприяння

освіті», який започатковано в 2010 році, після підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та фондом «The LEGO Foundation» (королівство Данія) щодо співпраці у сфері освіти та науки. Метою проєкту визначено сприяння розвитку якості освіти через всебічний розвиток дитини, зокрема компетентностей, необхідних для навчання упродовж життя та становлення педагога-фасилітатора, який прагне відійти від педагогіки копіювання, шаблонування, практики однієї правильної відповіді та нав'язування власного бачення дитині.

Оскільки Державний стандарт дошкільної освіти [1], визначає ігрову діяльність як провідну, а принцип «навчання через гру» як наскрізний у взаємодії з дитиною, це вимагає актуалізації механізмів особистісного та професійного саморозвитку педагогів. Саме на вирішення зазначених актуальних завдань і спрямований зміст спецкурсу «Навчання через гру», імплементація модулів якого здійснювалась в освітній процес здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта.

У рамках проєкту фонд «The LEGO Foundation» забезпечив кафедру ігровими наборами «LEGO Play box» і «Шість цеглинок», програмами, методичними рекомендаціями та стендами для реалізації діяльнісного підходу через гру.

Протягом участі в проєкті фонд здійснював навчання викладачів та надавав їм методичний супровід. На коучингових сесіях педагоги знайомились із панорамою діяльності, брали участь у низці цікавих та пізнавальних тренінгів, що базувалися на ігрових і діяльнісних методах навчання, долучились до обговорення актуальних питань, які стосувалися імплементації спецкурсу в освітній процес, обмінювались досвідом, думками, побажаннями з колегами із закладів вищої освіти з різних куточків України.

Для того, щоб зростити спільноту амбасадорів гри, фонд об'єднав учасників проєкту спільною місією: бути активним агентом гри, вести активну промоцію гри в освітньому процесі як трансформаційного потенціалу для всебічного розвитку дитини і становлення педагога-дизайнера. З цією метою організатори проєкту створили системну програму професійної підготовки здобувачів, основним завданням якої було підготувати майбутніх вихователів до реалізації ігрових методів, сформувати у них здатність ефективно застосовувати ігрові методи в освітньому процесі, проєктувати та супроводжувати ігрову діяльність дітей, у тому числі засобами LEGO.

При цьому структура готовності майбутніх вихователів детермінувалась трьома рольовими позиціями:

1) методиста-педагога, спеціаліста, який розробляє методику застосування гри в освітньому процесі, «вбудовує» гру в їх структуру з метою досягнення найкращих освітніх результатів;

2) фасилітатора – того, хто супроводжує ігрову діяльність дитини: створює умови для вільної гри дитини – проєктує ігрове освітнє середовище, сприяє розгортанню гри в освітньому процесі, об'єднує дітей у їх ігровій взаємодії;

3) партнера по грі – того, хто сам грає та отримує задоволення від ігрового процесу, має позитивний досвід ігрової діяльності; проєктує власну ігрову діяльність, рефлексує її процес та результати, усвідомлює її важливість для власного особистісного та професійного розвитку [2].

Ключовим інсайтом спецкурсу стала гра – як наскрізний підхід в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Безмежний арсенал інструментів гри, з якими знайомились здобувачі, підвів до розуміння того, що гра – це не п'ятихвилинка, не окремий рутинний чи сюрпризний момент, не лише фізкультхвилинка, а спосіб світобуття для дитини.

Найбільшим успіхом під час впровадження спецкурсу стало навчання здобувачів співпрацювати та працювати в команді, вміння домовлятися, не боятись висловлювати власну думку, удосконалення здатності продукувати оригінальні ідеї, переосмислення стратегій реалізації освітнього процесу, використання отриманих знань під час практики в закладах дошкільної освіти та в процесі навчання на інших освітніх компонентах.

А формулу успіху спецкурсу, на нашу думку, приховано в назві спецкурсу – «Навчання через гру», бо кожна пара – це була справжня гра. Виконуючи творчі відкриті завдання, здобувачі пропонували власні ідеї та цікаві лайфхаки для практичної реалізації ігрової діяльності у щоденній взаємодії з дітьми дошкільного віку та забезпечення формування їх наскрізних умінь та компетентностей.

Активність студентів, їх враження, їхні, часом дуже неординарні погляди, на, здавалося б, звичайні речі, відкриття нового з кожною зустріччю, радість спілкування з учасниками, позитивні емоції здобувачів, креативний підхід до виконання пропонованих завдань, підтримка команди «The LEGO Foundation» – це все надихало нас та дарувало ресурс для реалізації спецкурсу.

Сам спецкурс розрахований на 120 годин і навіть дистанційне навчання не стало на заваді, хоча, звичайно, в аудиторії ці зустрічі були б ще цікавішими та змістовнішими. У процесі навчання-гри учасники спецкурсу створювали власне Play портфоліо в електронному та паперовому варіанті, яке містило головні думки та ідеї, що виникали на основі практичного досвіду, оскільки однією з ключових навичок сучасного педагога є вміння аналізувати та проводити рефлексію. Після кожної зустрічі здобувачі отримували домашні завдання.

Не можна передати емоції, які дарувала нам взаємодія зі здобувачами під час імплементації спецкурсу, коли вони виражали радість відкриття, емоції здатності бачити речі по-новому, відхилятися від традиційних схем мислення, стимулювати інновації та трансформації світу навколо. Для створення такого позитивного настрою та доброзичливої атмосфери проводились ігрові взаємодії, з якими викладачі-фасилітатори познайомились на тренінзі щодо реалізації навчального модулю «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки», яке проводило «The LEGO Foundation» спільно з організацією «The MHPSS Collaborative». Програма створена в рамках підтримки відновлення і відбудови освіти України Фондацією LEGO і має на меті підготовку майбутніх педагогів з питань психосоціальної підтримки дітей, їхнього благополуччя в закладі освіти в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема з використанням ігрового та діяльнісного підходів.

Нами були вибудовані перспективи подальшої співпраці з фондом «The LEGO Foundation» – це долучення до реалізації нової сучасної шведської програми «Peppy Pals plush toys», спрямованої на розвиток соціально-емоційного інтелекту дітей. Кафедра вже отримала ігрові матеріали для її впровадження із серією мобільних ігор, книжок і мультфільмів.

Розуміючи динамічність реальності, висловлюємо сподівання, що саме нове покоління майбутніх педагогів стане рушійною силою та потужним механізмом, який буде в авангарді освітніх змін, оскільки час змін – портфоліо сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. 2021. URL: <http://surl.li/jyzt> (дата звернення: 28.08.2023)
2. Куліш І., Любима В. LEGO-педагогіка як один із засобів формування готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності. Наукові записки БДПУ. Вип. 2. Бердянськ: БДПУ, 2022. С. 234–243.

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ В РОБОТІ МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА

Сучасний світ характеризується швидким розвитком технологій, які змінюють підходи до освіти та виховання дітей. Стрімка цифровізація всіх сфер професійного та суспільного життя робить необхідним для педагогічних працівників володіння високим рівнем інформаційно-цифрової компетентності, яка передбачає впевнене та критичне використання цифрових технологій у професійній діяльності.

В наш час сучасні педагогічні працівники мають застосовувати творчі та інноваційні підходи за допомогою цифрових технологій, усвідомлювати їхні функціональні особливості, а також знати основи функціонування та використання різних цифрових пристроїв, комп'ютерних програм та мереж [2, с. 4-5].

Комп'ютерні технології стали невід'ємною частиною педагогічної діяльності музичного керівника закладів дошкільної освіти.

Використання смартфона в роботі педагога набуває все більшої актуальності, оскільки мобільні пристрої забезпечують миттєвий доступ до різноманітної інформації. Варто відзначити, що комп'ютери також мають свої переваги, особливо щодо обробки великих обсягів даних та розширених функцій. Проте, мобільні застосунки можуть бути цінними інструментами для педагогів завдяки своїй мобільності, простоті використання. Музичний керівник може мати доступ до необхідних ресурсів, матеріалів та інструментів просто за допомогою свого смартфона або планшета. Це дає змогу підготуватися до занять навіть поза робочим місцем та зручно користуватися потрібною інформацією прямо під час занять з дітьми.

Для музичного керівника досить важливою є робота з музичним репертуаром. В своїй роботі я використовую декілька мобільних застосунків, які допомагають прослуховувати та редагувати аудіофайли.

Music Speed Changer – аудіоредактор, який дозволяє змінювати темп та тональність звукових файлів в режимі реального часу. Зберігається налаштований звук у форматі mp3 або wav. Цей застосунок можна використовувати і як програвач – для створення плейлистів, прослуховування музики на заняттях з використанням додатково колонки з Bluetooth підключенням [6].

MP3 Cutter & Ringtone Maker – застосунок, здатний обрізати краї або вирізати внутрішню частину аудіо файлу. За допомогою

цього редактору можна змінювати загальну гучність та коригувати гучність початку і закінчення музичної композиції. Також тут є можливість поєднати декілька аудіо в один файл, змінити формат файлу та перетворити відео в аудіо [5].

Moises – помічник музиканта, за допомогою якого можна з легкістю перетворити пісню у фонограму. Цей застосунок може розділити пісню на дві доріжки вокал і музичний супровід, після чого одну з доріжок можна видалити. Також корисною є функція визначення тональності та буквенного запису акордів пісні, що дає можливість музичному керівнику легше підібрати акомпанемент для самостійної гри на музичному інструменті [4].

Під час дистанційного навчання актуальним стало створення навчальних відео занять. Такі відео зазвичай пересилаються в месенджери (Viber, Telegram тощо) батькам дошкільників, тож і переглядаються ці відео дітьми найчастіше на смартфонах. Тому музичному керівнику простіше, зручніше і швидше створювати такі відео заняття теж на смартфоні (зйомка відео, монтаж, редагування). Є велика кількість мобільних застосунків для монтажу відео зі схожим функціоналом (YouCut, InShot, CapCut, EasyCut тощо). Для себе я обрала застосунок Inshot.

InShot – відеоредактор, який дозволяє створювати інтерактивні відео, слайдшоу з фотографій. В мобільному застосунку можна поєднувати різні відео, зображення, додавати музику, вставляти текст. Застосунок має інтуїтивно зрозумілий інтерфейс [1]. Щоб зробити відео більш професійним і привабливим є можливість додавати переходи між елементами відео, анімацію зображень, змінювати швидкість, реверс відео та інші ефекти. InShot відмінно підходить для обрізки та розбиття довгого відео на невеликі відеокліпи. Також цікавим є інструмент для розмиття та заміни фону (chroma key). Використання відеоредактору дозволяє музичним керівникам творчо підходити до процесу навчання дітей, створюючи цікаві відео заняття [3].

Отже, застосування мобільних технологій надають музичному керівнику дошкільного закладу ряд корисних інструментів та можливостей, що значно полегшують та збагачують його роботу. Використання мобільних застосунків стає незамінним ресурсом для сучасного музичного керівника, що допомагає досягти успіху в його педагогічній діяльності та забезпечити якісний розвиток музичних здібностей дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відеоредактор vlog – InShot. URL: <http://surl.li/abfzx> (дата звернення 17.07.2023)

2. Методичні рекомендації щодо формування інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників. Київ: ДУ «Український інститут розвитку освіти», 2021. 22 с.
3. Підбірка програм для роботи з відео. URL: <http://surl.li/kesco> (дата звернення 16.07.2023)
4. Moises app – застосунок музикантів. URL: <https://moises.ai/uk/> (дата звернення 17.07.2023)
5. MP3 Cutter & Ringtone Maker. URL: <http://surl.li/kescx> (дата звернення 17.07.2023)
6. Music Speed Changer. URL: <http://surl.li/kesdl> (дата звернення 18.07.2023)

Заворотько Лариса Анатоліївна
вихователь-методист Роменського дошкільного
навчального закладу (ясла-садок) № 8 «Дзвіночок»

СУЧАСНІ ДІТИ ТА КНИЖКИ: НОВІ ПІДХОДИ

Часто чуємо такі нарікання: «Сучасні діти інші, їх нічого не цікавить крім комп'ютерних ігор, телефонів ...». Дійсно, життя у 21 столітті змінилося: з'явилося багато нового, цікавого і гаджети в тому числі. Поряд з позитивними змінами є і негативні. На жаль, в Україні знизився, а в деяких випадках втрачений інтерес до читання. Книги не сприймаються як засіб для власного розвитку та задоволення, замінюються здобуттям швидкої інформації через соціальні мережі. Ця проблема позначилась на кількох поколіннях, сьогоденні дошкільнят виховують батьки які самі не читають книжок, не знають казок та віршів, не цікавляться сучасною дитячою літературою. Перед педагогами постає проблема подвійної складності, щоб сформувані у дітей потребу в читанні, усвідомленні книги як джерела знань, розумінні залежності інтелектуального розвитку, освіченості від читання, потрібно спонукати дорослих до читацької культури. Ця проблема набула актуальності та перейшла в завдання суспільства.

З метою формування звички та потреби в читанні, як обов'язкового компонента життєвої стратегії громадян, поліпшення читацької грамотності та сприяння розвитку людського потенціалу в Україні розроблено та схвалено Стратегію розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» [3, с. 2].

Сьогодні українські видавництва створюють книги для дітей різних жанрів, форматів та функцій, які вони мають виконувати. А саме, навчальні (букварі, енциклопедії, азбука), розважальні (книжка-

гра, книжка-альбом, книжка-картинка, вімельбух, книжка-іграшка, книжка-театр, магнітна книжка, м'яка книжка), для дитячої творчості (розмальовка, книжка з наліпками, з наліпками та інші). Така велика кількість дає можливість постійно використовувати книгу від немовляти до шкільного віку, захопитися книжками. Художні твори розкриваються перед дітьми в різних аспектах: як забава, джерело інформації, інтелектуальне завдання, моральне правило, повчальна соціальна ситуація, ігровий сюжет та навіть стимул до творчості. Робота з такими книгами потребує постійного супроводу дорослого, щоб діти не ставились до книги як до розваги.

Надзвичайно важливо не лише розважати малят книжкою, а ще й орієнтувати їх на сприйняття книг як джерела знань, мудрості, вчити сприймати художнє слово, відчувати його красу, розуміти зміст тексту. І це завдання для педагогів. Якщо маємо нове покоління малят та різні види книг то виникає необхідність змінити методики. Сучасні методики роботи з літературними текстами, за словами Н. Гавриш, передбачають активну позицію дітей. Малята повинні стати не просто слухачами твору, який читає дорослий, а й співтворцями автора. Дошкільнята слухають, уявляють, емоційно реагують на події, відтворюють, за бажанням змінюють кінцівки тексту чи характери героїв твору, створюють власні мистецькі продукти основані на враженнях від твору. Саме така модель «Слухаю – уявляю – відтворюю – змінюю – створюю» [1, с. 7] по-перше, спонукає до емоційного сприйняття тексту, по-друге, до розвитку креативного мислення, творчості, по-третє, вчить аналізувати, здійснювати порівняння із власним досвідом, реаліями життя дитини, по-четверте, розвиває мовлення. Робота за цією моделлю допомагає розвинути художньо-мовленнєву компетенцію, яка зазначена в БКДО в освітньому напрямі «Мовлення дитини» [2, с. 18].

Реалізувати завдання БКДО, прищепити бажання дітям користуватися книгами як джерелом інформації та задоволення зможемо, якщо використаємо книжку, художнє слово ще до того як дитина почне проявляти інтерес до них. Це можуть бути невеликі за розміром віршовані тексти, які варто використовувати під час різних щоденних справ супроводжуючи простими рухами. Наприклад, під час миття рук, навіть з немовлятами, промовляти потішку «Водичка, водичка..» при цьому показуючи як це потрібно робити. Через невеликий час доцільно показати книжечку із цим твором і бажано з малюнком (зрозумілим для дитини) де дитина має руки. Прочитати потішку, поговорити про те як мили руки, потім поставити запитання (відповідно віку дитини) за змістом малюнку. Наголосити, що у нас

тепер є така книжечка де діти милі руки. Періодично повертатися до книжки, розмістити її в дитячому куточку «Тут буде місце для книжки». Така система дасть змогу дитині розуміти текст, ілюстрацію твору, закріпити культурно-гігієнічні навички та навіть привчити дитину до порядку в його середовищі.

Ефективним у роботі з дітьми (починаючи з 4 року життя) щоденний ритуал подовженого читання. Його можна запровадити як в садочку так і вдома. Подовжене читання – це часткове або фрагментальне читання об'ємного тексту з обговоренням та розгляданням ілюстрацій. Головна мета дорослого: зацікавити дітей сюжетом твору, закінчувати читання на тому моменті до якого хотілося б повернутися наступного дня, ставити відкриті запитання при обговоренні, не нав'язувати власну думку дитині, не забувати що ви теж були дітьми, спробувати бути на рівні з дітьми. При обговоренні час звернути увагу на особливості поведінки героїв, важливо розібратися з причинно-наслідковими зв'язками у подіях твору (Чому так сталося? Чи можна було вчинити по-іншому?) та припустити «Як би ми вчинили?» та інші.

Одним із важливих моментів є місце де проводимо години читання, діти повинні зручно влаштуватися, їх нічого не відволікатиме. Разом з цим можна підсилити ритуал читання віршованими рядками, мелодією, умикати спеціальну лампу для оформлення світлом. Щодо читання, дорослий має володіти «акторською майстерністю»: зберігати зоровий контакт з дітьми, змінювати голос, інтонацію, правильно розставити акценти та наголос, використовувати міміку та жести, витримувати паузи на початку читання, у момент кульмінації, після прочитання. На мою думку, варто читати книжку яка відповідає віку дітей, з яскравою обкладинкою та якісними ілюстраціями. При читанні намагатися задіяти найбільше органів чуття: очі бачать книжку, вухачують, як перегортуються сторінки, ніс вдихає аромат книги, шкірою дотикаємось до аркушів. Такі деталі доповнюють сприйняття книги.

Досягнути бажаного результату неможливо без співпраці з родинами вихованців. Необхідно постійно знайомити батьків із літературними творами, які опрацьовуєте в садочку, для подальшого обговорення, вдома в родинному колі. Не забувайте про методи та прийоми роботи з літературними творами. У педагогіці дошкільної освіти є багато дієвих форм, які допоможуть це зробити: консультації, бесіди, діалоги, сімейні читання, бібліотечки, буккросинг, участь в проєктах та інше. На сьогодні актуальними є інформаційно-комунікаційні форми: сайти, блоги, соціальні групи,

інтернет ресурси. Щодо останнього, ефективно використати посібник «#Живі Письменники. Дошкілля» створений у рамках Всеукраїнської акції #Живі Письменники. В електронному посібнику підібрані 10 творів сучасних українських письменників, відповідно віку дітей запропоновані вправи, ігри, практичні розробки. Доповнює посібник серія відеороликів #Живі Письменники з дитячими письменниками, які взяли участь у проєкті. Унікальні матеріали є цінними для системної роботи закладу дошкільної освіти та сім'ї.

Популяризація читання на сьогодні є актуальним завданням на державному рівні. Щоб вирости покоління компетентних, читаючих людей у яких читання стане видом дозвілля, освітньою практикою, саморозвитком вже сьогодні потрібно використовувати в роботі з дітьми сучасні методи та прийоми, цікаві, красиві, гарної якості книги, тісно співпрацювати з родинами вихованців. Саме художні твори допоможуть дітям отримати і зрозуміти життєві уроки, розвинути компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н., Кондратець І. Дитина і книжка. Дошкільне виховання. 2022. №1. С. 6-10.
2. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження/ Упоряд.: О.Г. Косенчук, І.М. Новик, О.А. Венгловська, Л. В. Куземко. – Харків: Вид. «Ранок», 2021. 240 с.
3. Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» від 3 березня 2023 р. № 190-р // База даних «Законодавство України» Верховна Рада України. URL: <http://surl.li/gzjcg> (дата звернення: 01.08.2023)
4. Посібник «#Живі Письменники. Дошкілля». URL: <http://surl.li/keued> (дата звернення: 01.08.2023)

Зінченко Наталія Борисівна

вихователь Роменського дошкільного
навчального закладу (ясла-садок) №7 «Калинка»

АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Галузь дошкільної освіти, яка є першою ланкою неперервної освіти в Україні, в умовах сьогодення у своїй діяльності зіткнулась зі значними викликами. Відсутність сталої офлайн-освіти, проблема

освітніх втрат, брак якісної взаємодії дітей з однолітками, страх батьків віддавати дитину в дитячий садок – ці проблеми виникли під впливом трирічного карантину, зумовленого розповсюдженням коронавірусної хвороби COVID-19, та ще більше загострились в умовах повномасштабної воєнної агресії з боку російської федерації. У зв'язку з цим, в Україні виникла потреба в активному реагуванні шляхом застосування альтернативних форм дошкільної освіти, які нададуть підтримку в гармонійному розвитку дитини як вихователям в освітніх закладах, так і батькам удома. Педагоги закладів дошкільної освіти зіштовхнулися з потребою постійного вдосконалення свого професійного інструментарію, розширення функціоналу традиційних форм організації дошкільної освіти. У зв'язку з цим, вихователі мають бути обізнаними у видах альтернативних занять та ознайомлені зі змістом підходів до їх організації; повинні бути готовими запропонувати дітям та батькам такі альтернативні форми роботи, які сприятимуть розв'язанню саме тих питань їх розвитку та виховання, яких вони нагально потребують.

Науково-практичні рекомендації щодо інноваційних форм надання послуг у сфері дошкільної освіти, розроблені на підставі Оперативного плану Міністерства освіти і науки України, затвердженого Наказом МОН №15 від 10 січня 2023 року, вже стали предметом громадського обговорення, ініційованого Міністерством [1]. Запровадження альтернативних методів навчання передбачає створення спеціальних груп дітей, які враховують індивідуальні особливості і потреби кожного малюка. Перелік таких груп доволі різноманітний: прогулянкові, консультативні, сезонні, групи для дітей з особливими потребами та індивідуальним режимом, групи неповного робочого дня, інтенсивного розвитку, групи з підвищеною увагою до кожного вихованця, а також групи, що об'єднують дітей за спільними інтересами в позашкільних закладах та громадських організаціях.

Задля покращення ефективності освітнього процесу в нестандартних умовах, Міністерство освіти і науки України активно співпрацює з іншими організаціями, які працюють над проблемами дитинства. Наприклад, результатом спільної роботи експертів Українського інституту розвитку освіти та фонду ООН ЮНІСЕФ в Україні стало створення цікавої збірки «Тихих ігор», призначеної для роботи з дошкільниками та молодшими школярами [6]. Ці ігри та вправи сприяють покращенню комунікації між учасниками освітнього процесу та формуванню позитивних емоцій. Що найголовніше, ці ігри можуть легко адаптуватися до потреб різних аудиторій, мають

можливість змінювати образи і тематику, що дозволяє використовувати їх в різних ситуаціях.

«Тихі ігри» спрямовані на досягнення таких цілей як: розвиток образного мислення, творчості та уяви; вміння виділяти головні риси об'єктів; зняття емоційного напруження та формування навичок взаємодії в колективі; контроль емоцій та структурування мовлення; підвищення позитивного настрою та запам'ятовування важливої інформації; розвиток усного та писемного мовлення; розвиток асоціативного, символічного та критичного мислення [6].

Також співпраця МОН України та ЮНІСЕФ призвела до створення онлайн-платформи «НУМО», яка містить 16 ключових навичок для дошкільників, а також матеріали та поради для дорослих з питань гармонійного розвитку цих навичок у дітей у віці від трьох до шести років.

На особливу увагу заслуговує унікальний ляльковий театр «Іскорки суперсил», нещодавно представлений на порталі «НУМО» [5]. Він є цікавим та інтерактивним інструментом у роботі з дітьми дошкільного віку як в закладі освіти, так і вдома. Гра в театр допомагає розвивати життєво необхідні навички у дошкільнят через цікаву інсценовану гру, сприяє залученню до освітнього процесу всіх його учасників. Разом з головними персонажами театру – Іскорками – малята зможуть збагачувати свої знання з різних сфер діяльності, виконувати цікаві завдання, розвиваючи свою уяву та творчі здібності, взаємодіяти з іншими в соціумі. У застосунку представлено десять оригінальних сценаріїв та допоміжні матеріали, які можна адаптувати до будь-якого віку дошкільнят. Також дорослі можуть розширювати тематику вистав, використовувати елементи театру під час організації різних видів діяльності дітей. Педагог має змогу експериментувати під час програвання сценаріїв відповідно до теми дня чи тижня. Іскорки стануть не лише головними героями історій, а й надійними друзями, які допоможуть малятам дотримуватись правил групи, контролювати й проявляти свої емоції, долати труднощі, дбати про власну безпеку, взаємодіяти в колективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (дата звернення: 31.07.2023)
2. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні. Лист МОН № 1/3845-22 від 02.04.2022. URL: <http://surl.li/bsdns> (дата звернення: 31.07.2023)

3. Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. Лист МОН № 1/3737-22 від 29.03.2022. URL: <http://surl.li/btdgg> (дата звернення: 31.07.2023)
4. Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій. Лист МОН № 1/3371-22 від 06.03.2022. URL: <http://surl.li/crhbx> (дата звернення: 31.07.2023)
5. НУМО. Платформа розвитку дошкільнят. URL: <https://numo.mon.gov.ua> (дата звернення: 31.07.2023)
6. UNICEF Україна. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/> (дата звернення: 31.07.2023)

Луговик Альона Юріївна

вихователь Конотопського дошкільного
навчального закладу (ясла-садок) № 4 «Сонечко»

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДНЗ

Сучасні підходи до реалізації завдань Базового компонента дошкільної освіти спонукають педагогів дошкільних навчальних закладів модернізувати виховний процес таким чином, щоби дошкільник почувався у довкіллі, отримував знання, задовольняючи свої інтереси та уподобання.

Головне завдання сучасного дошкільного навчального закладу – створити необхідні умови для гармонійного розвитку вихованців, особистісного зростання дошкільника; підтримати і розвинути у дитині інтерес до самостійних досліджень і відкриттів, формування креативності. Означені завдання здійснює пошуково-дослідницька діяльність, яка посідає одне з провідних місць у переліку форм організації життєдіяльності дошкільників [1, с. 12].

Природа своїм розмаїттям, барвами і динамічністю процесів привертає увагу дітей змалку, збагачує їх світогляд, є джерелом радісних переживань. У всі часи, в різні пори року в природі є чимало явищ, об'єктів, процесів, які надовго полонять дошкільнят, підтримують їх інтерес, стимулюють допитливість, переконують у можливостях самостійних «відкриттів».

Головною метою кожного педагогічного працівника дошкільного закладу є формування елементарного екологічного світогляду вихованців, позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природного

довкілля завдяки організації пошуково-дослідницької діяльності, так як саме дослідницька діяльність допомагає дітям пізнавати навколишній світ, зрозуміти явища, властивості предметів шляхом спостереження, експериментування та дослідження.

Результати психологічних і педагогічних досліджень, з точки зору визначних дослідників (Ю. Бабанського, Л. Венгера, Н. Ветлужной, М. Поддьякова, І. Зверєва, І.Лернера, А. Савенкова) говорять про можливості розумового та пізнавального розвитку дітей дошкільного віку на значно вищому рівні, ніж це передбачалося раніше. Діти можуть успішно пізнавати не лише зовнішні наочні властивості навколишніх предметів і явищ, а й їх внутрішні зв'язки і відносини. Однак таке пізнання здійснюється не в понятійній, а, в основному в наочно-образній формі в процесі пошуково-дослідницької діяльності з предметами, об'єктами.

Психолого-педагогічними дослідженнями встановлено, що за допомогою пошуково-дослідницької діяльності у дитини досить легко формуються орієнтувальні вміння, інтелектуальні та практичні дії, розвиваються мисленнєві процеси креативність мислення. Доцільність експериментування зумовлена розмаїттям природних явищ, змінністю і циклічністю сезонних ознак, прихованістю причинно-наслідкових зв'язків [2, с. 35].

Орієнтуючись на завдання з різних освітніх напрямів БКДО, пошуково-дослідницька діяльність, поглиблює процес розвитку дитини, формує системні знання про навколишній світ його взаємозв'язки та залежності, активну пізнавальну діяльність у дітей, збагачує, урізноманітнює педагогічний процес; її елементи органічно переплітаються з іншими видами дитячої діяльності.

Для реалізації завдань потрібно створити в дошкільному навчальному закладі дослідницьку лабораторію та всі у мови для пошуково-дослідницької діяльності дітей. Спеціально обладнане місце та різноманітність матеріалів та предметів налаштовує дітей пізнавати світ природи шляхом спостереження за об'єктами, шляхом обстеження об'єктів, відчувати емоційно-позитивні та естетичні переживання щодо спостереження за явищами природи.

При ознайомленні з об'єктами природи вихователь ставить дітям завдання, вчить дошкільнят аналізувати властивості об'єктів природи, їх змінюваність, умови, за яких одні властивості переходять в інші. На основі проведення дослідів формується уявлення про явища, що відбуваються у природі [3, с. 274].

Прості, доступні дітям досліди потрібно проводити на заняттях, під час цільових екскурсій, на прогулянках, у процесі трудової і побутової діяльності, в повсякденній діяльності. Вони є короточасні – коли одразу пояснювалось певне явище або властивість предмета і тривалі – діти вчилися певний час спостерігати одне й те саме явище, а відтак робити узагальнення і висновки [5, с. 25].

Унаслідок дослідної діяльності у дітей формуються елементарні навички пошукової роботи, виникає посилений інтерес до явищ природи і тим самим активізується стан розумової діяльності, а вона (дослідна діяльність) значною мірою залежить від уміння дорослого своєчасно спрямовувати увагу дітей на визначення внутрішніх властивостей об'єктів та їх залежність від зовнішніх умов.

Будь-яка пошукова діяльність за своєю природою передбачає зіткнення різних поглядів, тобто є діалогічною. Тому процес розв'язання завдань не може здійснюватися інакше, як у формі діалогу. Діти вчаться прислухатися до думок інших дітей, зважати на погляд іншої людини. Діти намагаються аналізувати не лише досягнення, а й помилки (без них взагалі не можлива дослідницька діяльність), вчаться на власних помилках і вчаться враховувати їх надалі.

У процесі пошуково-дослідницької діяльності у дітей формуються уміння працювати в колективі, брати відповідальність за вибір та рішення, аналізувати результати діяльності, підкоряти свій темперамент та характер інтересам спільної справи, креативно мислити.

Пошуково-дослідницька діяльність створює найсприятливіші умови для розвитку пізнавальних здібностей дітей, дає можливість брати участь у цікавій та результативній роботі всім дітям, формує успішну, компетентну, комунікабельну, щасливу особистість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). 2021. № 5. С. 8.
2. Виховання екологічної культури дошкільників: Збірка. С.: СОППО, 2007. С. 54.
3. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог-дошкільник: навч.-метод. посіб. Київ: Слово, 2009. 274 с.
4. Плохій З.П. Сучасний зміст екологічного виховання / Дошкільне виховання. 2008. № 3. С.8-9.
5. Пошуково-дослідна робота у ДНЗ / Укладач: Ковтун Є.Ф. Суми: СОППО. 2012. 62 с.
6. Яришева Н.Ф. Екологічне виховання дошкільників: пос. для вихов.дит.садків. К.: Грамота, 2001. 250 с.

Мірошніченко Ольга Олександрівна
музичний керівник Роменського закладу
дошкільної освіти (ясла-садок) №9 «Фіалка»

ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні Україна переживає надзвичайно тяжкий, але знаковий історичний період, самовіддано виборюючи право на незалежне життя. Війна торкнулася кожного, кардинально змінивши перебіг звичних подій.

Ключовими завданнями закладів дошкільної освіти стали адаптація до нових умов праці, створення безпечної та комфортної атмосфери в дитячому колективі. Виховання відповідального, креативного, здорового покоління із морально-ціннісними орієнтирами є основоположним, адже саме діти згодом будуть творити майбутнє України.

Музична діяльність завжди була важливою складовою виховного процесу, адже має потужний потенціал для формування всебічно розвиненої особистості, вона є своєрідним тригером для розвитку не лише творчих, але і загальних здібностей [3, с. 12]. Більше того, в сучасних умовах війни музика має терапевтичний вплив: заспокоює, відволікає, надихає, підтримує.

Розпочавши очне навчання, перед музичним керівником також постали нові завдання:

- допомогти дітям трансформувати тривогу, переживання, гіперактивність у творчість, використовуючи інструментальне музичування, ритмічні вправи;
- сприяти розвитку уяви, фантазуванню, зосередженню на творчому процесі;
- допомогти дітям адаптуватися до нових умов перебування у дошкільному закладі освіти за допомогою ігрових ситуацій, музичних ігор, сучасних пісень.

Так, дітьми було розучено пісню-практикум «Крокуй до укриття» для подолання тривоги і паніки під час сирен, яку написала українська психологиня Світлана Ройз. Пісня поєднується із спеціально розробленими рухами-практиками, які використовують травмотерапевти, допомагаючи людям у складних обставинах відчувати контакт із тілом та реальністю.

Окремим завданням стало подолання страху дітей перебування в укритті під час тривоги. Для початку, педагоги презентували укриття

як кінотеатр, в якому можна переглядати цікаві мультфільми та пізнавальні відео. Було проведено музичний квест із пошуком скарбів: діти виконували захопливі завдання і отримували підказки – частини пазла із зображенням місця з подарунками. Ним виявилось укриття, тобто діти мали змогу без страху, із позитивними емоціями в ігровій ситуації адаптуватися до вимушених заходів безпеки.

Дієвим методом роботи музичного керівника в укритті стало застосування вправ та ігор із боді-перкусією, напрямком в музиці, що розглядає наше власне тіло як музичний інструмент, доступний повсякчас [2, с. 5]. Ритмічні постукування, концентрування на власному тілі та відчуттях здатні допомогти повернути в норму фізіологічні процеси, тим самим знизити тривогу, особливо коли діти довгий час перебувають в обмеженому просторі.

Незважаючи на те, що більшість вихованців навчаються очно, але є діти, які перебувають закордоном чи в інших регіонах країни. Для них розробляються дистанційні заняття, які надсилаються у Viber-спільноти батьків. Так, цікавим досвідом стало створення музично-дидактичних ігор на міжнародній платформі Wordwall, за допомогою яких діти не лише переглядають завдання, а й активно їх виконують на телефоні або ПК.

Для створення власних ігор потрібно зайти на сайт wordwall.net і зареєструватися (можна обрати обліковий запис Google).

Є можливість користуватися наявними безкоштовними ресурсами, які знаходяться в меню сайту «Спільнота» та написати запит для пошуку потрібної гри або завдання.

Для створення авторського матеріалу є кнопка «Створити вправу», де з переліку доступних шаблонів обирається потрібний. Наприклад, зразок «Випадкове колесо» дає можливість створити динамічну гру, в якій діти розкручують яскраве поле, а потім виконують отримане завдання. Шаблон є повністю автоматизованим, педагогу лише необхідно додати наповнення гри за власним задумом: зображення, музику, написи, тему оформлення. Покликання на створений проєкт генерується теж автоматично, його можна скопіювати і відправити вихованцям.

Для прикладу остаточний вигляд музично-рухливої гри «Танцюємо зі звірятами», яка сприяє розвитку артистичності, координації рухів, фантазуванню, а також допомагає дітям молодшого дошкільного віку опанувати поведінкові особливості персонажів гри.

*Музично-рухлива гра «Танцюємо зі звірятами» на платформі
Wordwall.*

Отже, всупереч складним життєвим обставинам, музична діяльність завжди актуальна та результативна у навчально-виховному процесі. Вона допомагає дітям дошкільного віку пізнавати світ через призму творчості та чуттєвості, більше того, в реаліях сьогодення проявляє свій потужний терапевтичний потенціал.

Використання сучасних технологій у роботі музичного керівника є дієвим засобом, який допомагає ефективно урізноманітнити заняття, зацікавити дітей креативними іграми, сформувати стійкий інтерес та любов до музичної творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Авторська група : Байер О. М., Безсонова О. К., Гавриш Н. В., Загородня Л. П., Машовець М. А., Піроженко Т. О. та ін.. Під науковим керівництвом доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України Піроженко Т. О. 2021. 38 с.
2. Романюк І. Провідні педагогічні принципи організації музичних занять у дошкільному навчальному закладі. Музичний керівник. 2013. № 2. С. 4–6.
3. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / С. І. Матвієнко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297 с.
4. Шевчук А. Мистецька освіта дітей. Традиції та інновації в оновленому БКДО. Дошкільне виховання. 2011. № 4. С. 20–23.

Нестеренко Оксана Іванівна
учитель музичного мистецтва
Вільшанського ЗЗСО I-III ступенів,
музичний керівник Вільшанського ЗДО «Ромашка»
Роменського району Сумської області

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Патріотичне виховання в Україні є важливою та актуальною проблемою, яка вимагає системного підходу та комплексних заходів для ефективного розв'язання. Несприятливий геополітичний контекст, історичні та культурні перетворення, а також різноманітні внутрішні та зовнішні виклики, війна в країні створюють необхідність в ретельному вдосконаленні патріотичної освіти та виховання нового покоління громадян України. Патріотичне виховання має стати невід'ємною частиною освіти на всіх рівнях: від дитячого садка до вищої освіти. Важливо розробити змістовні, ціннісно-орієнтовані програми, які сприяють формуванню глибокого розуміння і любові до рідної країни. Роль суспільства та сім'ї також відіграє важливе значення у вихованні справжніх патріотів своєї держави. Необхідно створити сприятливе середовище для патріотичного виховання в родинях, школах, громадських організаціях.

Патріотичне виховання в дошкільних закладах є важливою складовою розвитку дітей. На національно-патріотичне виховання слід звертати увагу ще з дитячого садка для того, щоб виховати дитину-патріота, а це є нині одним із пріоритетних напрямів роботи педагогів у дошкільлі. В цьому контексті діти знайомляться з основними цінностями своєї країни, історією, культурою та традиціями. Ось деякі аспекти патріотичного виховання в дошкільних закладах:

Символіка та традиції: пояснити дітям значення державних символів України, таких як: Державний Прапор, Державний Герб, Державний Гімн, розповісти про національні свята та традиції, пов'язані зі значущими подіями в історії України.

Люди-герої: познайомити дітей з визначними постатями української історії, які внесли вагомий вклад у розвиток країни. Це можуть бути національні лідери, захисники держави, письменники, спортсмени та інші особистості.

Культурна спадщина: вивчати народні пісні, казки, обряди та звичаї, що сприяють засвоєнню української культури та вихованню патріотичних почуттів.

Виховання гідності та поваги: навчати дітей поважати інших, бути гідними представниками своєї країни та проявляти доброзичливість і толерантність.

Екологічна свідомість: виховувати у дітей розуміння важливості збереження довкілля та природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Відчуття гордості та приналежності: створити атмосферу, в якій діти відчують гордість за свою країну, її досягнення та спадщину.

Толерантність та багатство різноманіття: навчати дітей бачити цінність у різноманітності та пізнавати й вивчати культури інших народів, що сприятиме розвитку відкритості та розуміння.

Творчість та самовираження: заохочувати дітей висловлювати свої думки, враження та почуття через малювання, ліплення, музику та інші види мистецтва.

Ігрова форма: використовувати ігрові та практичні завдання для ознайомлення з національними традиціями, символами та подіями.

Спільні заходи та події: організовувати святкові заходи, концерти, відвідування музеїв та пам'яток історії для поглиблення знань про Україну.

Ці аспекти сприятимуть патріотичному вихованню у дітей з раннього віку, допомагаючи їм засвоїти основні цінності та почуття приналежності до своєї країни.

Патріотичне виховання – справа відповідальна, оскільки передбачає тонке заволодіння вразливими душами дітей, уміле оперування їхніми емоціями та почуттями, інтересами. На музичних заняттях його здійснюють через такі форми взаємодії музичного керівника з дітьми, як-от: слухання творів української класичної музики, чуйні й захопливі бесіди про відомих українських співаків, композиторів, ознайомлення з історією виникнення та побутування українських народних інструментів, способів гри на них, інсценізація народних звичаїв та обрядів. Патріотичні нотки можна закласти і в бесіди з дітьми про українських композиторів, роблячи особливий акцент на роках їх дитинства. Адже саме в дитинстві митець отримує найяскравіші враження, які надалі впливають на формування його творчої особистості, закладають підвалини його духовності, зароджують паростки патріотизму. Наприклад, розповідаючи дошкільникам про Миколу Лисенка, можна звернути їхню увагу на те, як вплинули на його патріотичне виховання в дитинстві двоюрідні бабуся та дідусь, у родині яких шанували народні звичаї та обряди, українську народну пісню [4, с. 4]. Українці завжди славилися своїми звичаями та обрядами,

які за традицією супроводжували піснями, музикою й танцями, жартами, усілякими витівками, переказами легенд. Молодь часто влаштовувала посиденьки, вечорниці або досвітки. Тому такі тематичні розваги, які розширяють знання дітей про українські народні звичаї та обряди, про символи та обереги українського народу, варто в легкій та доступній, спрощеній формі проводити у дошкільному закладі. Під час проведення вечорниць в українському стилі діти інсценують різноманітні народні обряди, співають народні пісні, виконують традиційні таночки, як гопак, козачок, метелиця, гречаники, грають у дитячі народні ігри. Особливу увагу слід приділити грі на народних музичних інструментах. Цей вид діяльності живить джерело неповторних музичних вражень дитини, розвиває її виконавські навички, спонукає до рухової активності, творчості, презентації власних досягнень. Щоб навчити дітей мислити, співчувати, вірити, потрібно відверто говорити з ними й на «болючі» теми, адже так само як і дорослі, діти теж відчувають тривожність сьогодення. Вони мріють про мир, добро і злагоду на нашій землі, у своїй Батьківщині – Україні. [4, с. 6]

Отже, патріотичне виховання вбирає в себе високу внутрішню культуру, шанобливе ставлення до пам'яток історії, любов до ближнього, гідність, вихованість, ввічливість, відкритість, чесність, якими завжди славився український народ. Лише подаючи дітям належний приклад, проявляючи власну зацікавленість українським минулим, теперішнім і роблячи вагомий внесок у майбутнє, педагоги зможуть дбайливо й по-справжньому зростити в дітях паростки патріотизму, виховати в них гідних громадян своєї країни. Вирішення цих проблем потребує спільних зусиль державних органів, освітян, батьків та всього суспільства. Важливо зробити акцент на ціннісне виховання, розуміння та повагу до власної історії та культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Н. Ідеї українських інтелектуалів як підложжя національно-патріотичного виховання. Формування громадянської культури в новій українській школі: традиційні та інноваційні практики. Суми: КЗ Сумський ОІППО, 2022. С. 1–13. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731118>.
2. Бондаренко Н. Модерна українська ідентичність як основа формування європейськості майбутньої еліти. Обдаровані діти – скарб нації!: матер. III Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ,

18–23 серп. 2022 р.). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. С. 139–149. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731816>.

3. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків]. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.
4. Вовк Т. Патріотичне виховання дошкільників на музичних заняттях. Музичний керівник. 2015. 03 березня. (№3). С. 4-7.

Оксьом Ольга Іванівна
вихователь-методист Роменського дошкільного
навчального закладу (ясла-садок) № 1 «Чайка»

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ДИСТАНЦІЙНОГО ФОРМАТУ

24 лютого 2022 року назавжди закарбувалося у свідомості кожного українця і розділило життя мільйонів на до та після. Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України принесло біль, страх, руйнування, втрати, докорінно змінило всі звичні сфери людського життя, не оминуло й освіти.

Пріоритетним завданням для кожного освітнього закладу стало забезпечення безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу.

Для реалізації даної мети наш заклад розпочав освітній процес за дистанційною формою навчання. Свою роботу ми розпочали із вивчення нормативно-правової бази щодо діяльності освітніх закладів в умовах воєнного стану та пошуку зручних і доступних платформ для здійснення дистанційної освіти.

Наступним кроком стала активна взаємодія з батьками вихованців, адже без них здійснити освітній процес з дітьми раннього та дошкільного віку неможливо. Тож використавши додаток Google forms, провели анкетування батьків щодо організації дистанційної освіти в закладі.

Далі зосередилися на підвищенні професійної майстерності педагогів щодо організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання. На допомогу освітянському

колективу вихователем-методистом закладу були організовані тренувальні заняття, майстер-класи, зустрічі за круглим столом.

Плануючи освітній процес, пам'ятали: кінцевим результатом нашої діяльності має бути реалізація Державного стандарту дошкільної освіти [1] та сформованість ключових компетентностей дитини. При цьому, не забували враховувати Санітарний регламент [3], гранично допустиме навчальне навантаження на дитину [2], методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності на період дії правового режиму воєнного стану [4] та програмові вимоги [5].

Для максимальної реалізації освітнього процесу за дистанційним форматом педагоги нашого закладу використовують блочно-тематичне планування та надають перевагу інтегрованим заняттям. На тиждень організовуємо одне онлайн-заняття з дітьми третього та четвертого року життя і два онлайн-заняття з дітьми п'ятого та шостого. Для організації онлайн-занять та онлайн-зустрічей використовуємо платформи Google Meet, Zoom та мобільний додаток Viber.

Кожен педагог нашого закладу систематично веде та наповнює власні сторінки блогу, які прикріплені до загального блогу закладу, розміщуючи на них не лише заняття, а й інші види діяльності за освітніми напрямками Базового компонента дошкільної освіти.

Поряд з вихователями активно працюють і спеціалісти закладу, забезпечуючи психологічну підтримку учасників освітнього процесу, проведення корекційно-розвиткових занять, фізкультурно-оздоровчої роботи та музичної діяльності.

Щоб забезпечити якісну освітню діяльність та ефективну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу, педагоги нашого закладу широко використовують сучасні технологічні інструменти дистанційного навчання.

Досить популярним серед наших педагогів є онлайн-сервіс LearningApps, який дозволяє створювати інтерактивні вправи, мультимедійні дидактичні ігри та вікторини. Завдяки даному додатку нами була створена тематична ігroteка, якою користуються батьки під час проведення часу з дитиною вдома та вихователі під час онлайн-занять.

Для створення інтерактивних ігор та вправ активно користуємося й міжнародною платформою Wordwall.

Незамінними помічниками у дистанційному навчанні нам стали презентації створені у програмах PowerPoint та Microsoft Sway.

Плануючи різні форми взаємодії з родинами вихованців, використовуємо інтерактивні онлайн-дошки: Mural, Padlet та Jamboard («Вечори запитань і відповідей», «Електронна скринька зауважень і

побажань», «Для Вас, батьки майбутніх першокласників. Запитуйте – відповімо...»), саме завдяки їм дізнаємося про найбільш актуальні проблеми та запити батьків і маємо змогу своєчасно та оперативно надавати відповідь і підтримку.

Для опитування, анкетування та тестування батьків використовуємо програми та платформи: Quizizz, Google Forms та Gamilab, дані інструменти дозволяють організувати роботу цікаво та сучасно.

Справжньою знахідкою для нас стали електронні віртуальні книги, які можна створювати на платформі Book Creator. Тож ми створили бібліотеку, де розміщували як власні, так і створені спільно з батьками чи педагогами електронні книги.

Плануючи освітній процес в дистанційному форматі, кожен педагог нашого закладу намагається підібрати такі форми роботи, які були б сучасними, мотивували до спільної діяльності, зацікавлювали, сприяли творчому розкриттю потенціалу кожної дитини та покращували якість освіти в цілому.

Цікаво, насичено та сучасно проходили тематичні тижні: «Здоров'я та безпека – понад усе!», «Хай в серці кожної дитини живе любов до України!», «Мое рідне місто», «Мова – духовне багатство народу»; акції: «Захистимо тих, хто захищає нас!» (янголи для воїнів), «Твори добро своїм малим серденьком», «Брати наші менші»; фотоквести, челенджі та фоточеленджі: «Енергія і настрій», «Спорт у нашому житті», «Ми – за здоровий спосіб життя»; сімейні марафони: «Гімнастика для мозку», «З вірою у Перемогу!».

Ми – нація нескорених і непереможних, творчих і креативних, ми – не зупинимося, ми – не здамося, а щасливі посмішки дітей стануть нам винагородою. Тож разом до перемоги!

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / під наук. керівн. Піроженко Т.О.: веб-сайт. URL: <http://surl.li/jyzr> (дата звернення: 23.03.2023).
2. Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності: наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 р. № 446: веб-сайт. URL: <http://surl.li/gpftw> (дата звернення: 30.03.2023).
3. Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів: наказ Міністерства охорони здоров'я

України від 24.03.2016 р. № 234: веб-сайт. URL: <http://surl.li/aohct> (дата звернення: 30.03.2023).

4. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні: лист Міністерства освіти і науки України від 02.04.2022 р. №1/3845-22: веб-сайт. URL: <http://surl.li/bsdns> (дата звернення 30.03.2023).
5. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / наук. кер. О.Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

Плахтій Олена Михайлівна

вихователь-методист Роменського дошкільного
навчального закладу (ясла-садок) № 4 «Малятко»

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ГРУП РАННЬОГО ВІКУ – ІННОВАЦІЯ В ДІЇ

Період раннього дитинства – це особливий період, це період початкового формування особистості дитини, підґрунтя її загального розвитку. Як стверджував японський творець новаторських концепцій з виховання дітей раннього віку Місару Ібука «Після трьох- уже пізно». Саме тому останнім часом проблематика раннього розвитку все частіше стає предметом активного обговорення.

У 2018 році в Україні стартував інноваційний проєкт Всеукраїнського рівня за темою «Педагогічні умови становлення і розвитку особистості на ранніх етапах онтогенезу». Даний проєкт був розрахований на період з 2019-2022 рік та охоплював 17 дошкільних закладів з 11 областей України (Донецької, Івано-Франківської, Закарпатської, Рівненської, Київської, Сумської, Харківської, Хмельницької, Херсонської, Чернівецької, Черкаської). В Сумській області взяли участь 5 закладів дошкільної освіти в цьому дослідженні серед них і Роменський ДНЗ (ясла-садок) № 4 «Малятко».

Ключовою умовою участі в експерименті є створення певних умов для розвитку дітей раннього віку. Тому свою роботу ми розпочали зі створення середовища, яке б відповідало вимогам Базового компоненту дошкільної освіти (нова редакція), ґрунтоване на діяльносному, інтегрованому та компетентнісному підходах і яке б враховувало запити батьків дитини у змісті освітньої роботи. Для

цього ми зонували простір групи за допомогою шаф, книжкових полицок, пересувних багатофункціональних ширм. В групах виокремили: сенсорний, ігровий, природничий осередок, осередок творчості, відпочинку та рухової активності. У кожному з вказаних осередків створили умови для різних видів активностей від 1 до 4 дітей. Педагоги дітей раннього віку творчо та креативно підійшли до наповнення середовища для малюків.

Окрім зонування, прислухаючись до порад Наталії Гавриш, Вікторії Rogozіної та Світлани Васильєвої, які виступили науковими керівниками даного проєкту маркували простір за допомогою знайомих малюкам картинок. Крім цього на руку кожного вихованця вихователь під час ранкового прийому надягає м'яку резинку з відповідною картинкою. Достатньо лише привернути увагу дитини на колір чи зображення на картинці, щоб потім запросити до себе потрібну підгрупу дітей і допомогти малюкам зайняти своє місце. Окрім зорових сигналів вихователі використовують і звукові – дзвоники, свистки, веселі мелодії для запрошення малят на заняття, гри чи до столу.

Згідно умов експериментальної роботи змінився підхід до організації життєдіяльності дітей в ЗДО. Звичайно була збережена логічна послідовність усталених режимних моментів таких як прийом, ранкові заходи, сніданок, час занять, погулянка. Але абсолютно новим є те, що відбувся перехід від домінанти загально групових занять до підгрупової та індивідуальної роботи з дітьми. Це означає, що пряме навчання відбувається в індивідуальному форматі, закріплення раніше сформованих знань і умінь проходить на підгрупових заняттях від 2 до 4 дітей, а в загальногруповому форматі відбувається вправляння дітей у застосуванні отриманих знань

Протягом дня включаємо різні види активностей в роботу з дітьми. Але пріоритетним є лише один – зміст якого відповідає загальногруповому формату діяльності вихованців.

Під час планування освітньої діяльності використовуємо блочно-тематичний підхід. Для успішного його реалізації матеріали об'єднані в 9 тем, які максимально наближені до життя малюків. Кожна тема триває 4 тижні з пріоритетним видом діяльності щодня. У потижневому плануванні вказуються акценти на що має звернути увагу педагог та словник з яким малюки знайомляться протягом тижня.

Планування складається з розділів – індивідуальний, підгруповий та загальногруповий формат роботи. В кожному форматі роботи вказаний вид активностей, який буде використовуватися вихователем

та детально розписані хід кожного формату роботи, вказано яке необхідне обладнання і матеріали та розкриті освітні завдання для дітей.

Кардинально новими в умовах даного проєкту виступають відносини з батьками вихованців, які побудовані на основі партнерської взаємодії.

Батьки – безпосередні учасники освітнього процесу. Тому вони знають:

- тему, яка визначає зміст освітньої діяльності в конкретний тиждень;
- мету й результат – на що саме протягом тижня слід звернути увагу;
- потреби педагога в оформленні приміщення групи відповідно до теми – принести фотографії, іграшки, елементи декору тощо.

Батьки відчують себе не на узбіччі, а всередині руху за якісний спільний результат основня мета якого – розвиток та виховання їхніх дітей.

Для них розроблені окремі нескладні завдання для взаємодії з малятами, ці завдання педагоги скидають у вайбер спільноти. Завдання відповідають заявленій темі тижня і спрямовані на закріплення тих же знань, умінь і навиків які в пріоритеті за перспективним плануванням.

В цілому хочу зазначити, що запропоноване планування, форми та методи роботи досить зрозумілі та легкі для використання педагогів, а процес оновлення підходів до освітнього процесу в групах раннього віку спрямований на здолаття старих шаблонів заради відстоювання інтересів малюків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безсонова О., Гавриш Н., Діалогова взаємодія з дітьми раннього віку; три моделі з прикладами. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2022. № 2.
2. Гавриш Н. В., Рагозіна В. В., Васильєва С. А. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія, Кропивницький. 2021. 115 с.
3. Гавриш Н.В., Валильєва С.А., Рогозіна В.В. У фокусі уваги-освітній процесу групах раннього віку. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2020. № 10.
4. Гурковська Т. Дитина раннього віку: що потрібно знати педагогу. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2020. № 7.

ІННОВАЦІЙНА КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЗДО – ДЖЕРЕЛО НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

З моменту народження дитина починає пізнавати навколишній світ. Дитячий допитливий розум бажає знати все: чому каміння тверде, а вода рідка, чому влітку жарко, а взимку холодно, куди на ніч ховається сонечко і що там за горизонтом? З часом дитина отримує відповіді на частину своїх запитань, але виникають інші, більш складніші, горизонт пізнання відсувається все далі і знову лишається питання: «Що там за горизонтом?».

Звичайно, можна спробувати знайти відповіді у книгах чи в інтернеті, але діти вже так влаштовані, що їм хочеться все побачити та почути самим, доторкнутися своїми руками. А горизонт пізнання відсувається все далі і далі: спочатку весь світ- це дитяча кімната, потім село чи місто, далі дитина розуміє, що світ великий, але у ньому є місце, де вона народилася, де живуть рідні та друзі і це місце називається рідним краєм, малою батьківщиною, а ще є у неї – велика Батьківщина – Україна [3].

І ось тут дізнається, що вивчення природи, історії та культури рідного краю називається краєзнавством, відвідування музею чи іншого цікавого місця – екскурсією, а похід з рюкзаком у поле, ліс, гори – туризмом.

Краєзнавство – це своєрідна «родинна скринька», золотий запас нашої духовності, скарби на віка, запорука суверенітету в очах інших країн та народів. Це – жива легенда, бабусині оповідки, звичаї та традиції рідного краю та багатства землі, лісів, полів. Це та спадщина, яку ми маємо не тільки використовувати, але і берегти, як зіницю ока, розвиваючи та розповсюджуючи її серед нащадків [3].

З величезним задоволенням ми читаємо та мріємо відвідати далекі країни, познайомитися з морями, горами, невідомими рослинами та тваринами. Рідний край здається таким непримітним, нецікавим. Тільки з часом, стаючи дорослими, починаємо розуміти та відчувати просту та тиху красу рідних лісів та полів, озер та річок.

Інноваційні краєзнавчі експедиції – дослідження в ЗДО є захопливим та результативним підходом до пізнавального процесу. Під час їх проведення має місце використання нових технологій та

методик, що дозволяє дітям здійснювати більш глибоке та усвідомлене вивчення свого рідного краю у природний та захопливий спосіб [4].

Використання гаджетів. Під час подорожей можна використовувати смартфони, планшети, фотокамери для фотографування та запису своїх спостережень. Це дозволяє створювати цифрові альбоми, відеозвіти, презентації про свої дослідження. Разом з батьками та дітьми можна використовувати спеціальні додатки чи веб-ресурси, щоб досліджувати інформацію про свій край, переглядати відеоматеріали, слухати аудіогіда та брати участь у віртуальних екскурсіях.

Геолокаційні системи. Ще одним інноваційним елементом є застосування геолокаційних систем. Разом з дітьми можна використовувати GPS- навігацію для відстеження свого маршруту, це допомагає їм краще орієнтуватися у просторі та розвивати географічну грамотність.

Використання доповненої реальності. Використання доповненої реальності, яка дозволяє дітям побачити віртуальні об'єкти, які накладаються на реальний світ за допомогою спеціальних додатків чи пристроїв. Наприклад, діти можуть роздивлятися віртуальні моделі пам'яток та досліджувати віртуальні ландшафти.

Інтерактивні та практичні заняття, походи, екскурсії. Діти мають можливість вивчати рослини, живі організми, природні явища безпосередньо, активно взаємодіючи з ними, відвідуючи ліси, парки, заповідні місця, де знайомляться з природою в її природному середовищі. Розроблення інтерактивних завдань та ігор може зробити краєзнавчі експедиції захоплюючими та забезпечити активну участь дітей. Наприклад, можна створити квести, де діти розв'язують завдання, знаходять приховані об'єкти, пов'язані з краєзнавством. Використання ігор, конкурсів, творчих майстер-класів, де діти граючись, вивчають свій рідний край.

Взаємодія з місцевими жителями. Діти мають можливість поспілкуватися з істориками, природолюбам, старожилами рідного краю, які можуть провести екскурсію, показати артефакти, розповісти цікаві факти.

Проведення практичних дослідів та проєктів. Проведення практичних дослідів та проєктів, пов'язаних з краєзнавством, сприяє активному залученню дітей до дослідницької діяльності. Наприклад, діти можуть проводити експерименти з рослинами чи тваринами, розробляти проєкти з охорони природи рідного краю, збереження культурної спадщини. Це сприяє розвитку дослідницьких навичок та креативного мислення у дошкільнят, можливість ставити гіпотези, аналізувати, робити висновки [1].

Залучення родин. Важливо залучати батьків до краєзнавчих експедицій. Можна організовувати спільні виїзди, екскурсії, тематичні заходи, де батьки разом з дітьми матимуть змогу познайомитися з рідним краєм, створення карток- пам'яток, буклетів, презентацій, відеоблогів, де можна поділитися своїми емоціями, здобутими знаннями.

Інтеграція знань з різних областей. Краєзнавчі експедиції сприяють інтеграції знань з різних областей таких як: географія, історія, біологія, екологія та мистецтво. Діти спостерігають, вивчають та досліджують природні явища, рослинний та тваринний світ, географічні особливості та історичні пам'ятки свого рідного краю. Вони мають можливість застосувати свої знання на практиці і таким чином розвиваються інтелектуальні здібності.

Таким чином краєзнавчі експедиції в ЗДО є цінним ресурсом для розвитку дітей. Вони сприяють формуванню цілісного бачення світу, розвитку інтелектуальних, комунікативних, творчих та фізичних навичок у дітей, усвідомлення національної приналежності та вихованню любові до рідного краю та України в цілому. Ці експедиції стимулюють допитливість, активність, самостійність, а також сприяють розвитку мовлення, творчого мислення та фізичної активності.

Краєзнавчі експедиції мають великий потенціал для формування екологічної свідомості у дітей, вони вчать берегти та поважати природу, розуміють важливість збереження екосистем. Діти стають активними учасниками процесу збереження природи, пропагують екологічні цінності у родині та громаді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла С. Методика проведення краєзнавчих досліджень. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/bila.htm (дата звертання: 01.08.2023)
2. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. / ред. А.М. Богуш, Н.В. Лисенко. Київ: Вища школа, 2002. 407 с.
3. Грицишина Т.І. Формування життєвої компетентності обдарованих дошкільників засобами краєзнавчо-туристичної діяльності в умовах дошкільного навчального закладу. // Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2014. (№9-10). С. 87 – 91. URL: <http://surl.li/keveli> (дата звертання: 27.07.2023)
4. Зайченко Н.І. Сутність, основні ознаки та принципи організації краєзнавчої роботи у закладі дошкільної освіти. Всеукраїнська науково-практична конференція. Центр Прогресивної Освіти Генезум. URL: <http://surl.li/keveg> (дата звернення: 27.07.2023)

5. Лозянська С.Ф. Українське народознавство дітям дошкільного віку: метод. посіб. / ред. С.Ф. Лозянська. Львів: Оріяна-Ноа, 2008. 208 с.
6. Старікова Л. П. Інноваційні технології ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з природою рідного краю. Новий колегіум. 2020 (№ 2.). С. 72–77.

Харькова Євдокія Дмитрівна
доцент кафедри дошкільної і початкової освіти
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка

ВТІЛЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ПРАКТИКУ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Використання інноваційних технологій у діяльності закладів дошкільної освіти, спрямовані на упорядкування освітнього простору і його вдосконалення, набувають сьогодні все більшої актуальності. Із появою Базового компоненту дошкільної освіти, що визначає загальнодержавний компонент, розкриває інваріантну частину змісту дошкільної освіти, відкриваються широкі можливості для впровадження в практику роботи закладів дошкільної освіти інноваційних педагогічних технологій.

Дослідження проблемних питань знайшло відображення у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, а також педагогів-практиків. Теоретичні засади викладені у працях вітчизняних вчених В. Бондаря, Л. Даниленко, Л. Калініної, В. Олійника та інших, а також зарубіжних К. Белої, А. Кокіля, К. Юшака та інших. Питання інноваційної діяльності саме в дошкільній освіті вивчали Н. Гавриш, К. Крутій, С. Ладивір, Н. Маковецька, Т. Чала, Л. Швайка. Проблему інноваційного інформаційно-теоретичного забезпечення висвітлюють у своїх дослідженнях Ю. Конаржевський, М. Поташнік, Н. Кузьміна, Т. Шамова та інші. Разом з тим залишається ціла низка нерозкритих питань які потребують подальшого дослідження, серед них актуальними залишаються проблеми використання інноваційних технологій у діяльності закладів дошкільної освіти. Тому мета статті полягає у доведенні важливості впровадження інновацій в освітній простір закладів дошкільної освіти.

Підвищення якісного рівня освіти та подальшого її інноваційного перетворення має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв'язання соціальних проблем

суспільства. Тому для того, щоб освітня галузь продуктивно розвивалася, потрібні нові ідеї, нові технології навчання й виховання, управління закладом. Усе це вимагає апробації в інноваційній діяльності, яка повинна або довести доцільність і прогресивність висунутої ідеї, або спростувати її. Для результативного, технологічного та кваліфікованого втілення інновацій у практику роботи дошкільних закладів необхідно, щоб змістовий, психологічний, методичні та освітні аспекти були чітко зорієнтовані на розвиток конкретної особистості, що здійснює діяльність у освітньому просторі. Реалізація такого завдання вимагає розробки науково обґрунтованої моделі впровадження інновацій у практику роботи дошкільного закладу, яка повинна комплексно вирішувати проблеми втілення нових педагогічних технологій. На думку науковців, модель упровадження педагогічних технологій передбачає: алгоритм упровадження (діагностичний, організаційний, технологічний та узагальнюючий етап); алгоритмічні процедури втілення (шляхи реалізації цих етапів); результат упровадження (виконання відповідного етапу) [3, с.14]. У психолого-педагогічній літературі визначено пріоритетні чинники функціонування моделі у практиці роботи дошкільних закладів, а саме: диференціація змісту та організаційних форм роботи з дошкільниками, врахування їх творчих та інтелектуальних можливостей; забезпечення змістового, мотиваційного та процесуального аспектів використання інновацій у ході педагогічної діяльності; індивідуалізація освітньої роботи, що передбачає здійснення педагогом індивідуального підходу до дітей, створення найсприятливіших умов для розвитку кожної конкретної дитини як своєї, унікальної індивідуальності (цілеспрямоване спостереження; складання психолого-педагогічних характеристик розвитку дітей; створення та реалізація індивідуальних програм розвитку) [6, с.12].

Наступним чинником виділено особистісно орієнтований підхід педагога до дитини (створення сприятливої атмосфери в групі; емоційне спілкування; прихильне ставлення до дитини; встановлення контакту довіри, співробітництва з дитиною як із рівним партнером; забезпечення варіативної діяльності з урахуванням інтересів дітей) [6, с.13]. Важливе значення серед чинників має організація предметного середовища, яке забезпечує свободу та активність дитини, а також позиція вихователя як рівноправного партнера дитини (позиція вчителя, психолога, психотерапевта) [6, с.13]. Останній чинник відображає відповідний зміст управлінської діяльності керівника дошкільного закладу (завдання керівника – створення програми

інноваційної діяльності) [6, с.12]. Як бачимо, розробка сучасних моделей управління вимагає глибокого системного аналізу теорії і практики соціального управління, менеджменту як його складової частини, специфічних умов функціонування навчальних закладів, адже навчальний заклад – це складне багаторівневе системне утворення, тому пошук ефективних методів управління ним можливий тільки з використанням системного підходу як основного методологічного інструментарію, всебічного аналізу функціонування досліджуваного об'єкта і його структурних компонентів. При побудові моделі управління ЗДО слід пам'ятати, що навчальний заклад є соціально-педагогічною системою, характеризується величезною кількістю властивостей і зв'язків, які потрібні для організації ефективного управління.

Пріоритетними завданнями педагогічних колективів закладів дошкільної освіти, які здійснюють інноваційну діяльність, є: вивчення освітніх інновацій, визнаних ефективними вітчизняною та світовою педагогічною наукою, а також ефективність їхнього впровадження в інших дошкільних навчальних закладах; моніторинг ефективності впровадження інновацій, розроблених педагогічними колективами закладів дошкільної освіти; створення бази даних щодо впровадження освітніх і педагогічних інновацій у закладах дошкільної освіти; розробка методичних рекомендацій щодо організації роботи закладів дошкільної освіти, які здійснюють інноваційну діяльність. Успішне здійснення інноваційної діяльності обумовлено наявністю інноваційного потенціалу. Чинниками, які визначають інноваційний потенціал закладу дошкільної освіти є: матеріальна база; рівень професійної кваліфікації, освіти, стаж роботи, вік педагогів; можливості впровадження нововведень, та контролю за процесом впровадження; готовність керівника до нововведень [1, с.4]. Практика показує, що інноваційна діяльність завжди пов'язана з ризиком, бо інноваційна діяльність – це діяльність зі заздалегідь невідомим результатом. Це може статися тому, що частина задумів не здійснюється через несприятливі умови (кадрові, матеріальні, морально-психологічні тощо); деякі передбачення виявляються помилковими. Оскільки негативних наслідків під час інноваційної діяльності не завжди можна уникнути, то виникає питання про те, як їх подолати. Це можливо в разі ретельної підготовки та ґрунтового науково-методичного забезпечення інноваційної діяльності.

Отже, численні реформи в освіті тісно пов'язані з суспільними запитами, зі швидким розвитком технологій, розвитком самої системи освіти. Все це викликає потребу швидкого реагування освітніх

інституцій на зміни. Значну роль в освітніх перетвореннях відіграють інноваційні процеси в освіті. Оперативного оновлення постійно вимагають такі галузі освіти, як організаційна структура закладу та управління, зміст, форми і методи навчання та виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко В. Г. Формування навчального середовища з використанням соціальних хмарних сервісів URL: <http://core.kmi.open.ac.uk/download/pdf/11084480.pdf#page=29> .
2. Даниленко Л. І. Менеджмент керівників закладів дошкільної і початкової освіти. К.: СПД-ФО К. С. Парашин, 2019. 112 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник К. : Академвидав, 2014. 352 с.
4. Зайченко О. І. Управління дошкільним навчальним закладом у сучасних умовах. Нова педагогічна думка. 2020. № 1. С. 55–57.
5. Литвинова С. Г. Хмарні технології в управлінні дошкільними навчальними закладами URL: [//www.ruobolon.kiev.ua/index.php?option=comcontent&view=article&id=979:2013-06-12-18-44-53&catid=69:obolon-365&Itemid=91](http://www.ruobolon.kiev.ua/index.php?option=comcontent&view=article&id=979:2013-06-12-18-44-53&catid=69:obolon-365&Itemid=91)
6. Шпак І. О. Сучасні педагогічні технології URL: www.archive.nbuv.gov.ua/Pfto/2019_4/files/ped904_77pdf

Черненко Тетяна Петрівна

вихователь Роменського дошкільного
навчального закладу (ясла-садок) №2 «Журавка»

ГУРТКОВА РОБОТА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКО- ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ

Бажання творити – внутрішня потреба дитини, що виникає доволіно й відрізняється надзвичайною щирістю [1]. Дитяча творчість – це художні матеріали та вільний їх вибір, взаємодія з дорослим і свобода, позитивна самооцінка результатів своєї творчості, визнання їх оточенням. Все це сприяє залученню дитини до художнього оформлення побуту, виготовленню ігор та іграшок, дизайнерської діяльності, формує у вихованців здатність усвідомлювати свою практичну вмілість.

В умовах оновлення, реформування дошкільної освіти дорослому важливо підтримувати в малечі позицію маленького художника, скульптора, архітектора, музиканта, актора, глядача, формувати

емоційно-ціннісне ставлення, здатність та навички до активного, творчого впровадження набутого досвіду. Пріоритетним напрямком набуття дитиною досвіду мистецько-творчої діяльності є відкриття та експериментування, виховання творчої особистості, здатної бачити, відчувати, милуватися, споглядати, любити, творити прекрасне в житті, природі, мистецтві [5].

Враховуючи інтереси дітей, запити батьків, з метою підвищення якості надання освітніх послуг в закладі дошкільної освіти, виникла ідея створення гуртка мистецько-творчого спрямування «Паперові витівки», який би інтегрував художньо-продуктивну діяльність з дослідницькою, пізнавальною, екологічною, ігровою, господарчо-побутовою.

Програма гуртка «Паперові витівки» розроблена відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», вимог визначених у Базовому компоненті дошкільної освіти, на основі програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у Світі», програми «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку». При складанні програми враховувались вікові, фізіологічні, психологічні особливості дітей старшого дошкільного віку, а також інтереси та здібності вихованців [2].

Дана програма спрямована на розширення знань вихованців про історію виникнення, способи виготовлення паперу, його види, формування умінь, навичок роботи з різними видами паперу, знайомство з новими техніками, раціональне поводження з папером, паперовими відходами. Вона передбачає включення занять з виготовлення індивідуальних виробів, колективних робіт з паперу, що стануть в подальшому іграшками та іграми для дітей, подарунками для друзів, декором для прикрашання групи. Адже найвищий рівень розвитку самостійності, досвіду дошкільники здобувають за умови використання пошукових та творчих завдань.

Програму гуртка складено з метою задовольнити потреби й запити дітей у створенні умов для розвитку їх здібностей, творчого потенціалу, самореалізації та формування ключових компетентностей вихованців у процесі створення виробів із паперу своїми руками, стимулювання взаємодії, діалогу, співтворчості; сприяти застосуванню отриманих знань в повсякденному житті; формувати активну життєву позицію, звички розумного споживання і використання природних ресурсів; виховувати культуру поведінки в природі та бажання піклуватися про довкілля [3].

Унікальністю розробленої програми є те, що в ході її реалізації дитина набуває не тільки знання, уміння та навички роботи з папером, а й досвіду взаємодії та досвід творчої діяльності, що забезпечує

якісне формування соціальних, комунікативних, пізнавальних, образотворчих та інших компетентностей. При цьому кожне заняття гуртка передбачає можливість досліджувати, аналізувати, порівнювати, творити, спілкуватися, взаємодіяти і бачити результат своєї діяльності. Це допоможе розвинути у вихованців усвідомлення себе у Світі, сформувати відповідні життєві навички, адекватну самооцінку, критичне мислення, готовність до взаємодії з однолітками, дорослими, вміння гратися та діяти разом [4].

У наше комп'ютеризоване, неспокійне життя дітям необхідний змістовно заповнений вільний час. Робота з різними видами паперу – це і творчість, і самопізнання, і розвиток рухових, сенсорних здібностей, і навички спілкування, і виховання культури споживання та поведінки в природі, і терапевтичний ефект.

Мистецько-творча діяльність – це відмова від встановлених стереотипів сприйняття та відображення, відкриття нових сторін уже засвоєного матеріалу, це самостійний пошук тем, ідей, засобів їх реалізації в мистецтві. Такі не прості, але цікаві завдання, постають як перед вихователем, так і перед вихованцями. Під час створення виробів власними руками, діти розширюють межі своєї естетичної сфери, вчаться «бачити» серцем, а отже здатні до подальшого систематичного саморозвитку.

З власного досвіду можемо сказати, що мистецько-творча діяльність має позитивний вплив на розвиток дитини. Ми спостерігаємо, як така творча діяльність спонукає, вчить дітей думати, розв'язувати поставлені завдання (різними способами), виявляти емоції та почуття, перетворювати реальність у щось нереальне, загадкове.

Розроблена програма стане для колег інструментом організації освітньої роботи, а для вихованців – емоційно наповненим досвідом зростаючих можливостей та почуттям задоволення від змістовної мистецько-творчої активності [6].

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонова О.П., Аніщук А.М., Артемова Л.В. Я у Світі: Програма розвитку від народження до шести років / наук.кер. О.Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с
2. Базовий компонент дошкільної освіти/ під науковим керівництвом Піроженко Т.О. URL: <http://surl.li/jiwf> (дата звернення 30.08.2022).
3. Гавриш Н., Пометун О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку: парціальна програма для системи дошкільної освіти / Гавриш Н., Пометун О. Київ, 2019. 23 с.

4. Крутий К.Л. Компетентність і компетенції дітей дошкільного віку // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2015. № 5.-С. 18-24.
5. Половіна О. Дитина у світі мистецтва // Дошкільне виховання. 2021. № 2. С. 3-8.
6. Парціальна програма гуртка «Паперові витівки» URL: <http://surl.li/kefpf>

Чорнобук Лідія Олексіївна
вихователь-методист Роменського дошкільного
навчального закладу (ясла-садок) № 2 «Журавка»

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні діти живуть в світі цифрових технологій, вони швидко опановують різні пристрої, але не вміють спілкуватися між собою. Тому на сьогодні дуже гостро постає питання формування у дошкільнят мовленнєвої активності, комунікативних здібностей.

Базовий компонент дошкільної освіти визначає комунікативну компетентність як здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію [1, с. 13].

Денисенко О.І. зазначає, що спілкування є невід'ємною і загальною умовою формування особистості. У спілкуванні відбувається процес соціалізації зростаючої людини, її становлення. Вся система ставлення людини до інших людей реалізується у спілкуванні. Потреба у спілкуванні є однією з первинних потреб людини [4, с. 5].

Саме дорослі зазвичай задовольняють пізнавальний інтерес дошкільників. У дитячому садку вихователі не лише відповідають на численні запитання дітей, а й пропонують їм самостійно відшукати відповідь. Для цього організовують розмови, бесіди та полілоги [2]. Завдання педагога закладу дошкільної освіти полягає в створенні умов для розвитку комунікативних здібностей дитини: вміння вступати в контакт зі співрозмовником та вести розмову, уважно і активно слухати, виражати свої думки використовуючи міміку, жести, усвідомлювати особливості свою та інших людей, урахувати їх способи спілкування.

Серед багатьох методів освітньої роботи щодо розвитку комунікативних здібностей вихованців займають ігрові технології.

Поєднання сучасних технічних і дидактичних засобів навчання, простих і цікавих форм роботи, застосування різних гаджетів, комп'ютерів, мультимедіа та інформаційних технологій у якості дидактичних засобів підвищує мотивацію, індивідуалізацію мовленнєвої діяльності, сприяє створенню емоційного фону для комунікативної діяльності, сприяє максимальній залученості дітей в освітній процес. Ігрові технології несуть в собі елементи новизни, сюрпризності, незвичності, у них використовуються засоби заохочення, що так полюбляють вихованці.

Для розвитку комунікативних здібностей дошкільників доцільно використовувати різні ігрові технології.

Особливо актуальним у наш час цифрових технологій, коли друковане слово не настільки популярне і коли, на жаль, діти більше віддають перевагу комп'ютеру, ніж походу у бібліотеку, є робота з лепбуком. Подорожуючи сторінками, вихованці з задоволенням обмінюються враженнями, знаннями, оволодівають культурою мови.. Спільне створення лепбука, забезпечує умови для спілкування, дає можливість активніше розвивати комунікативні здібності, максимально залучати вихованців.

Словесні ігри, побудовані на основі методики Катерини Крутій та Наталії Гавриш «Коректурні таблиці», стимулюють розвиток мовлення та сприяють культурі слухання, запитування, висловлювання, обґрунтування, доведення, налагодження спілкування. Мотивує до спілкування і використання в таких іграх світло-гаджетів лазер, фонарик.

Акцент на захоплення реалізується під час створення модульних картин. Дана ігрова технологія викликає задоволення і спонукає малят до активної участі, бо вони є не споглядачами, а безпосередніми учасниками всіх дій.

Одна з найпопулярніших форм інтерактивного навчання сюжетно-рольова гра. Завдяки її універсальності відбувається ефективний процес: діти домовляються про сюжет гри, розподіляють ролі, вступають в різноманітні відносини з іншими граючими, де проявляються і особливості особистості дитини. Крім того відбувається знайомство дошкільнят зі світом нових професій, що розширює їх кругозір та поповнює активний дитячий словник сучасною термінологією.

Ефективними є і ігрові технології, що використовують такий спосіб подачі матеріалу як ейдетика. Ейдетика розмовляє з дошкільниками їхньою мовою, пробуджує інтерес, спонукає до мовленнєвої активності. [5] Дарують відчуття успіху дітям ігри «Про що ви подумали доторкнувшись, почувши, побачивши». В них вихованці не вгадують, а аргументують та пояснюють відчуте, побачене.

Активне спілкування забезпечують і ігри-драматизації. Саме в таких іграх нетовариські і скуті діти вступають в мовне спілкування і розкривають внутрішній світ. Дана ігрова технологія допомагає в освоєнні виразності мовлення, вдосконаленні діалогів і монологів. Дошкільник пізнає власні можливості в перевтіленні, у пошуку нового і в комбінаціях знайомого.

Ігрова технологія на основі ЛЕГО-конструктора робить акцент на сучасність. *Саме з ЛЕГО малеча* невимушено спілкується з однолітками й дорослими, знайомиться з новими словами, «добудовує» в уяві все, що їй недоступне в навколишній діяльності. ЛЕГО сприяє розвитку мовної активності та комунікативних здібностей: дитина налагоджує взаємодію з друзями, просить про допомогу, презентує свою роботу.

Коментоване малювання – одна з ігрових технологій що сприяє утриманню уваги дітей, спонукає до висловлювань, обговорень ґрунтується на візуальному матеріалі, ігровому форматі, метою якого є підтримання емоційного зв'язку з учасниками.

Ігрова технологія, в основі якої є розроблений доктором педагогічних наук Наталією Гавриш метод інтелектуальних карт стане потужним візуальним методом розкриття потенціалу дитини, обміну ідеями та думками.

Мотивує до мовленнєвої діяльності використання осучаснених ігор та ігрових вправ, нових видів роботи. Такими можуть бути Арт-майстерня, «Юні детективи», «Скарбничка», «Розумники», «Шоу талантів», ігри-подорожі підсилюють враження від побачено, ігри-припущення («що було б, якщо ...?»).

Робота у спільному колі, як ігрова технологія допомагає формувати в дітей позитивні ровесницькі взаємини, організовувати спільні конструктивні розмови. Ігри під час ранкового, спільного, вечірнього кола спонукають не лише слухати, а чути, співпереживати, включатися, реагувати, запитувати, підтримувати пропозиції однолітків та відстоювати свою особисту позицію.

Отже, завдяки засобам ігрових технологій, що поєднують в собі розважальні прийоми, методи інтерактивного й активного навчання, мотивацію до пізнання та взаємодії, розвиваються комунікативні здібності дошкільників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти/ під науковим керівництвом Піроженко Т.О. URL: <http://surl.li/jiwf> (дата звертання 20.07.2023)

2. Гавриш Н.С. Різновиди мовленнєвої комунікації з дітьми // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2021. № 1. URL <https://emetodyst.expertus.com.ua/865967> (дата звертання 20.07.2023).
3. Гавриш Н., Безсонова О. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2012. 256 с.
4. Денисенко О.І. Розвиток навичок комунікабельності у дітей дошкільного віку. – Черкаси: ЧОПООП ЧОР, 2012. 32 с
5. Ейдетика в розвитку мовлення дошкільнят. URL: <http://zdo1.blogspot.com/2018/01/blog-post.html> (дата звертання 22.07.2023)

Швидько Ольга Володимирівна
вихователь-методист Роменського дошкільного
навчального закладу (ясла-садок) №7 «Калинка»

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ (MENTIMETER) РЕАЛІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ ОНЛАЙН ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІВ

Спілкуючись з педагогами нашого дошкільного закладу, ми дійшли до спільної думки, що формування цифрової компетентності педагогів зумовлене вимогами часу. Адже розвиток дошкільної освіти тісно пов'язаний із викликами інформаційного суспільства, науки, техніки, розмаїттям цифрових, інформаційно-комунікативних технологій, цифрової компетентності.

Опис цифрової компетентності педагогічного працівника містить вимоги до її структури й рівнів, необхідних для успішного здійснення професійної діяльності педагогічними працівниками в умовах розвитку цифрового суспільства [2, с. 3]. Також відповідно до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти», педагог повинен орієнтуватись в інформаційному просторі, використовувати ІКТ та цифрові освітні ресурси в професійній діяльності [3, с. 8].

На нашу думку, освітяни повинні йти в ногу з часом, ефективно та швидко реагувати на виклики ХХІ століття, вміти створювати відповідне середовище для своїх вихованців, застосовувати новітні цифрові засоби, знати способи і шляхи безпечного поводження в мережі Інтернет, а також вміти захищати особисту інформацію в цифровому просторі.

Які ж цифрові інструменти можна використовувати вихователям закладів дошкільної освіти в процесі організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку? Одним з таких засобів, що забезпечують

активну участь педагогів в інформаційному освітньому просторі, є Mentimeter.

Mentimeter – це онлайн-інструмент, що дозволяє отримати моментальний зворотний зв'язок з аудиторією. Завдяки цьому інструменту заняття або тренінг перетворюється в діалог з аудиторією, його можна використовувати для створення інтерактивних презентацій, проведення опитувань, голосувань та вікторин в режимі реального часу. Mentimeter стане в пригоді під час тренінгів, занять, педрад та публічних виступів.

Що потрібно для використання Mentimeter під час проведення онлайн-тренінгів: акаунт на цій платформі для створення інтерактивних слайдів; встановлену програму Zoom для демонстрації слайдів презентації, створеної у Mentimeter; мобільні пристрої.

Для того, щоб створити своє опитування чи презентацію, необхідно перейти за посиланням-кнопкою «+ Нова презентація». Далі потрібно назвати це опитування чи презентації. Обираючи новий слайд, користувач автоматично повинен обрати завдання, яке цей слайд буде виконувати, його вид: широкий вибір (потрібно обрати відповідь із запропонованих варіантів, додаток проаналізує відповіді аудиторії та подасть їх у стовпцевій діаграмі – яких відповідей було більше), відкритий-закритий (додаток відобразить усі відповіді на поставлене відкрите запитання); хмара слів (додаток подасть аналіз якогось поняття чи ключових слів за важливістю і частотою вживання учасниками аудиторії); ваги (додаток покаже ранжування перелічених властивостей або ознак – від найважливішої до неважливої і навпаки на думку аудиторії).

Для запуску опитування у Mentimeter необхідно перейти за кнопкою «Поділитись», скопіювати посилання та надіслати посилання учасникам заходу. Щоб запустити опитування, необхідно натиснути кнопку «Present» та натиснути «Почати відлік» – це дасть учасникам час для того, щоб додати відповіді. Аналіз результатів автоматично відображатиметься на екрані.

Для того, щоб зібрати асоціації, ключові слова або провести мозковий штурм, краще використовувати «хмарку слів». Кожен учасник на своєму гаджеті (ноутбуці, мобільному телефоні, планшеті) заходить на ресурс та вводить код, який пропонується тренер. Для написання слів-відповідей відкривається форма. Учасники вводять три слова-асоціації у окремі поля та натискають на кнопку «Надіслати». Тренер демонструє вікно «хмарки слів». Під час відповідей хмарка постійно змінює форму, слова, які повторюють

учасники декілька разів збільшуються у розмірах шрифту і виходять на перший план у середині хмарки. За цією ознакою можна визначити слова, які набрали найбільший рейтинг повторюваності серед учасників групи.

Mentimeter – це зручний інструмент для формувального оцінювання та збору думок учасників. Виконання таких завдань створює під час занять абсолютно чудову атмосферу радості і щастя.

Отже, впровадження цифрових технологій в освітній процес сприяє підвищенню якості навчання, істотно прискорює передачу і засвоєння знань, що дає можливість фахівцям дошкільної освіти успішно і швидко адаптуватися в сучасному суспільстві та сформувати у них цифрову компетентність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дяченко С.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників: автореф. дис. канд. пед. наук. 13.00.04; Луганськ, 2009. 20 с.
2. Морзе Н. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника (проект). Відкрите освітнє середовище сучасного університету. 2019. Спецвип. С. 1–53.
3. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» 19 жовтня 2021 року. URL: <http://surl.li/bkzbz> (дата звернення: 11.08.2023)
4. Як почати працювати з Mentimeter? Центр навчальних та інноваційних технологій. URL: <http://surl.li/kegxg> (дата звернення: 10.08.2023)

СЕКЦІЯ 5. ЦИФРОВА ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Бережна Тетяна Григорівна

учитель англійської мови

Пустовійтівського ЗЗСО І-ІІІ ступенів

імені Петра Калнишевського

ЦИФРОВА ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Ми живемо в світі, де інформація є все більш важливим ресурсом.

В реаліях сьогодення швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та медіа системи потребує готовності кожного з нас до безпечного і вмілого користування ними [1, с.1].

Як ми всі вже давно помітили, сучасне покоління досить вільно орієнтується в інформаційному просторі. Діти ледве не з пелюшок вміють оперувати різноманітними гаджетами, а звичайні крейда і дошка на уроці тепер стрімко відходять на задній план. Зацікавити здобувачів освіти стає дедалі важче. З появою COVID-19, в умовах періодичних локдаунів, а тепер і війни, саме цифрові технології дають змогу не зупиняти навчання, а безпечно продовжувати його в дистанційному або змішаному форматі. Тож сьогодні цифрова грамотність для вчителя стає пріоритетом [3].

Отже, що таке цифрова грамотність?

Цифрова грамотність (або цифрова компетентність) – це здатність людини ефективно використовувати цифрові технології та інтернет-ресурси для отримання, оцінювання і обміну інформацією [2].

Медіаграмотність (або медіакомпетентність) – це здатність людини розуміти, аналізувати та критично оцінювати інформацію, яка походить з різних медійних джерел, а також уміння відрізняти факти від думок, розпізнавати фейки та маніпуляції інформацією [2].

Зростаючий вплив технологій та медіа на сучасне суспільство робить цю тему особливо актуальною для кожного з педагогів. Тож хотілось би детальніше розглянути, чому ці компетенції є ключовими для успішного вчителя.

Переваги цифрової та медіа грамотності:

1) Розширення можливостей навчання: цифрова грамотність дозволяє вчителям використовувати різноманітні електронні ресурси

та онлайн-інструменти для підтримки навчального процесу. Віртуальні дошки, класи, навчальні платформи та електронні підручники можуть розширити навчальну програму і зробити навчання більш цікавим для учнів.

2) Покращення комунікації з учнями та батьками: завдяки соціальним мережам, вайбер спільнотам, телеграм каналам та електронній пошті, вчителі можуть легко спілкуватися з дітьми та їх батьками. Це дозволяє оперативно надавати інформацію про успішність, плани, події та здобутки школярів.

3) Оптимізація організаційних процесів: електронний журнал, онлайн-розклад, зберігання документів у хмарних сервісах – це лише деякі приклади, які спрощують роботу вчителя та зменшують адміністративне навантаження.

4) Доступ до актуальної інформації: інтернет надає безліч інформації на різні теми, що може бути використано для підготовки до уроків, підвищення кваліфікації та поповнення знань вчителя.

5) Співпраця та обмін досвідом: інтернет та цифрові технології дозволяють педагогам спілкуватися та обмінюватися досвідом з колегами з усього світу. Онлайн-платформи, форуми та групи у соціальних мережах створюють сприятливі умови для такої комунікації.

6) Адаптація до сучасного суспільства: цифрова грамотність допомагає вчителям адаптувати свою навчальну діяльність до вимог сучасного суспільства та підготувати учнів до успішного функціонування в цифровій епосі.

7) Інтерактивність та залучення учнів: використання інтерактивних технологій, таких як електронні дошки, графічні планшети, онлайн платформи тощо, допомагає залучити здобувачів освіти до активного навчання та розвивати їхні творчі здібності.

8) Індивідуалізація навчання: застосування цифрових інструментів дозволяє вчителям створювати індивідуальні навчальні матеріали та завдання, а також прослідкувати успішність кожного учня, що допомагає підвищити ефективність навчання.

Реалізація цифрової та медіаграмотності на уроках створює збалансовану та актуальну навчальну атмосферу, де діти зможуть розвивати важливі навички для успішного життя у цифровому та медійному суспільстві. Для цього вчителю необхідно використовувати різноманітні підходи та методи. Ось декілька, якими користуюсь я:

1. Критичний аналіз медійних повідомлень: на уроках англійської, коли ми розглядаємо з учнями тему : «Преса та засоби масової інформації» або ж на виховних годинах, присвячених медійній

грамотності, ми разом з дітьми порівнюємо різні джерела інформації та аналізуємо, які з них є надійними та об'єктивними.

2. Створення мультимедійних презентацій: на будь-якому уроці, розглядаючи ту чи іншу тему або граматичне явище, я дозволяю учням створювати свої власні мультимедійні презентації з використанням фото, відео, аудіо та інших елементів, що сприяють її висвітленню.

3. Блогування та публікація контенту: пропоную також школярам вести свій власний блог на певну тему, пов'язану з навчальним матеріалом. Діти можуть ділитися своїми думками, аналізами та рецензіями на книги, фільми, події тощо. Це допомагає розвивати навички публікації і власну точку зору.

4. Віртуальні екскурсії та проєкти: залучаю учнів до участі у віртуальних екскурсіях з використанням спеціальних платформ або інструментів. Це допомагає досліджувати історичні події, природні явища або культурні аспекти та створювати цікаві візуальні матеріали.

5. Публікація власних медійних матеріалів: як учні, так і я (особливо під час дистанційного навчання) створюємо власні відеоуроки, підкасти, відеоролики тощо. Це сприяє розвитку творчості та вмінь комунікувати через медіа.

6. Колаборативні проєкти: в кінці кожної теми залучаю учнів до колаборативних проєктів, де вони із задоволенням працюють у групах над створенням єдиного «продукту» з використанням інтернет-ресурсів та технологій.

7. Безпека в Інтернеті: опрацьовуючи тему цифрових технологій, проводжу уроки з цифрової безпеки, на виховних годинах також розповідаю про безпечну поведінку в просторах Інтернету і небезпеки, шахрайства та спам. Підкреслюю необхідність захищати свої особисті дані.

8. Конструктивне використання соціальних мереж: розмовляю з учнями про те, як використовувати соціальні мережі з позиції цифрової грамотності, як бути ввічливими та адекватними в онлайн-спілкуванні.

Готуючись до уроку, кожен свідомий педагог користується різноманітними ресурсами, які роблять навчальний процес цікавим і захоплюючим. Наступна колекція посилань допомагає мені розвиватися та створювати захопливий навчальний контент для свого класу: «Вчимося разом», «Ресурси вчителя», «Сучасний урок», «УрокиUA» [6].

Для створення візуалізації дидактичних матеріалів я використовую такі програми як: Canva, Microsoft PowerPoint, Google Презентації, Piktochart, Adobe Spark [6].

До речі, дуже поширеним у суспільній сфері стало поняття «гейміфікації» – це концепція, яка набула популярності в останнє десятиліття завдяки розвитку веб-технологій та мобільних додатків. Гейміфікація освіти означає «розробку підходу, який збільшує мотивацію та зацікавленість учнів шляхом включення елементів гри у навчальне середовище». Використання ігор зі своїми учнями на офлайн та онлайн-уроках допомагає підвищити їхню мотивацію та залученість до навчання. Онлайн-ресурси для гейміфікації занять: Classcraft, iLearn, Kahoot, Gimkit, Quiziz, Blooket, Riddle [5].

Отже, з раніше сказаного можна зробити такі висновки: цифрова та медіаграмотність дедалі більше стають необхідними навичками для сучасного вчителя. Володіння цими компетенціями дозволяє педагогам ефективно впроваджувати інноваційні методики, створювати стимулююче та захоплююче навчальне середовище, розвивати критичне мислення учнів. Для успішної педагогічної практики, вчителі повинні бути готовими постійно самовдосконалюватись і адаптуватись до швидкозмінного інформаційного світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Саражинська Н.А., Якуба С.Ю Програма «Цифрова та медіа грамотність» інтегрованого курсу за вибором/факультативу – Державний стандарт базової та середньої освіти 2012-2013 р.р.
2. Медіаграмотність як основна компетенція сучасного педагога// Автор: Тетяна Разводова//База даних: «Портал медіаосвіта і медіа грамотність». URL: <https://medialiteracy.org.ua/mediagramotnist-yak-osnovna-kompetentsiya-suchasnogo-pedagoga/> (дата звернення 08.08.2023)
3. Як вчителям підвищити цифрові компетентності// НУШ// База даних: «Смартосвіта». URL: <https://nus.org.ua/view/yak-uchytelyam-pidvyshhyty-tsyfrovi-kompetentnosti/> (дата звернення : 08.08.2023)
4. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб. тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ.семінару (Київ, 12 березня 2019р.) / за заг. ред., О.В.Овчарук. – Київ.: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ, 2019 – 108 с.
5. Гейміфікація занять: кращі інструменти для вчителів// База даних: «Сучасні освітні технології». URL: https://educationpakhomova.blogspot.com/2023/04/kahoot-ilearn-gimkit-gimkit-quizizz.html?fbclid=IwAR2pIZ7Ss0rnJnk_SXT9w8WkkiSax8SmTDIIKg87Fv6d5RqThcu9XLS5UeQ (дата звернення : 08.08.2023)

6. Ресурси для розробки дидактичних матеріалів// Educonsoltinghub// База даних: «Освітньо-кар'єрний consultant». URL: <https://educonsultinghub.info> (дата звернення : 08.08.2023)

Дегтярьова Н.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри інформатики
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка

Макарова В.В.

аспірант кафедри інформатики, спеціальність
015 Професійна освіта (Цифрові технології),
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка

ДИНАМІКА ЗМІНИ СТАВЛЕННЯ ДО МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН КУРСІВ У СКЛАДНИХ УМОВАХ

Освіта в Україні безперервно трансформується. Змішана форма є реальністю сьогодення для українських здобувачів. Фахівці різних напрямів та різного віку стоять перед запитом суспільства швидко актуалізувати навички уже отримані. Тому все більшою популярністю стали користуватися масові відкриті онлайн курси. Проблему впровадження відкритих онлайн курсів досліджували SJ Blackmon, SN Major [1]. Курси з напрямку ІТ вивчали О. Семеніхіна, А. Юрченко, А. Сбруєва, А. Кузьмінський та інші [2].

Авторами даної роботи було здійснено дослідження щодо обізнаності викладачів та студентів про різні онлайн курси та платформи та результати їх використання. Перше опитування здійснювалося у 2021 році, друге – у грудні 2022 – січні 2023 року. В даній роботі представлено результати двох опитувань, їх порівняння, здійснена спроба проаналізувати причини динаміки змін. До анкетування долучалися учасники освітнього процесу Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, Уманського Анкетування проводилося на базі Sumy State Pedagogical University named after державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, шкіл міст Суми, Умань, Кременець, Київ та селищ. У 2021 році взяло участь 205 респондентів, у грудні 2022 – січні 2023 років – 215 респондентів. З них кількість студентів,

викладачів, інших фахівців розподілялася так, як продемонстровано на діаграмі (рис1.).

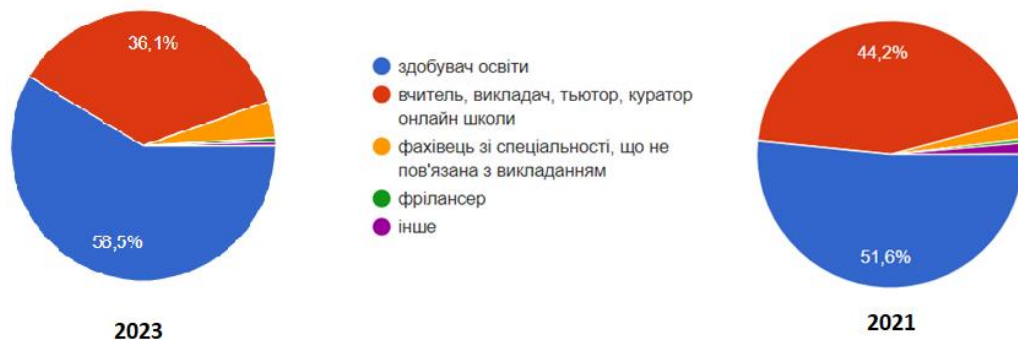

Рис.1. Розподіл категорій респондентів у 2021 та 2023 рр.

На питання «Чи знаєте Ви що таке неформальна освіта?» були запропоновані відповіді: «так, повністю розумію»; «маю приблизне уявлення»; «ні, не знаю що це». Кількість опитуваних, які повністю розуміють поняття неформальної освіти, зросла з 42,9% до 44, 2%. Кількість опитуваних, які мають приблизне уявлення, також зросла 47,9% (дані 2022, січня 2023 р.) у порівнянні з 44,9% (2021 р.). Кількість анкетованих, які не цікавляться неформальною освітою зменшилася з 12,2% до 7,9%.

Питання «З якими платформами Ви ознайомлені?» дало можливість дослідити найпоширеніші масові відкриті онлайн курси для вказаної категорії респондентів. Було з'ясовано, що найпопулярнішими є (представлені в порядку спадання кількості відповідей): Prometheus, Дія. Цифрова освіта, EdEra, Coursera, ВУМ, Laba, Geek Brains та інші. При цьому варіант відповіді «про такі платформи не знаю» обирався у 2021 році 32 респондентами з 205, що становить 15,6%, а в 2023 році 15 з 215 респондентів, що становить 7 %.

Наступне питання стосувалося безпосередньо проходження курсів. У 2021 році – 68,3%, а у 2022 році – 78,6%. Важливим було питання про причини та критерії обрання курсів. Переважаючою кількістю учасників опитування була обрана причина – «власне бажання, самоосвіта» – 54,5%, а у 2021 році таких відповідей було 46,4. Вимогу за місцем роботи чи навчання як причину проходження курсів обрали 31,3% у 2023 році, а у 2021 році це становило 27.3%.

Анкетування було розширеним і зачіпало також питання щодо важливості отримання сертифікату, впливу вартості курсів на вибір, вибір найдоцільнішої форми навчання тощо. Більш детальний огляд представлено у публікації авторів [3].

Підсумовуючи, маємо підстави стверджувати, що неформальна освіта поступово займає свою нішу в освітньому просторі, причиною популярності є прагнення до саморозвитку. Не менш важливим є створення умов у закладах освіти для мотивування та зацікавлення щодо саморозвитку усіх учасників освітнього процесу. Важливим аспектом є доступність джерел та платформ для навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Wherefore Art “Thou MOOC?: Defining Massive Open Online Courses.” .Dec 2017. Online Learning. 21 (4) , pp.195-221.
2. Yurchenko A., Drushlyak M., Sapozhnykov S., Teplytska S., Koroliova L., Semenikhina O. Using online IT-industry courses in the computer sciences specialists’ training. International Journal of Computer Science and Network Security. Vol. 21 No. 11. 2021. pp. 97-104. DOI: 10.22937/IJCSNS.2021.21.11.13
3. N. Dehtiarova, O. Zhmud, V. Makarova, O. Hontar, M. Zakharevych. Non-Formal Education: Dynamics of Changes in the Popularity of Mass Open Online Courses. MIPRO. ICT and Electronics Conventionth, May 22 – 26, 2023. Opatija, Croatia. Pp. 795-799.

Івко Світлана Віталіївна

викладач української мови і літератури
Відокремленого структурного підрозділу
«Роменський коледж КНЕУ ім. В. Гетьмана»

СУЧАСНИЙ ПЕДАГОГ – ЦЕ ЦИФРОВА ОСОБИСТІСТЬ ТА ОДИН ІЗ ТВОРЦІВ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Глобалізація сфер людської діяльності, надшвидкий розвиток людського прогресу та неможливість забезпечити постійний високий професіоналізм людини фактично отриманими знаннями змусили здійснити перехід освіти до компетентнісного навчання. В законі України Про освіту компетентність розглядається як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну чи навчальну діяльність [1]. Сформувати і розвинути такі компетенції у здобувачів освіти може лише педагог, котрий здатний удосконалювати власний рівень професійної компетентності шляхом системної самоосвітньої діяльності, яка значною мірою реалізується за допомогою цифрових

ресурсів. Таким чином, цифрова та медіаграмотність, медіакомпетентність педагога стала і вимогою часу, й однією з парадигм сучасної освіти. Питання та проблеми медіаосвіти та медіаграмотності вивчали, зокрема, С. Шейбе, Ф. Рогоу; питання формування медіакомпетентності у педагогів розкриті в працях Л. Найдьонової та О. Баришпольця; проблеми впровадження медіаосвіти в освітній процес опрацювали Г. Онкович, В. Іванов та інші українські та зарубіжні вчені та педагоги. Президією Національної академії педагогічних наук була схвалена нова редакція Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, де висвітлені пріоритетні напрями її розвитку, етапи та умови реалізації вихідних положень [2]. Щорічна Міжнародна науково-методична конференція «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи» систематизовує напрацювання та досвід з цієї проблеми.

Вимогою часу стала цифровізація освіти, тобто такі комплексні цифрові рішення, що направлені на створення безпечного електронного освітнього середовища, забезпечення цифрової інфраструктури закладів освіти для цифрової трансформації процесів та послуг у сфері освіти [3].

Створити цифрове освітнє середовище означає сформувати систему освітніх ресурсів для безпечного інформаційного обміну між учасниками освітнього процесу на основі інтернет-технологій. Одним із його творців є педагог як цифрова особистість, для якої характерні цифрова діяльність і комунікації (взаємодія з певним оточенням, навчання, участь або організація проєктів тощо), сформовані цифрові звички і навички (вміння використовувати комп'ютери та інші електронні пристрої, програми та інтернет-технології для зручного та ефективного виконання різних завдань). Наявність у педагога цифрових умінь, звичок і навичок формує цифрову компетентність, тобто здатність ефективно, критично та відповідально використовувати цифрові технології та інструменти для розв'язання проблем спілкування та співпраці в різноманітних контекстах. У сучасних умовах дистанційного та змішаного форматів навчання це стає основою роботи педагогів. Вони все більше використовують наявні цифрові освітні ресурси або створюють власний цифровий освітній контент, адже серед переваг цифрових освітніх ресурсів – доступність, інтерактивність, масштабованість, зменшення витрат, персоналізація навчання.

Дедалі ширшого використання набувають такі види цифрових освітніх ресурсів: навчальні видання (електронні підручники та посібники, курси лекцій, електронні версії аналогових лекцій),

довідкові видання (енциклопедії, словники та довідники), практичні матеріали (лабораторні роботи, інструкції, інтерактивні робочі зошити), симуляції (наближені до реальності імітації фізичних процесів та явищ), аудіо та відео, інструменти для оцінювання та опитування (тести, вікторини), демонстраційні дидактичні матеріали (ілюстрації, презентації, інфографіка) тощо. Безперечними перевагами використання цифрових технологій у навчанні є розвиток цифрової компетентності, додаткова інформація, підвищення інтерактивності.

Яким чином педагог може застосовувати цифрові освітні ресурси для підтримки активності, пізнавальної та дослідницької діяльності здобувачів освіти? 1) створювати умови, за яких здобувачі освіти зможуть використовувати свої технологічні знання для створення нових об'єктів; 2) пропонувати застосовувати технології в неочікуваних контекстах; 3) організовувати роботу в групах; 4) застосовувати проблемне навчання, щоб учні використовували свої технологічні знання для розв'язання проблем, які вимагають творчого мислення [3].

Ефективні стратегії навчання (пригадування, заглиблення, переплетення, розподіл у часі, подвійне кодування (ілюстрації, схеми, таблиці, інфографіка, часова шкала), пошук власних конкретних прикладів) можливо реалізувати лише в поєднанні традиційних методів та цифрових засобів.

Висновок. Педагог як цифрова особистість та один із творців цифрового освітнього середовища має необхідні цифрові освітні ресурси для розвитку культури запитань, планування активного навчання, організації роботи в групах, для створення можливості співпраці з наданням зворотного зв'язку, організації само- та взаємо-оцінювання, застосування нестандартних технологій проведення уроків, щоб спонукати молодь розмірковувати над власними процесами мислення, спонукати оцінювати ефективність своїх стратегій розв'язання проблем. Таким чином педагог і творить універсальний дизайн навчання – унікальну методологію, принципи якої дозволяють усвідомлено проєктувати освітню діяльність з максимальним залученням здобувачів освіти [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України Про освіту: Розділ I Загальні положення. Стаття 1. Основні терміни та їх визначення. URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / Схвалено постановою Президії Національної академії педаго-

гічних наук України 27 квітня 2016 року [Електронний ресурс]. – URL: http://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/

3. Онлайн-курс з розвитку цифрових навичок «Учителі в курсі». Портал онлайн-освіти EdEra. URL: <https://ms.detector.media/internet/post/32239/2023-06-21-dlya-vchyteliv-zaprovadyly-onlayn-kurs-z-rozvytku-tsyfrovyykh-navychok/>
4. Доступність та універсальний дизайн: навчально-методичний посібник. Азін В. О., Грибальський Я. В., Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. К. 2013. 128 с.

Каленська Оксана Анатоліївна

заступник директора з навчально-виховної роботи

Миколаївського закладу загальної

середньої освіти I-III ступенів

Роменської міської ради Сумської області

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕДІАГРАМОТНОСТІ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У сучасному інформаційному суспільстві, де медіа впливають на всі сфери нашого життя, медіаграмотність стає надзвичайно важливою навичкою. Медіаграмотність – «сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа, розуміти й аналізувати процеси функціонування медіа в суспільстві, та їхній вплив» [1]. Також це здатність критично оцінювати, аналізувати та сприймати інформацію, яка нам постійно надходить через різні медіаформи.

Вміння критично оцінювати новини, розрізняти правдиву інформацію від фейкової, розуміти вплив реклами та маніпуляційних технік, ефективно використовувати соціальні мережі – це всього кілька аспектів, які включає медіаграмотність. Тому бути медіаграмотним – це необхідність та виклик сучасності. Згідно з реформою Нової Української Школи, інформаційна і медіаграмотність є однією із ключових компетенцій учня [2]. Медіаграмотність охоплює навички критичного аналізу, розуміння та ефективного використання медійних повідомлень і ресурсів. Однак, ці навички необхідно розвивати і в контексті навчання зарубіжної літератури, де текстовий аналіз поєднується з використанням медійних матеріалів.

Тому уроки зарубіжної літератури слугують гарною платформою для розвитку в учнів навичок медіаграмотності.

У галузі вивчення питань – медіаграмотності та медіакommunікацій в освіті працює багато дослідників та вчених, зокрема О. Ясько, О. Гнатюк, О. Маланчук, В. Іванов, О. Волошенюк, А. Танасійчук, В. Левківський. Експерти вважають, що медіаграмотність – це комплексна навичка, яка передбачає здатність ефективно користуватися медіа, критично оцінювати отриману інформацію та розрізняти різні медіаформати. Вона включає розуміння різних медійних засобів, їх функцій та впливу на суспільство.

Для розвитку в учнів медіаграмотності на уроках зарубіжної літератури використовують різні прийоми та методики. Ось декілька з них.

Приєм «алюзії» – допомагає натякнути та звернути увагу на справжню суть питання. Наприклад, при вивченні твору Джорджа Оруелла «1984» я пропоную учням переглянути відео без звуку з однойменного фільму <https://youtu.be/lMkuRXFuJs8>, де показано людей під впливом тоталітарної системи (однаковий одяг, номери замість імен, плакати з пропагандою). Учні висловлюють свої думки про тотальний контроль зображеного суспільства та стадний інстинкт, а також про цінності такого устрою. Також можна подискутувати на тему «Як людство прийшло до такого життя з постійним контролем та якими засобами влада пригнічувала індивідуальність кожної людини».

Приєм «думки на обличчі» допомагає простежити за мімікою, виразом обличчям героїв для розуміння їхнього емоційного стану, дозволяє розвинути емоційний інтелект та критично оцінювати інформацію. При вивченні твору Джорджа Оруелла «1984» учні переглядають відео з фільму <https://youtu.be/lMkuRXFuJs8> та дають відповіді на запитання (Хто з героїв на ньому зображений? Які думки майнули на обличчі Вінстона Сміта та О'Браєна?).

«Мистецький паралелізм». Знову ж таки при вивченні цього твору учні мають виконати випереджувальне завдання, а саме знайти твори, які також показують майбутнє життя людства. Наприклад, Олдос Гакслі у своєму романі-антиутопії «Прекрасний новий світ» 1932 року показує суспільство, у якому відкидають будь-які прояви індивідуальності. У світі, який створив Гакслі, панує мир та злагода, але люди позбавлені можливості думати. Роман Ярослава Мельника «Маша, або Постфашизм». Автор показує життя у четвертому тисячолітті. До влади прийшли прихильники фашизму, а людство розділилось на дві групи: власне людей та на стор – істот із людським тілом, але свідомістю тварин. Книга змушує замислитись, що ми робимо із

своїм життям та яке суспільство формуємо кожним вчинком і ставленням до інших.

Завдяки цьому прийому учні розвинути пізнавальну активність та навички самостійної роботи з ІКТ. Також учням як домашнє завдання можна запропонувати переглянути фільми, зняті за романом Джорджа Оруелла «1984» (британський фільм-антиутопія, драма режисера Майкла Редфорда та режисера Майкла Андерсена: <https://www.youtube.com/watch?v=84TON0F-iiE&t=1777s>, <https://www.youtube.com/watch?v=CGdDubju1w4&t=4640s> та порівняти: в чийому виконанні Вінстон та Джулія найбільше відповідає вашому уявленню про них. Мистецький паралелізм демонструє взаємодію літератури з іншими видами мистецтва, вчить порівнювати літературні тексти з їхнім утіленням у кіно.

«Хмаринка слів». Часто використовую під час рефлексії, допомагає встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Наприклад, учні мають виписати із хмаринки слів поняття та сказати як вони пов'язана із твором «1984».

Рисунок 1. (Духовні цінності, які втратило суспільство у романі).

«Критичний аналіз реклами». Учні обирають рекламний ролик або афішу, пов'язану з твором «1984» і проводять аналіз її впливу на сприйняття твору <https://kontramarka.ua/uk/tysaca-devatsot-vosemdesat-setvertyj-54983.html>. Вони можуть розглядати мету реклами, цільову аудиторію, використані елементи стилю та їх відповідність оригінальному твору. Це допоможе їм критично оцінити роль медіа у формуванні сприйняття літературних творів.

Отже, впровадження медіаграмотності на уроках зарубіжної літератури створює можливості для учнів активно взаємодіяти з літературою, аналізувати її засоби виразності, ідентифікувати медійні

впливи та інтерпретувати твори з урахуванням медійного контексту. Це розширює їхнє розуміння літератури та сприяє розвитку критичного мислення, креативності та самовираження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванов В. Ф., Волошенюк О. В.; за наук. ред. В. В. Різуна, Медіаосвіта і медіаграмотність підручник. Київ, Центр вільної преси, 2012.
2. МОН Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] Режим доступу URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>
3. Танасійчук А.В. Ефективні прийоми використання медіаконтенту на уроках зарубіжної літератури (методична розробка) Режим доступу URL: <https://naurok.com.ua/efektivni-priyomi-vikoristannya-mediakontentu-na-urokah-zarubizhno-literaturi-metodichna-rozrobka-120892.html>

Карпенко Алла Борисівна

учитель початкових класів

Роменського ліцею № 4 імені Тетяни Маркус

ЦИФРОВА ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: НЕОБХІДНІ НАВИЧКИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

У світі, що швидко розвивається, цифрова та медіаграмотність стають важливими навичками для педагогів. Зміна технологічного середовища вимагає адаптації до нових вимог, удосконалення свого підходу до навчання. Це стає однією зі сходинок до впровадження інноваційних методик та створення стимулюючого навчального середовища.

Цифрова грамотність – здатність ефективно користуватися сучасними технологіями та інформаційними ресурсами [8]. Для цього необхідно володіти навичками роботи з комп'ютерами, програмним забезпеченням, Інтернетом, електронною поштою та іншими цифровими інструментами. Уміти орієнтуватися в навчальних платформах, використовувати електронні ресурси для підготовки уроків та забезпечення ефективного спілкування з учнями.

Основні складові цифрової грамотності педагога включають:

1. Освоєння комп'ютерних навичок. Розуміння базових операцій, таких як робота з операційною системою, використання текстових процесорів, електронних таблиць та презентаційних програм.

2. Володіння програмним забезпеченням та онлайн-інструментами. Наприклад: при підготовці до уроку можна використовувати такі онлайн сервіси:

- ✓ Електронний помічник учителя (інтерактивні завдання та вправи для дистанційного навчання у класі та вдома) [1];

- ✓ Matific – платформа для вивчення математики від освітніх експертів [7];

- ✓ Wordwall – навчальний ресурс [5];

- ✓ Novatika – онлайн тренажер [6];

- ✓ Learningapps – інтерактивні вправи [2];

- ✓ Google classroom, Googl meet;

- ✓ Програму Canva та інше.

3. Інформаційний пошук та критичне мислення. Передбачає вміння швидко та ефективно знаходити необхідну інформацію в мережі Інтернет, оцінювати її достовірність та використовувати відповідні джерела для своїх уроків та досліджень.

4. Соціальні медіа та комунікація. Розуміння ролі соціальних мереж та інших онлайн-комунікаційних засобів у сучасному світі.

5. Цифровий творчий потенціал. Уміння створювати цифровий контент, такий як відеоуроки, презентації, цифрові історії, мультимедійні проекти тощо.

Медіаграмотність – сукупність знань, навичок та умінь, що дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати різноманітні повідомлення для різних типів медіа. Окрім того, медіаграмотність передбачає вміння розуміти й аналізувати, як медіа функціонують у суспільстві та який вплив вони мають [3, с. 25].

До основних аспектів медіаграмотності педагога належать [4, с. 107]:

1. Розуміння ролі медіа в освіті. Бути свідомими про різні типи медіа (текст, зображення, аудіо, відео) та їх можливості в контексті навчання.

2. Критичне мислення. Уміти аналізувати медійні повідомлення, розпізнавати фейки, маніпуляції та стереотипи.

3. Використання медіа в навчанні. Дієво практикувати медійні ресурси для створення зацікавленості та активності учнів у навчальному процесі. Це можуть бути відеоуроки, мультимедійні презентації, веб-ресурси та інші медійні інструменти.

4. Розвиток медійних навичок учнів. Навчити користуватися медіа для пошуку інформації, створення контенту та комунікації.

5. Створення сприятливого середовища для розвитку медіаграмотності учнів. Це може включати проведення дискусій, організацію

проектів, де учні самі створюють медійний контент, а також навчання етики та безпеки в інтернеті.

Цифрові навички та медіаграмотність – основа роботи вчителів, особливо в сучасних умовах дистанційних і змішаних форматів. Це не лише про вимогу часу, а й про зручні інструменти, які допомагають бути ще продуктивнішими на уроці та приділяти більше часу учням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронний помічник учителя. URL: <https://elpom.com.ua/>
2. Інтерактивні вправи – Learningapps. URL: <https://learningapps.org/5449727>
3. Медіаграмотність: Підручник для вчителів / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу/ Перекл. з англ. С.Дьома; за загал. ред. В.Ф. Іванова, О.В. Волошенюк. – К.: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. 319 с.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. К.: Центр вільної преси, 2013. 352 с.
5. Навчальний ресурс – Wordwall. URL: <https://wordwall.net/uk/community/2-%d0%ba%d0%bb%d0%b0%d1%81/%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0>
6. Онлайн тренажер – Novatika. URL: <https://novatika.org/uk/vchymosya-rahuvaty/>
7. Платформа для вивчення математики від освітніх експертів – Matific. URL: <https://www.matific.com/ua/uk/home/>
8. Як учителям підвищити цифрові компетентності. URL: <https://nus.org.ua/view/yak-uchytelyam-pidvyshhyty-tsyfrovi-kompetentnosti/>

Кот Вікторія Володимирівна

учитель англійської мови

Роменського ліцею №1 ім. П.І. Калнишевського

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ WORDWALL.NET У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Освітні системи постійно розвиваються, адаптуються до нових вимог суспільства та технологічних змін. Технологічний прогрес надає безліч можливостей для вдосконалення освітнього процесу. Сьогодні активно використовуються електронні дошки, планшети,

комп'ютерні програми та спеціальні навчальні платформи для підвищення ефективності уроків. Однією з популярних онлайн-платформ для навчання англійської мови є Wordwall.net.

Wordwall.net – це інтерактивна платформа для навчання, яка дозволяє вчителям створювати різноманітні інтерактивні вправи та ресурси. На платформі доступні різні типи завдань, такі як Флешкартки, Кросворди, Пазли, Сортвання за групами, Анаграми, Діаграми з мітками та багато іншого [1].

Дана платформа – це хмарний сервіс для організації та підтримки освітніх процесів із безкоштовним відкритим освітнім ресурсом, що містить як представлені в режимі загального доступу готові навчальні матеріали, так і конструктор для самостійної розробки нових інтерактивних навчально-методичних матеріалів. Середовище Wordwall можна використовувати не лише для створення дидактичних вправ, завдань та ігор, що з легкістю відтворюються на комп'ютері, планшеті, телефоні чи інтерактивній дошці, а й матеріалів для роздруку. Сервіс Wordwall є сучасним інструментом для зацікавленості учнів і урізноманітнення власного уроку. Інтерактивні дидактичні ігри доцільно застосовувати для актуалізації опорних знань, узагальнення та систематизації знань, підведення підсумків уроку та рефлексії, контролю знань. Вчителі можуть створювати завдання та вправи, адаптовані до індивідуальних потреб та рівня знань кожного учня. Це дозволяє підходити до кожного учня індивідуально, розвивати його мовні навички на оптимальному для нього рівні [2, с. 7].

Інноваційні ігрові формати, що пропонує wordwall.net, зробляють навчання англійської мови захопливим та цікавим. Учні можуть розвивати свою лексику, граматику, аудіювання та письмо через різні інтерактивні вправи.

Онлайн-платформа wordwall.net також допомагає покращити самодисципліну та самоорганізацію учнів. Учні можуть працювати з матеріалами на своєму темпі та відстежувати свій прогрес. Зворотний зв'язок та оцінювання успішності дозволяють вчителям вчасно виявляти проблемні моменти та коригувати навчальний процес. Більш того, платформа дозволяє учням самостійно створювати власні інтерактивні вправи та завдання. Це сприяє розвитку їхньої творчості і залучає до активної участі у процесі навчання. Крім того, учні можуть працювати в групах, співпрацюючи між собою над проектами, що дозволяє розвивати комунікативні навички і покращує співпрацю в колективі.

Wordwall.net – це потужний інструмент для вчителів та здобувачів освіти у процесі вивчення англійської мови. Його

інтерактивність, різноманітність матеріалів, можливості оцінювання та співпраці допомагають зробити навчання більш захоплюючим та ефективним. Використання Wordwall.net сприяє покращенню знань студентів, розвитку навичок та досягненню успіху у вивченні англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Онлайн-платформа wordwall.net URL.: <https://wordwall.net/uk>
2. Матвієнко Н.Л. Методичний посібник «Використання інтерактивного сервісу WordWall на уроках фізики», 2023. URL.: https://ed.poippo.pl.ua/bitstream/022518134/1220/1/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%B0_%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B2%D1%96%D1%94%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf

Лобода Ольга Павлівна

вчитель основ медіаграмотності Хмельівського ліцею – закладу загальної середньої освіти I-III ступенів

МЕДІАГРАМОТНИЙ УЧИТЕЛЬ – МЕДІАГРАМОТНА ШКОЛА

XXI століття стрімко наповнює світ інформацією, яка не завжди є достовірною і об'єктивною. Від уміння критично мислити залежить, чи відрізнитимемо кукіль від пшениці: спотворене від істинного, фейкове від справжнього. Надважлива потреба сьогодні – бути медіаграмотним. Учителям Хмельівського ліцею поталанило впродовж 2017 – 2023 рр. бути учасниками Всеукраїнського експерименту «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику». Розпочинали зі створення власної моделі медіаосвіти та тренінгів для педагогічного колективу. Головними завданнями визначили формування цілісної системи шкільної медіаосвіти та розвиток медіаторчості учнівської молоді. Учителі опрацювали корисні ресурси з медіаосвіти і активно долучились до заходів Академії української преси.

Щоб забезпечити охоплення медіаосвітою всіх здобувачів знань, інтегрували її елементи у навчальні предмети. До діяльності залучені всі підрозділи ліцею, в тому числі дошкільний. Вихователі в ігровій формі закладають підґрунтя для медійної гігієни. Значна увага приділяється сторітелінгу – складанню дітьми невеликих оповідок – що сприяє збагаченню лексики і наповненню кліпового мислення новим змістом [2].

За роки експерименту для педагогічного колективу аксіомою стали критерії перевірки тексту: Чи знаєте автора? Наскільки йому довіряєте? Що про це говорять інші джерела? Учителі аналізують медіаповідомлення і навчають учнів це робити.

На уроках у 1-4 класах учителі дають дітям початкові поняття про інформацію, навчають відшукувати відомості в різних джерелах: підручнику, дитячих журналах. Учні набувають вміння створювати власні медіатексти, здійснюють записи на смартфони, отримують первинні навички роботи з он-лайн сервісами. Традиційними у практиці стали тематичні заняття «медіавіконце», на яких джерелом інформації виступає не тільки книжка, а й Інтернет, радіо, телебачення. Знайомлячись з фрагментом мультфільму, діти отримують інформацію і вчаться дозувати час перед екраном.

Учителі інформатики сприяють обізнаності учнів про небезпеки, які існують в соціальних мережах. Діти опрацьовують шляхи подолання ризиків. Мозковий штурм «Про користь Інтернету», гра-подорож безпечною Мережею, словникова робота – складові уроків. Вчителі поширюють знання про позитивні й негативні сторони існування в кіберпросторі, розвивають вміння протистояти кібер-агресії та підтримувати інших у складній ситуації. Діти самостійно напрацьовують поради ровесникам: «Як не стати жертвою кібербулінгу» і батькам: «Як вберегти свою дитину від кібербулінгу». Створюючи візуалізації, тести, хмари слів, учителі навчають вихованців виявляти фейки і дбати про власну кібербезпеку [1].

Учні роблять висновок, що повноцінне життя без Інтернету сьогодні неможливе, але від кожного залежить позитивне його наповнення.

На уроках математики, фізики, хімії вчителі акцентують увагу на формуванні умінь порівнювати й систематизувати інформацію, використовувати різні джерела та навчаються оминати небезпеки, які несуть інформаційні технології. Діти з учителями перевіряють інформацію на істинність. Разом пересвідчуються, що, шукаючи інформацію в медіапросторі, можна наразитися на фейки. Гучні слова, які ще й підтверджуються фразами типу «вчені говорять» чи «дослідникам стало відомо», легко сприймаються на віру.

Навчитись і навчити критично сприймати інформацію, створювати і поширювати її – непросте завдання. Потрібен шлях, орієнтир, більше – місія, яка єднати команду одностайців. Ми обрали Вікіпедію, бо вона потрібна нам, а ми – їй. Усвідомлення важливості наповнення інформаційного простору українським вагомим словом – те, що є головним стимулом діяльності. На уроках зарубіжної літератури учні

опрацьовують біографію за підручником, порівнюють інформацію в підручнику і Вікіпедії, конспектують основні тези вікістатті, записують факти з підручника, які суттєво збагачують статті енциклопедії. У сестринському проєкті «Вікіцитати» аналізують цитатний матеріал і проводять своєрідну дискусію з особистістю: (погоджуюсь – ні), читають афоризми письменника і за ними складають психологічний портрет автора, додають улюблені цитати у «Вікіцитати» і відбирають для себе важливі афоризми, які будуть підтримкою в житті. На уроках точних і гуманітарних наук активно використовуються матеріали Вікісховища (зображення, музика, аудіофайли та відеокліпи) [3].

Учні відшуковують «білі плями» у вікіпедійних статтях, готують переклади, зіставляють інформацію в україномовній і англійській енциклопедіях. За портретами ідентифікують можливих авторів творів та з допомогою Вікіпедії пізнають їх.

Щороку у січні старшокласники і вчителі беруть участь у Вікімарафоні, під час якого наповнюють вільну енциклопедію інформацією. Учителями ліцею створені сотні статей на теми шкільної програми для Вікіпедії.

З метою формування теоретичної бази знань учнів та практичних навичок взаємодії з інформацією восьмикласники вивчають курс «Основи медіаграмотності» за навчальною програмою Волошенюк О.В., Мокрогуз О.П., Коваленко П.О. На уроках учні аналізують різні види маніпуляцій, навчаються визначати фейки. Вони переглядають дудли і залюбки створюють власні. Діти вчаться доповідати, опонувати, рецензувати і набуті вміння демонструють під час дебатів.

В умовах війни відбулися серйозні зміни в освітньому середовищі, і медіаосвіта сьогодні без перебільшення є школою життя, а медіаграмотний учитель створює підґрунтя для медіаграмотної школи і медіастійкого суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Інтеграція медіаосвіти в освітній процес: збірник матеріалів дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня»; за заг. редакцією О. О. Подліняєвої. – Суми: НВВ КЗ СОШПО, 2020.
2. Ольга Лобода. Екологічний проєкт «Малюта-екологи» URL: <https://naurok.com.ua/ekologichniy-proekt-malyata-ekologi-345018.html>
3. «Використання Вікіпедії та сестринських вікіпроєктів в освітньому просторі»: Навчально-методичний посібник / упорядник Н.О. Ластовець. – Київ-Харків. Видавець: О.А.Мірошніченко, 2021.

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ ВААМВООЗЛЕ ДЛЯ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВІКТОРИН З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИЧНІ ПЕРЕВАГИ

Для успішного навчання важливо, щоб учень був позитивно налаштований на сприйняття матеріалу, на активну участь у пізнавальній діяльності. Щоб сформувати позитивне ставлення до навчання, зручно використовувати онлайн-засоби, які мають ігровий характер, доступні в будь-який час, яскраві, враховують специфіку сприйняття інформації учнями різного віку [1, с. 150].

Впровадження у навчальний процес елементів гейміфікації здатне впливати на пізнавальний інтерес учнів, активізуючи та підвищуючи його. Вона непомітно спонукає учасників на досягнення поставлених цілей, адже наявність конкуренції, яка є однією із складових у ігрових формах, виступає дієвим стимулом до пізнавальної активності. Використання елементів гейміфікації також є доцільним і ефективним і на уроках і у позаурочній навчальній діяльності, як при очному, так і в онлайн-форматі [2, с. 152].

Інноваційність онлайн-вікторин полягає у створенні більш інтерактивного, персоналізованого та мотивуючого середовища для навчання, що допомагає здобувачам освіти краще засвоювати матеріал та досягати успіху у навчанні. Деякі платформи дозволяють створювати вікторини, адаптовані до індивідуальних потреб та рівня знань кожного учня, що допомагає підвищити ефективність навчання та забезпечити більший успіх учнів. Ці сервіси формують можливість для учнів взаємодіяти з матеріалами та один з одним у більш ігровий спосіб, порівняно з традиційними формами тестування.

Vaamboozle – це платформа для створення ігрових вікторин, яка дозволяє вчителям створювати інтерактивні завдання для уроків [3].

Інтерфейс Vaamboozle дуже простий у використанні. Тут можна створювати свої вікторини або використовувати готові набори завдань, які були створені іншими користувачами, що значно економить час вчителя. Наприклад, у вікторині з англійської мови можуть бути питання з різних категорій, таких як словниковий запас, граматика, аудіювання, читання та інше. Відповіді можуть бути представлені у формі тексту, зображення або навіть аудіо- або відеозаписів.

Особливо корисною функцією Vaamboozle є можливість створення командних ігор, де учні поділяються на групи і працюють разом, щоб відповідати на запитання. Це дозволяє підтримувати співпрацю та спілкування між учнями, розвивати командний дух і сприяє побудові колективного знання.

Vaamboozle допомагає вивчити новий матеріал і повторити вже вивчений, зберігаючи інтерес учнів протягом уроку.

Використання онлайн вікторин на уроках англійської мови має кілька переваг, що сприяють покращенню навчального процесу та залученню учнів. Один із плюсів полягає у збільшенні зацікавленості та мотивації учнів завдяки ігровому формату вікторин. Це стимулює їхній інтерес і бажання брати участь у навчанні. Вікторини допомагають активно залучати всіх учнів до відповідей та розв'язання завдань, що сприяє активній участі всього класу.

Також, через інтерактивний характер вікторин, підвищується рівень засвоєння матеріалу, адже учні отримують зворотний зв'язок про свої успіхи та помилки. Це сприяє підвищенню результативності учнів на уроках англійської мови. Крім того, вікторини можуть містити завдання, що стимулюють здатність критичного мислення, що допомагає розвивати цю важливу навичку учнів.

Онлайн вікторини також підтримують змішане навчання, тому що їх можна використовувати як на уроках у класі, так і в позаурочний час для самостійного навчання. До того ж, вони дозволяють вчителям відстежувати прогрес учнів, аналізувати результати та підлаштовувати навчання під потреби класу. Різноманітність завдань вікторин дозволяє легко адаптувати навчання під потреби та інтереси учнів, що сприяє ефективному навчанню на уроках англійської мови.

Тому, застосування платформи Vaamboozle на уроках англійської мови дозволяє створити інтерактивне та захоплююче навчальне середовище, що збільшує зацікавленість учнів, поліпшує їхню взаємодію з матеріалами та підвищує рівень засвоєння знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Використання онлайн-засобів для формування позитивного ставлення учня до навчання: тези конференції. Конференція «Наумовські читання», 23-24 листопада 2021 р. / укл. Н.О. Пономарьова, В.М. Андрієвська, О.В. Водолаженко; ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 335 с.
2. Харченко Ю. Онлайн-вікторини з хімії як елемент гейміфікації, спрямований на активізацію пізнавального інтересу учнів. Актуальні

питання природничо-математичної освіти: збірник наукових праць / ред. рада: М. І. Бурда, М. Гарнер, О. І. Мельников; СумДПУ імені А.С.Макаренка. Суми, 2022. Вип. 2 (20). С. 144–154.

3. Онлайн-платформа Baamboozle: вебсайт. URL: <https://www.baamboozle.com> (дата звернення: 01.08.2023)

Шкурська Наталія Миронівна
консультант КУ «Центр професійного розвитку
педагогічних працівників» м. Ромни

ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ CHATGPT В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Штучний інтелект (ШІ) – це галузь інформатики, яка займається розробкою інтелектуальних машин, здатних виконувати завдання, що зазвичай потребують людського інтелекту. Системи штучного інтелекту створені для навчання на досвіді, розпізнавання закономірностей і прийняття рішень на основі вхідних даних [1].

Із розвитком штучного інтелекту (ШІ) людство вступає в нову еру технологічного прогресу, яка може вплинути на всі аспекти нашого життя. Пророкується, що ШІ матиме глибокий вплив на різні сфери, такі як економіка, медицина, наука, освіта та багато інших.

tGPT OpenAI – чат-бот зі штучним інтелектом, який комунікує з користувачем, відповідаючи на запитання в діалоговому режимі. Бот отримав широку популярність у сучасному освітньому середовищі завдяки інструментам для покращення навчання і підвищення зацікавленості учнів [2]. ChatGPT може стати чудовим помічником учителя, надаючи нові можливості для інтерактивного та ефективного вивчення предмета. Розгляньмо деякі приклади використання ChatGPT на уроках мови і літератури:

ідтримка при вивченні літературних творів: ChatGPT може надати короткі резюме та аналізи літературних творів, що допомагають учням краще розуміти сюжет, персонажів та теми.

ивчення граматики та правопису: ChatGPT може стати відмінним інструментом для вдосконалення граматичних навичок. Учителі створюють завдання, де учні мають взаємодіяти з чатом, виправляючи граматичні помилки в текстах.

ворче письмо та поетичні вправи: ChatGPT може надати ідеї для написання оповідань, віршів, будь-яких творчих завдань. Учні розпочинають діалог із чат-ботом, попросивши надати початковий фрагмент тексту або його закінчення, а потім дописують власний текст.

обговорення літературних тем і аналіз: чат-бот може запропонувати запитання для обговорення літературних аспектів та тем. Учні відповідають на ці запитання, а чатбот надає додатковий контекст або аналізує їхні відповіді.

підтримка індивідуального навчання: ChatGPT може надавати індивідуальну підтримку учням, пояснюючи важкі концепції; добирає додаткові приклади або вправи для тих учнів, які мають особливі потреби в навчанні.

експерименти з літературним стилем: учні можуть використовувати ChatGPT для експериментів зі стилем письма, пропонуючи чат-боту «перевтілитися» в певного автора та відповідати на питання в його стилі.

вивчення іноземних мов: учні взаємодіють з ChatGPT, використовуючи іноземну мову для спілкування та вивчення нових слів і виразів.

Застосування ChatGPT на уроках словесності відкриває безмежні можливості для покращення навчання і розвитку мовних та літературних навичок учнів. Це інтерактивний інструмент, який стимулює інтерес до предмета та робить освітній процес більш ефективним.

ChatGPT, як і будь-яка технологія, може мати певні потенційні небезпеки, які варто усвідомити та врахувати:

1. Поширення дезінформації і фейків: ChatGPT може бути використаний для створення вигаданих або маніпулятивних інформаційних повідомлень.

2. Проблеми з безпекою та конфіденційністю: використання ChatGPT для обговорень, що містять особисту інформацію, може становити загрозу конфіденційності даних.

3. Залежність від технології: не варто зловживати використанням ChatGPT в навчанні, це може призвести до залежності від технології та втрати навичок вирішення проблем і критичного мислення.

4. Вплив на соціальні навички: через надмірне використання чат-ботів люди можуть менше спілкуватися між собою, що впливатиме на їх соціальні навички та здатність до емпатії.

5. Застосування в атаках та шахрайствах: зловмисники можуть використовувати технологію ChatGPT для проведення інформаційних атак або шахрайства, намагаючись обманути людей.

6. Потенційні помилки та неточності: навіть при великих досягненнях у розвитку ШІ, ChatGPT може допускати помилки та надавати неточну інформацію, що може призвести до неправильних рішень.

Для зменшення цих ризиків важливо використовувати технологію відповідально, навчати користувачів критичному мисленню та етичному використанню, а також розробляти правила й обмеження для використання чат-бота.

ChatGPT відкриває нові можливості для інноваційного та ефективного вивчення предметів. Він стає партнером в навчанні, який допомагає учням формувати та розвивати компетентності. Однак використовуючи цю технологію, важливо зберігати баланс між традиційними методами та інноваціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Штучний інтелект. URL: <http://surl.li/awzv> (дата звернення: 06.08.2023)
2. Що таке Chat GPT? Для чого використовується? URL: https://gerabot.com/article/what_is_chat_gpt__what_is_it_used_for (дата звернення: 01.08.2023)

Шульга Юлія Геннадіївна

методист Роменської міської

Малої академії наук учнівської молоді

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГУРТКОВИХ ЗАНЯТЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ РОБОЧИХ АРКУШІВ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В ГАЛУЗІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Зростаюча роль інноваційних технологій навчання у сфері освіти та потреба активного залучення гуртківців до освітнього процесу спонукають до активного пошуку нових підходів в організації гурткових занять. В цьому контексті інтерактивні робочі аркуші (ІРА) можуть стати ефективним засобом навчання, але питання їх впровадження в освітній процес та визначення їх впливу на якість навчання залишається відкритим.

Мета статті – розкрити зміст поняття «інтерактивний робочий аркуш» та визначити особливості застосування ІРА як сучасного педагогічного інструменту на гурткових заняттях.

Результати дослідження. За своїм змістом «інтерактивний робочий аркуш» (ІРА) являє собою веб-сторінку, на якій зосереджено навчальний матеріал та різного типу завдання [1, с. 30].

Для освітнього процесу практичне використання ІРА має ряд переваг: ними можна ділитися на різних ресурсах; вони мають

багаторазове використання та дозволяють вносити потрібні правки та корективи; їх можна застосовувати онлайн в реальному часі та в друкованому варіанті як роздатковий матеріал, в якості творчого завдання для гуртківців; наявна автоматична перевірка; їх можна наповнювати різними видами та джерелами інформації тощо.

Основними функціями ІРА можна визначити такі: вони допомагають організувати процес змішаного та дистанційного навчання; індивідуалізують процес навчання; мотивують до вивчення нових тем; формують ключові компетентності; активізують пізнавальну активність; розвивають творчий потенціал, критичне та логічне мислення [2].

На сьогоднішній день сервісів для створення ІРА існує безліч. Найбільш популярними можна вважати такі ресурси: WIZER.ME, Formative, Liveworksheets, WriteReader, TeacherMade, Classkick тощо. Всі вони мають свої особливості. Можна зупинитися на одній платформі або ж використовувати декілька, але перед цим бажано заздалегідь ознайомити вихованців з їх можливостями та надати детальну інструкцію. Коротко розглянемо деякі з них та спробуємо розкрити їхні практичні можливості.

WIZER.ME (<https://app.wizer.me/>) – платформа, яка дозволяє створювати ІРА з різноманітними інтерактивними завданнями (відкрите питання; питання з вибором відповіді; коментування-дискусія на задану тему; поєднання тексту і малюнку; з'єднання частин; заповнення таблиці; сортування; малювання тощо), наповнювати їх текстом, ілюстраціями, документами, презентаціями, відео та аудіоматеріалом, гіперпосиланнями, а також, забезпечує зворотній зв'язок між учасниками освітнього процесу у форматі виконання та надсилання педагогу виконаних завдань. ІРА можна створювати самостійно або ж використовувати наявні на даному ресурсі аркуші, після чого їх можна змінювати відповідно до потреб гуртка. Окрім цього, платформа надає можливість вбудовувати готовий аркуш на сторінку сайту чи блогу, запрошувати вихованців до виконання завдань за допомогою спеціального коду, організовувати групову роботу в сервісі, ділитися аркушем за допомогою електронної пошти чи поширювати його через соціальні мережі. Зразок створеного ІРА за допомогою даного ресурсу зосереджено за QR-кодом (рис. 1).

*Рис.1
Зразок ІРА,
створеного
в середовищі
WIZER.ME*

Веб-сервіс **Liveworksheets** (<https://www.liveworksheets.com/>) дозволяє заздалегідь створені робочі матеріали у форматі doc, pdf, jpg

та png перетворювати на інтерактивні. За допомогою платформи можна створювати ІРА, які містять завдання різного типу: додавання текстових полів для введення тексту; вибір правильної відповіді; вікторина з вибором правильної відповіді; зіставлення; перетягування правильної відповіді; завдання на прослуховування та на вимову; відкриті питання; додавання mp3 файлів та відео з YouTube; додавання гіперпосилань. В даному ресурсі реєстрація учнів не потрібна, їхні відповіді автоматично збираються та оцінюються. Зразок створеного ІРА в сервісі Live-worksheets представлено за QR-кодом на Рис. 2.

*Рис. 2.
Зразок ІРА,
створеного в
середовищі
Liveworksheets*

Formative (<https://www.formative.com/>) – інструмент формуючого оцінювання, за допомогою якого в режимі реального часу можна відслідкувати прогрес вихованців та одночасно підтримувати з ними зворотній зв'язок. Ресурс дозволяє додавати зображення, відео, текст, гіперпосилання тощо. Види тестових завдань, які можна запропонувати вихованцям: одиночний вибір правильної відповіді; вибір кількох правильних відповідей; введення короткого запису; есе; так/ні; графічні завдання. Зразок створеного ІРА в середовищі Formative знаходиться за QR-кодом на Рис. 3.

*Рис. 3.
Зразок ІРА,
створеного в
середовищі
Formative*

Як показує практика, застосування ІРА на гурткових заняттях Роменської МАНУМ позитивно впливає на освітній процес та розвиток вихованців. Вони допомагають створювати мотивуюче та цікаве навчальне середовище, забезпечують більш глибоке розуміння матеріалу, сприяють розвитку критичного мислення та підтримують комунікацію між учасниками освітнього процесу. Важливими є творчий підхід педагога, вміння правильно викласти матеріал, володіння ресурсом, в середовищі якого створюється той чи інший ІРА. Загалом, використання інтерактивних аркушів на гурткових заняттях відкриває нові можливості для підвищення якості позашкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тройніна С. О. Інтерактивні робочі аркуші як інструмент організації самостійної роботи здобувачів освіти // Початкова освіта: сучасні перспективи розвитку: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Обласний коледж «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка»

Полтавської обласної ради, 9 грудня 2022 року) / [редактор-упорядник: С. І. Барда]. Кременчук: Методичний кабінет, 2023. С. 28 – 32.

2. Федірко Н. О. Використання інтерактивного робочого аркуша в організації дистанційного навчання // База даних «Фаховий коледж національного фармацевтичного університету» / Педагогічні читання 2022 «Специфіка навчально-методичної діяльності викладача у викликах сьогодення». URL: <http://surl.li/jzzrg>

Батура В. М.

учитель біології

Роменської загальноосвітньої

школи I-III ступенів №7

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ І ПРИЙОМІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ

Сьогодні важко уявити наше життя без інформаційних технологій, які здійснюють колосальний вплив на сучасне суспільство. Утворюючи всесвітню мережу, вони проникають у всі сфери професійної, соціальної та навчальної діяльності людини. Сучасні інформаційні технології стали невід’ємною частиною освітнього процесу та відкривають нові перспективи для підвищення ефективності навчання. Навчальні засоби та посібники постійно вдосконалюються, однак цифрові технології пропонують учневі набагато більше захоплюючих діяльностей. Більшість учнів нині користується в повсякденному житті смартфонами для спілкування в соціальних мережах, перегляду відео, прослуховування музики. Але телефони можна також використовувати і для виконання спеціальних навчальних та наукових завдань.

Візуалізація інформації використовується як під час викладення нового матеріалу, так і при виконанні учнями практичних завдань. Засоби візуалізації дослідники поділяють на технічні та програмні. До технічних відносять комп’ютер, інтерактивну дошку, мультимедійний проектор, мережу «Інтернет» тощо. До програмних засобів (щодо них використовується також назва «цифрові інструменти») належать ті, що дозволяють створювати електронні освітні ресурси у вигляді об’єктів, форм, моделей [1, с. 147]. Основними прийомами візуалізації знань під час уроків стали мультимедійні презентації, діаграми, таблиці, зображення, схеми. Для створення презентацій використовую

PowerPoint та Canva. PowerPoint – це улюблений застосунок, який дозволяє швидко створювати, редагувати і показувати презентації. Canva – безкоштовний онлайн-інструмент графічного дизайну для створення дописів у соцмережах, презентацій, плакатів та відео. Сервіс пропонує великий банк зображень, шрифтів, шаблонів, ілюстрацій. Користувач може обрати шаблон, редагувати його, завантажувати та додавати власні зображення і створювати таким чином візуально привабливий шаблон відповідно до поставлених завдань [3, с.12]. Також використовую цікаві відеоуроки колег Tetiana Chychkovska та Руслани Барко, які постійно викладають їх на своїх YouTube каналах.

Існує велика різноманітність програм і сервісів для створення освітніх ресурсів, більшість з яких може самостійно освоїти та використовувати у своїй роботі кожен учитель.

LearningApps – онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Він є конструктором для розробки, зберігання інтерактивних завдань з різних предметних дисциплін, за допомогою яких учні можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі. Доступний, безкоштовний і цікавий інтернет-сервіс який містить багато готових вправ і шаблонів, які підтримують роботу з текстом, зображенням, аудіо та відео.

Kahoot! – навчальна платформа для проведення вікторин та ігор. Використовую переважно командний режим, у змаганні одночасно можуть брати участь 40 учасників, де діти бачать результати своїх суперників. Учні із задоволенням включаються в роботу, адже програма має зручний інтерфейс та яскраву графіку.

Онлайн-тести на сайті «На урок» та освітній платформі «Всеосвіта» дозволяють провести перевірочні роботи. Учитель може самостійно створити тестові завдання чи використати, розроблені колегами. Перевагами є швидка перевірка результатів навчальних досягнень, чітке виявлення прогалин у знаннях та економія часу.

Virtual Microscope на сайті <https://www.ncbionetwork.org/> дає змогу опинитися учням у науковій лабораторії, де вони можуть налаштувати віртуальний мікроскоп, обрати необхідний мікро-препарат та ретельно розглянути його під різними збільшеннями.

Padlet – це універсальна онлайн-дошка, яку можна використати для збору інформації, проєктної роботи чи під час рефлексії в кінці уроку. На ній можна розміщувати текстові нотатки, фотографії та зображення. Віртуальна дошка є зручним інструментом для колективної діяльності.

Вибір прийому візуалізації навчальної інформації залежить від змісту та завдання уроку, а велика різноманітність дає можливість обирати найефективніший з них. Це допомагає учням краще та більш усвідомлено засвоїти навчальний матеріал, розвиває вміння його узагальнювати та аналізувати, представляти у найбільш зрозумілому та естетично привабливому вигляді. Сьогодні навички роботи з інформацією та засобами її презентації є необхідними у роботі сучасного вчителя та становлять необхідну складову інформаційно-цифрової компетентності педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваль Т. І., Бесклінська О. П. Використання засобів візуалізації для створення електронних освітніх ресурсів у процесі навчання математичних дисциплін у закладах вищої освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Том 77, № 3. С. 145–161. URL:<https://www.researchgate.net/publication/342580583>
2. Сілкова О. В., Лобач Н. В. Педагогічна технологія візуалізації навчальної інформації. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018. Випуск 62. С. 180–183. URL: <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua /nc-62>
3. Халецька Леся. Цифрові інструменти візуалізації інформації у викладанні дисципліни «Міжнародна інформація та бізнес». URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/53322/1/%D0%9C_3.8_%D0%A1%D1%82%D1%80.%20224-239.pdf

Наукове видання

**МАТЕРІАЛИ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР – ДОСВІД, ПОШУК,
РЕЗУЛЬТАТ»**

29 СЕРПНЯ 2023 РОКУ

Відповідальний за випуск: *О.Ю. Кудріна*
Комп'ютерна верстка: *О.Л. Суріна*

Підписано до друку 25.09.2023 р.
Формат 60×84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 8,25.
Ум. фарб.- відб. 8,25. Обл.-вид. арк. 7,46.
Тираж 100 пр. Вид №28.

Видавець і виготовлювач:
Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка
40002. м. Суми, вул. Роменська, 87
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.